

Türkiye Halkının Maddi Kültürüne Dair Araştırmalar

III

Hayvancılık

Hamit Zübeyir KOŞAY

GİRİŞ

Türkiye'de ve umumiyetle Türklerde hayvancılığın çok öner.üli yeri olduğu bir gerçektir. Bütün Türk kavimlerine ve tarihi devirlere şumul olarıak, mukayeseli bir tarzda hayvancılığa dair bir es,er elbette bil' gün yaHınlanacak ve bu medeniyet ta• rihinin de önemli .bir bölümünü teş,kil edecektir.

Türkiye'de ve Türklerde hayvancılığ başta nomad kültür ve atlı halklar kül-türü zaviyesinden müttalua gerekir. Nomadlık gerilik demek değildir. Ancak coğrafi muhite intibak ederek yaşamam,ın bir tarzıdır. İhtilul ve inkılaplardan önce Türk ka,vim ve kabileleri eski ge. enekleri muJıafaza etmekte idiler. Ramazanın Karça -Ha-mit Koşay'ın hazırladıkları: Karaçay ve M,:ılkar Türkl!lerinde Hayvancılık (Dil, T,arih ve Coğrafya Fakültesi, 1956) buuru,. bir delil teşkil ,eder. Rus, Ma,car, Alman Akademileri ile ilim müessesese,krinin yayınlarında dağınık dahi olsa, zengin malze me bulunluğwna, şüphe yoktur.

Türk Tarih Kurumu da medeniyet tar-ihî bakırundan Türklerde hayvancılık konusıt üzerinde bir eser vücade getirmek için ilk denemel.eri yapmıştır. Prof. İb-rahim Hakki, Türklerin Ziraat ve Hayvancılık Sahasındaki Tesirleri ve Hizmetleri (miisve,dde halinde).

Ali Rıza, Hamdi ve İhsan Abidin, Türklerde Ziraat ve Hayvancılık (mü.,_cı-1•edde halinde) bu cümleden.dit. Hüseyin Namık Orkun, filski Türkierte Evcil Hay-van'ların Tarihçesi (Veteriner Fakültesi,t,.5 sahife) ayrıca zikre değer.

Ziraat Vekaleti ile Ziraat ve V ef,erin(;r Fakültelerinin yo,yınları ,da.ha ziyade ruoderın hayvancılık metodlarını öğretim hedefini güttüğü için bunlarda etnoğrafya bakımından önem.i bingilere na;diren ratsfonur (1).

(1) Sığırcılık -raporu Ziraat; **Vekaleti** 25 sahifelik.

(2) Türkiye ziraatında yem esasları. Ziraat Vekaleti. İstanbul 1938. 21 sahife.

(3) Türk'ye'de tavşan yetiştirme imkanları ve alınması ica:beden tedbirler 1938. 15 sahife.

(4) Muazzez Era p, Ankara'nın koyunlarının süt verimleri ile sütlerinin terkibi ve süt yağlarının fiziki ve kimyevi vasıfları 1949.

(5) Prof. Dr. Kadri Bilgemre, özel zootekni ile at yetiştirmek 1949.

(6) Prof. Dr. A,gr. Halil İsfendiyar, Esat Kadester, Ziraat K,:mya, hayvan besleme bilgisi I. Besi maddeleri 1949.

(7) Prof. Dr. İbrahim Yargın, Sığırcılık, 1950.

(8) Prof. Dr. E. R. İzmen, Süt ve mamulleri bilgisi ders kitabı, 1950.

(9) Dr. Agr. Rauf Cemil Aıdam, Orta Anadolu kıvrıcık koyunları süt verimleriyle **bilhassa** sütlerinin terkibi ve süt yağlarının kimyasal, fiziksel konstattaları üzerinde araştırmalar, 1950.

(10) P,rof. Dr. Ş. Kamsu; Bes'n maddeleri, hayvan beslemesi.

(11) Hayvan yetiştirme.

(12) Koyun,culuk, v. s.

"*Neu. W. und H. Kummerlöwe, Bibliographi der zoologischen Arbeiten über die Türkei, Leipzig 1939. XII. 616, Gr. 8°*" bu scihadaki yayıncıca t<>]Jlu bir bakış sağlıyacak değerdedir.

Türk Etnografya Dergisj,nde sunduğumuz lugat malzeme.si Türkiye'de hayvan-c-ılığın geniş kadrosu ve IronuT,arı üzerinde kçba U1)8l,ak bir fikir ver:me hedefini güder. Bu lugatçede zikri geçen maddi eşya toplıdırıdığı takdirde Etnografya Müzesinin Hayvancılık Bölümü de kurulmuş oltuğudur. Emekli Müze Müdürü arkadaşımız Ali Rıza Yalğın'ın bunu takibedecek yazıları muayyen konulcır üzerinde daha esaslı ve tafsi'tatlı bilgileri ihtiva edecektir.

Eski Türklerde Hayvancıirk: Çin kaynaklıcırındaki ,dcığınuk baz•. iare kelimel-lerden sarfıncızar edi!ecek olursa Türkçenin en eski dil yadigarları Miladi takibeden senelerde Batı Türkçesinden (On Oğurlardan, Protobulgarlıcırından v. s.) Maoorc.aya geçmiş olan _kelimelıerdır. Bun&ır arasında lwıyvancılığa ait ola.nlarından bazı misal-ler verelim:

<u>Maoarc-a</u>	<u>Türkçe</u>
bıkıa	boğa
ökül'	öküz
koş	koç
kecske	keçi
oll6	oğlak
borju	buzacağı
tin6	dancı
gya,pj(ı	yapağı
teve	deve
ünö	inek
tyuk	tavuk v. s.

Miladi sekizinci asıııduın kalma Orhun abideleri siyasi mahiyeti haiz olma,la bercıber burada da at, ıadgır (aygır), qoi (koyun), barını (miJk, bilhassa hayvan bakımından) gibi s6zlıere rastlanır.

*Dokuzuncu asır Uygur dü belgelerinin çoğu dini mahiyette olma,lı:u beraber bu-r.ada da hayvancılığđ aydınlatacak sözlere rastlanır (Bakınız: W. Bang und A.v. Gabain, *Analitischer Index der Türkischen Turfanı Texte. Berlin 1931*): a:t, eşek-eş-kek; qoin (*Hıammel*) = koyun; sürÜ'g (*Herde*) sürü, süt; taqıgu (*Huhn*) ta;uk; tawar (*Habe, Güter*) davar; tonguz (*Schwein*) domuz; yazı (*Ebene*); yı.ıqı (*Vieh, Tierexistenz*) yılkı v. s.*

1066 Miladi (466 Hicri) y nda telif olıman Divan-i Lılgat a.t Türk de ise daha geniş kelime hazinesi mevcuttur:

Adhgır-aygır; aJgıl; aguj-ağız: memeli hayvan&ırın doğurduğu zaman verdiği ilk süt (ağuz) şekli de geçer; akur-ahır; aran-at tavlası; a ığlamak = iğdiş ,etmek; arkun: yaban aygırđyla evcil kısraktan olan at; at; atan: iğdiş edilmiş deve; aygır; azma :taşağının derisi yarıld,đı için aşamayın koç; bakhn kuzi: taze ve semiz kuzu; bi: kısrak; histe: tecimini evinde konıııkatıp onun maN.arını satıveren ve koyunları-

nu topkıyan ve tecilnen giderken yirmi koyunda bir alan şahıs; boğr.a : her hayvanın aygırı; pohur; boka: boğ,a; botu: potuk; boymul:boynunda beyazlık olu,n hayvanı; böğrül: böğrü a.k olan hu(J,yvan; bulak at: boyu kısa, sırtı geniş ,at; buzağu; bül at: ayakları sekili ,at; Cl'ıday: atkırın göğsünde çıkan bir hastalık; çı:ıtmak: koyunu kuzu-y,a katmxk; çapiş; altı aylık keçi yavrusu; çından at: kula renkli at; çr1e: öğrekteki atın yaş gübresi; çalma: kemre; dağ: atlara ve başkalarına vurulan dağ, dağlama; eçkü: keçi; er,keç: genç teke; ekdi: sığır, koyun gibi hayv.anlıann kesildiği yer; cldiri: oğlak derisi; eretmek: iğdiş etmek; eşgek: eşek; etHgen: atlarda bulunan bir hastalık; ıdhıncu yılki: yük vurulmayarak bıraktı!an hayı,an; ıkılıaç :asil, yüğrük at; ingan : dişi deve; iktü : ekti, elde beslenen hayvan; ingek: inek; irk : dört yaşına girmek üzere bulunan koyun; kamçı: at, deve-:ie sığırın erkeklik aygıtı; kartal koy: akli karalı, alaca koyun; kası,: hayvanlara ağaçtan yapılan ağıl; 'kaşga koy: ba.şı ak, başka yerleri kara olan koyun; katır; kazı: at karnı içinden çıkan yağ; keçi; kerşegü at : kürek kemiğinin altında yağrı bulunan at; ketki at: sırtı dar, yanları geniş at; kewel at: yürüyüşlü küheylan at; kısır; kısarak; kızguıl at: boz ile kır arasında olan at; kirkin: boğranın, devenin kızgın zam.anı; kişemek: kösteklemek, bağlamak; koç; koçngar koç; komuk: at gübresi; kon: koyun; koy: koyun; köçüt: at; köğ: koç veya .başka hayvankırın kışa doğı"U aşması; kögen: ilmikli köstek; köğ yılki: başı boş yayılan hayvan; kösiürmek : hayvanın ön ayaklarını kösteklemek; kösrük tuşağ: atm ön ayaklarına vurulan köBtek; :kuba at: rengi kumral, konur al, ile sarı arasında olan at; kulnamak: kulunlamak; man yaşlığ koy: dört yaşını geçen koyun; or at: donu al ile doru arasında bulunan at; ot garmak; otlatmak; oy at: yağız at; öd: sığır, öküz; öğürlüğ iat: di..Jim bulunan aygır; öküz; sağın: sagmal; sağlık: dişi koyun; snlga at: gem almaz, başı sert, çamış at; sığır; sıp: iki yaşına girmiş ofQJn tay; •st1: az yem yiyen hayvan; soffi:ır: boynuzsuz hayvan; ,suwlağ: hayvan sulanacak yer; suw sığırı: manda,; r,ürüğ: sürü; süt; tadhun: tosun, iki yaşında, olan sığır; targıl: attan başka her hayvan için auca; ta var: mal; tenğil: ön ayakları çizgili; teve: deve; tivi (Türklerce deve); tevey: deve; tuğ: al ile doru arası at rengi, konur ar; tisek: şişek, iki ya.'jını bitirerek üçüne b,asmı: <ı oTan koywn; titir : dişi deve; tokum: boğazlanacak, kesilecek hayvan; torığat : doru renkli at, torum: deve yavrusu; tosun: haşarı, at hakkında; töl: yavrulama zamanı, ya.vrit, döl; tuğzak: ,dönüşte geri alınmak üzere sa,va1 zamanında askerin binmesi için haloan tarafından veril.en at; tutuk: enenmiJ, iğdiş ediTimiş; tü,ge: düğ, iki ya..'jı'1Uı var-mı-'} olan buzağı; tüküz: atın alındaki akıtma; ud: Sl.ğır, öküz; ugar at: alında ak ola/rı.. a.t; ukruk:kement; urut: kuru, r,ççen yıldan kalma ot; ya,1, il: yelesi ak, ak yelesi; yamraşm:ı:k: kuzuli'l,r anaTarı ile karı.,Jmak; yanhk: çoban ('anfası; yaşlaşmafo: yaş ot yemek, yaz.ak: ot"!ak; yazguk: ktsrağın meme uçları; yelin: kısarak memesi; :velpetmek: ot, saman lie yem ıs'atm,ak; ,vilkı: hayvan sürüsü; yılki; dört allıJdı hayvanlara verilen genel ad; yin: koyun pisli.ili. davar tersi; hayva;ı pisliği; yog-du: devenin çenesi altmd,a.ki 1ız1ın tüuler; yogru: deve tüyünün uzunları; yo'Hç: keçi kollarını ip erinde bıduanan yumu.,lak ince 11ün; yozama,k: k-ısraktan başka hayvan kısır kalmak; yund: a,t -cin.s ad1 , atlar, ırıt sürüsü; yundak: at fl,}kt.sı; yut: kışın soğuktan hayı•anları ö.!düren felaket, yutukmak: kurakll.ktan arıklamak, ölüm haline gelmek.

Yalnız bu 111r,atçe Orta As11a Türklerinde h,ayv,rıncı7ığın ne derece ileri bir seviyede bulwn,dulfamt (Tösterm,elie kafidir. Hayvanların renklerine ve anatomisine ait kelime hazinesi de fevku/ade zenginidir.

Kırızak Kt.rgızlarda, kırgızlarda, Başkırtl.arı1da ve diğer Türk uruğl,arındaki hayvancılık, konumuz dışında olduğu için mukayeseye girişmedik. Anadolu'da Os -

nanlı idaresinin takibettiği iskwn siyaseti yüzünden hakiki noniad'lar kalmamıştır. Ancak semi-nomadlık ham rrievcuttur. Ziuuat sahasındaki sanayileşme ve meraların daralması eski hayat tarzını p.ek kısa zamanda değiştirecek ve. tabiatıyla eski gele - nekler de tairihe karışacaktır. ilim hesabma eski kùltürümüzün yadigarlarını tesbit için pek kısa, zaman kaldığını bir kerre daha hatırlatmayı V(l;Zife biliriz. '

Yazımızdaki Anadolu sözleri için aşağıdaki kaynaklardan faydalarulm?ıŞtır:

Hamit Zübeyir:-/sh,a,k Refet; Anadilden DerlemeBer, 1932.

Türk Dil Kurumu, Derleme Dergisi, I-III. 1939-1947.

Hamit Koşay-Orhan Aydın: Anadilden Derlemeler, II. 1952.

Türkiyede Hayvancılık ile İlgili Sözler I. LÜGATÇE

ABEŞ, 1 - Kula rengindeki at (*Maraş; Cevdetiye "Osmaniye-Seyhan"*) 2 - Açık penbe renk [insan, hayvan, eşya hakkında] (*iğde "Maraş"*).

ABES, Kula renginde olan atlara verilen isim (*Niğde ve yöresi*).

İA.BİK, Taşakları karnının içinde olan hayvan (*Bardas "Karaman-Konya"*).

ABRAŞ, 1 - Hayvanların kış tarafında görülen lekenin adı (*Kayseri*); 2 - Alaca benekli at, atlar da dudak ve göz kapaklarının etrafında hasıl olan ıala,calık ve beyazlık, atın tüysüz yerlerinde meydana gelen ve uyuza benzeyen, bir deri hastalığı.

İABRAŞ KİLİT, Uğursuz sayılan bir at tonu (*Andırın "Maraş"*).

AÇAL, Yeni doğmuş erkek buzağı (*Mapavri "Rize-Çoruh"*).

AÇIKKEŞKİN, Atın sık ve çevik adımlarla yürüyüşü (*Antalya; Sinop; Sarılar köyü "Avanos-Kırşehir"*).

AFUR, 1 - Ahırlardaki hayvan yemliği (*Devrekani, Daday, Kastamonu; Şamlar "Ereğli-Zonguldak"; Osmaniye "Sinop"*) 2 - İneklerin saman yedikleri tekne (*Kastamonu*) [*Bak: Betni*].

AÖAL, Kırdan gece yatırılan koyun sürüsünü muhafaza için çitle çevrilmiş yer, ağıl (*Seyit köyü "Giresun"*).

İİÖARTI, Sütten yapılan bütün gıdalar. *Yoğurt, ekşimek, çökelek, keş, lor (nor), eksik, peynir.* (A. R. Y.).

AÖCAKANAT, 1 - Tatarcık (*Gaziantep*), 2 - Kuyruğu veyesi kır olan at (*Niğde ve yöresi*).

AÖENSE, Kuzu: Koyunun ağnesesi büyüdü (*Malkara "Tekirdağ"*).

AÖGER, Boynuzunun dibinden ağzına kadar beyaz olan keçi: Mehmet ağının ağger güzel keçileri vardır (*Söpker "Suşehri-Sivas"*) [*Bak: Akger*].

AÖİLLAMAK, Sürüyü tarlada bırakmak suretiyle tarlayı gübrelemek (*Kayseri*).

AÖİZ, Memeliler doğurunca ilk sağılan koyu süt (*Gaziantep; Gülnar; Çel; Kerkük; Eski-yüreğil; Alayunt "Kütahya"; Balıkesir ve civarı; Sinop; Samsun; Akhisar "Avanos", Köşker "Kırşehir"; Mahmutlar "Turgutlu - Manisa"; Bolvadin "Afyon"; Borçak köyü "Söğüt - Bilecik"; Zıvarık "Konya"; Ilıca köyü "Antalya"; Sivas; Inegöl "Bursa"; Civanyaylağı "Mersin"; Bektaşlı "Boğazlıyan - Yozgat"; La.ğus "İsparta"*) [*Bak: Ağın, ağuz, avuz*].

AÖİRLİK, (Anadolu) = kırçan (*Rumeii*): Haziran ile Temmuz aylarında koyun hastalığı. (*Sinop; Bolu; Çankırı; Dodurga "Bozüyük - Bilecik"; Kastamonu "Balıkesir ve çevresi; Uşak "Kütahya"*) [*Bak: Ağnamak*].

AÖNANMAK, At, eşek yatıp yuvarlanmak

AÖNAZ [/s.], 1 - Yenecek hale gelen hayvan: Koyun ağnaz oldu (*Gümüştane*) 2 - **Yene-**bilen her şey: Sende ağnaz var mı? (*Gümüştane*).

AÖÖRAN, Keçi, yun (*Arısama "Konya"*).

AÖÖREK, Yazın koyun ve keçilerin öğle zamanı yattıkları yer (*Pazarcık "Maraş"*).

AÖÖRİL, Ahır (*Ankara*) [*Bak: Dam, tam*].

AÖÖRİMAK, Sığırların sıcaklığın fazlalığından dolayı müptela oldukları zayıflatıcı bir hastalık (!*bik "İskilip Çorum"*).

AÖÖUZ, Doğuran bir hayvanın ilk sütü (*Kı-*

zılcahamam "Ankara"; Gümüşane; Maçka "Trabzon" Sinop; Malatya; Kastamonu; Ahlat "Van"; Amasya; Erzincan; Harput "Elazığ"; Muş) [Bak: Ağız].

AÖZAN, Sığırların su içtikleri ağaçtan oyma bir çeşit yalak (Mapavri, Hemşin köyleri "Rize").

İAĞZI KİLİTLİ, Alt ve tist dudağı beyazlı at (Köşker "Kırşehir") [Bak: Ağzı kinetli].

AHİM,EN, Davarların işediği yer (Beyobası "Keskin-Ankara").

İAHIR, Hayvanları sulamak için, çeşmenin altına uzatılan büyük ve kalın bir ağacın gövdesinden yapılan yalak, oluk (Muğla).

AHMİİN, Ko-ç katımında gece koyunların kırdı yattığı üstü açık, etrafı kapalı olan yer, arkaç: Bizim koyunların ahmanı şu karşığı aşıta (Çavuşçu köyü "Sungurlu-Çorum").

AHTA, Burulmuş manda (Elazığ).

AHUR, Yalak (Aydın) [Bak: Ahar].

AKDOÖU, Beyaz renkli küçük ve kıvrık kulaklı keçi (Kargı "Tosya - Kastamonu", Geyren "Isparta") [Bak: Kürük, kürüz, doğu, dovu].

AKGER, Tüyleri alacalı kıl keçi (Buğadağı "Çorum"; Kargı "Tosya - Kastamonu"; Geyren "Isparta"; Akköy "Soğüt - Bilecik"; İhsaniye köyü "Çatalca - İst. [Muh.]").

AKKANAT, Kuyruğu ve yelesi beyaz olan at (Isparta; Görme! "Ermenak - Konya").

İAKKER, Bacaklarıyla alnı ve ıburnu beyaz keçi (Avanos "Kırşehir") [Bak: Akger].

AKKIR, Tamamiyle beyaz olan at, süt kır (Antalya).

ALABACAK, Ayakları benekli hayvan (Çel).

ALABACAK, Dört ayağının b'lekten yukarı kıs.mı •beyaz at (Niğde ve yöresi).

İALAB-AŞ, Sürüyü idare eden erkek kıl keçi (Ankara).

ALAK, Yaylalara mahsus bekçi kulubesi (Kastamonu) alaçık.

AILAMAN, Her kuzuya süt veren koyun (Karahoca "Haymana-Ankara").

ALATA, 1 - Zayıf (hayvan) (Konya; Silifke, Çel; Cazi "Develi-Kayseri"; Ürgüp "Niğde"; Zara "Sivas") 2 - Sürüye uymıyan, İbaşı hoş (hayvan): Alata koyunu kurt yer (Çel; Uçurumönsen köyü "Maraş").

ALAVINÇ, Davarın öğleden sonra •otlağa gitmesi (E. Küpesi köyü "Kayseri").

ALEH, Davarı çağırarak için çıkarılan ses (Başköy "Ankara").

ALIKLAMAK, Kuzuların karınlarının altındaki tüyleri kesmek (Bahçeli köyü "Ezine - Çanakkale").

AİLMAŞIK, Nöbetle kullanmak suretiyle arabaya veya yüke alıştıran hayvan: Bu sene alması kışup alıştıyorum (Gaziantep).

ALMAZLIK, Kuzusunu almıyan koyunları em'stirmek için kazılan çukur (Tömek, Sultaniye "Konya"; Karaköy "Nallıhan - Ankara").

ANAÇ, 1 - Analaşmış, çok doğurmuş ehli hayvanlar (Urfa; Isparta; Kızılcahamam, Haymana).

ANAÇ (S.), 1 - Yaşlı, büyümüş hayvan (Akşehir, Tömek, Konya) 2-Tecrü:beli, kurnaz (Güvenç "Konya") 3 - (İs) Değirmen bendi (İcilli "Giresun").

ANAÇ, Analaşmış, çok doğurmuş ehli hayvanlar (Urfa; Isparta; Kızılcahamam, Haymana "Ankara"; Bergama "İzmir"; Sinop; Kars; Baltakesir ve çevresi; Kilis "Gaziantep"; Zonguldak; Antalya; Kocaeli; Çorum; Gölpazarı "Bilecik").

ANALAMAK, At, katır, eşek gibi hayvanlar sırt üstü yatıp yuvarlanmak, ağnamak (Ordu) [Bak: Anamak].

ANAMAK VE AÖNAMAK, At, eşek gibi hayvanlar sırt üstü yatıp yuvarlanmak (Gülağzı "Muğla").

ANDAÇ, 1 - Damızlık [keçi veya koyun] (Bozhüyük "Maraş") 2 - Ölen bir insanın geriye bıraktığı tek oğul veya kızı (Tavlısın, Kayseri).

ANIRGAN, Azılı erkek merkep (Yerkuzlu "Erbaa - Tokat").

A(NG)LAMAK, Eşek, katır gibi hayvanlar toprağa, küle sırt üst yatıp debelenmek (Denizli; Çel).

ANRANMAK, Eşek, at, katır gibi hayvanlar sırt üstü yatıp yuvarlanmak (Kütahya) [Bak: Anlamak].

APŞAK, Apışhırı açık hayvan (Senirkent "Uluborlu - Isparta"; Akhisar "Manisa"; Lapseki "Çanakkale").

APŞALAK, Çarpık basan hayvan ve insan (Kılbasan köyü "Karaman-Konya").

APRAZ, Y:avru yapmıyan, doğuştan kısır hayvan (Sungurlu "Çorum"; Yozgat).

ARAKCIL, Sebuzek dikenini de denilen yumruk büyüklüğünde h:r diken çeşidi. Köylüler bunu süt süzgeci olarak kullanırlar (*Niğde ve yöresi*).

ARBAS, D-0ğurmiyan eşek (*Ankara; Niğde*) [*Bak: Ahraz*].

ARCAK, Tipiden korunmak için koyunların götürüldüğü yer (*Konya*).

ACI AĞAÇ, Kırılarda bulunan bo<dur ibir çeşit ağa,ç olup yaprakları oğlaklara yedirilir (*Peterek "Artvin-Çoruh"*).

ARIMIA, Davarı iğdiş etme (*Ort "Çankırı"*).

ARIN,İK, Enenmiş, iburulmuş (hayvan) (*Bayındır "İzmir"*).

ARHAÇ, Koyunların gece yattıkları üstü açık kuytu yerler (*Mengeser "Ağrı ili"; Çıldır "Kars"; Ortahisar "Ürgüp-Niğde"; Iriağaç "Malatya"; Osmaniye "Seyhan"; Gemerek "Şarkışla - Sivas"*) [*Bak: Arkaç, saya*].

ARİHAÇ, Koyunların gece yattıkları yer: Dav:ar arhaica yattı (*Bozhüyük "Maraş"*).

ARİHA:P, Köpeklerin boynuna takılan halka (*Niğde ve yöresi*).

ARKAÇ, (*Kurşunlu-Çankırı; Niğde*) Üstü açık kemre döşeli koyun yatağı. Koyunlar öğleyin suya gelir, su içip ayrıldıktan sonra bir dalın d,'binde topluca kalırlar. Oraya *öğle arkaç* denir. Akşam yattıkları yere, ister dal ,dibi ister yazı olsun *eğlek, eğrek* denir. (L. 34).

ARTIK Dİ.Ş, Atıların üst damaklarında öne doğru çıkan iki fazla di,ş (*Silişke "İçel"; Çar - şamba "Samsun"*).

İARVAN, Deveci (*Haymana "Ankara"*).

ARZIMAN, Erkek eşek (*Sacalı "İpsala - Edirne"*).

ASI YILKI, Serbest sürüde gezen erkek at.

ATKI, Develerin su içtiği yıalağa atılan tuz: - Deve atkısız su içmez (*Türkmenli köyü "Bayramiç - Çanakkale"*).

,ATSAK, Aygır istiyen kısarak (*Hafik "Sivas"*).

AVALAK, Keçi yavrusu, oğlak (*Sille "Konya"*).

AVIN,MİAK, Dişi hayvan gebe kalmak, döl tutmak (*Darlaz köyü "Ereğli-Konya"; Kayseri, Küz köyü "Bucak-Burdur", Kınık "Fethiye - Muğla"; Aşiret köyleri "Mersin - İçel"*).

İAVLAĞA, 1 - Ağıl (*Çubuk, Bala "Ankara"; Safranbolu, "Zonguldak"; İçel; Amasya; Ermenak "Konya"; Malı "Kayseri"*) 2 - Ağılın yanında kuzuları kıoydukları yer, kuzuluk (*De-*

veli "Kayseri"; Nevşehir "Niğde"; Yozgat)J - Evlerin yanındaki küçük tarla (*Halaçlı köyü "Kastamonu"*).

AVLAĞA, Memenin baş kısmının etrafı (*Ankara*).

AVLAĞAN, r - Etrafı rüzgardan mahfuz otlu, sulu yer ki ,buralarda kıoyunlar rahatlandırılır. (*Tokat*) 2 - Kuzuluk (*Camili "Çumra - Konya"*) [*Bak: Avlağı*].

AVLAÖİ, Kuzuların altı günlük oluncaya kadar konulduğu ağıl (*Niğde ve yöresi*).

AVRANA, Dişi deve, doğuran ,deve, yaş - lanmış dişi boz deve, altı yaşını ,geçmiş deve (*Meydan "Mut - İçel"; Alanya, "Antalya"; Gök-dere "Elazığ"; Azaplı, Avaniye "Bahçe-Seyhan"; Konya; Çavuşlu köyü "Sungurlu-Çorum"; Genezin "Avanos-Kırşehir"; Dişli "Sorgun - Yozgat"; Nevşehir "Niğde"*) [*Bak: Arvana*].

AV'SIN, Yeni doğan kuzunun konulduğu yer, kuzuluk (*Şahviran aşireti "Kadınhanı-Konya"*).

AVUNDURMAK, Bir hayvanı çiftleştirip gebe bırakırmak (*Apturrahmanlar "Serik", Antalya*).

AVUNMA, 1 - İnek boğaya gelme: - **Si-**zin inek avundu mu? - Buzagıladı bile! (*Adana*) - 2 Dişi merkebin çiftleşmesi (*Durlaz köyü "Ereğli-Konya"*) J - Kısrağın atla birleşmesi (*KITklareli*) 4 - Diş! hayvanların gebe kalması (*Ziğdi köyü "Erbaa-Tokat"*).

AVUNMAK, (Hayvan) gebe kalmak, döl almak (*Sivas; Avanos "Kırşehir"; Akçakaya "Kayseri", Erzincan; Mersin "İçel"; Barla, Yalvaç, Uluborlu "Isparta"; Balçıkhisar "Aydın"*).

AVUNUMAK, Kısarak ay,gırla çiftleştikten sonra döl tutmak ve çiftleşme arzusu geçmek (*Kadiri "Seyhan"*).

AVUNUK, Gebe kalmış hayvan; - Satıl - mıştaki inek avunmuştu! (*Mardar "Bafra-Samsun"*).

AVURNA, 1 - Doğurmamış y,oz deve (*Dereköyü "Germencik", Aydın*) 2 - Beş yaşında dişli deve (*Kırmıt "Ceyhan-Seyhan"*).

AYAK DEÖİŞTİRMEK, Atın yürürken b:r ay,ağını fazla iri atması (*Andırın "Maraş"*).

AYGIRSAK, Aygır istiyen (hayvan) (*Ortaköy kamunu "Mecitözü-Çorum"*) [*Bak: Aygır-samak*].

A YGIRSAMAK, Kısarak aygır istemek (*Karahisarlı "İncesu-Kayseri"*) [*Bak: Gürdükmek, köşnümek, kösnemek, güre olmak, dalabırmak*].

AYINGA, Deve (*Emirler "Ulukışla - Niğde"*).

AZMAN, Kocayarak iainsiyet iktidarını kay-beden davar, iğdiş hayvan, tek taşaklı hayvan, iyi iburulmamış hayvan (*Kumarlar, Geyikli "Ezine", Muratlar "Bayramiç - Çanakkale"; Berendi "Ereğli-Konya"; Keligan "Atabey", Kesme "Eğridir-Isparta"; Karahayıt "Aydın"; Çamlı "Bucak - Burdur"; Misis, Erzin "Dört yol-Seyhan"*). 2 - [Is.] Boğa, burulmamış hayvan (*Kemalpaşa köyleri "İzmir"; Uğru köyü "Araç-Kastamonu"; Tan "Kemah-Erzincan"; Burcalı, Akköy, Söğüt "Bilecik"; Sasallı "Menemen", Bornova "İzmir"*) 3 - Oç yaşında erkek koyun (*Tuzhisar, Bünyan, Hisarcık, Kayseri*) 4 - Te-ke, enenmiş keçi, dört yaşından yukarı davar, beş yaşından yukarı davar, üç dört yaşında doğurmamış keçi (*Kadıköy "Moldan - Denizli"; Aydın; Akhisar "Manisa"; Amasya; Alaçesme "Akseki - Antalya"; Balçıkhisar "Afyon"; Bozkır, Konya*).

BABBIK, Hayvan tırnağı (*Isparta*) [*Ba-bık*].

BABIK, Hayvan tırnağı (*Burdur*) [*Bak: Babbık*].

BADAK, Tek taşaklı hayvan (*Eskişehir*).

BADAT, Tek taşaklı keçi (*Muğla köyleri*).

B.ADUK, Manda yavrusu (*Kırşehir; Karahisar "Incesu-Kayseri"; Yozgat*) [*Bak: Balak, boduk, teska*].

BAÖCAK VE BAGACAK, Çobanın geceleyin bir ucunu davara, bir ucunu kendi kol veya ayağına bağladığı ip (*Sirkeli "Ceyhan-Seyhan"; Sarıhoca "Haymana - Ankara"; Ihlar "Aksaray-Niğde"; Konya*).

BAÖACIK, Çobanların uyurken bir ucunu iğdiş edilmemiş koyunun boynuna, diğer ucunu kollarına bağladıkları iki kulaç uzunluğunda olan ip (*Toras*) [*Bak: Bağırıcık*].

BAÖARSAKOTU, Bir ot, boğarsamıyan ineklere bu ot yedirilirse çabuk boğarsalar.

BAÖCAK, 1 - Çobanların gece uyurken bir ucunu kollarına, bir ucunu da birkaç koyuna bağladıkları iki üç metre uzunluğunda ip (*Kadirli "Seyhan"; Saraycık "Konya"; Diği "Sungurlu - Çorum"; Boğazlıyan "Yozgat"; Genezin "Avanos - Kırşehir"*) [*Bak: Bağacak*] 2 - Kızların bellerine kuşanıp bir tarafını arkaya sarkıttıkları renkli ve uçları tokalı ip kuşak (*Bahşiş köyü "Anamur-içe!"*).

BAÖILCAK, Gece yatarken çobanın, bir ucunu davara ve bir ucunu da kendi beline bağladığı ip (*Kamen köyü "Konya"*) [*Bak: Bağcak*].

BAÖIRCAK, Çobanların geceleyin bir ucunu koyunlara, diğer ucunu da kendi bellerine bağ-

ladıkları P (*Çeşme "İzmir"; Hatunsaray, Çumra, Ortasina "Konya"; Alayunt "Kütahya"*) [*Bak: Bağılca, bağcak*].

BAĞIRCIK, Çobanı uyarmak maksadiyle koyunu -çobana bağlayan ip (*Ankara*).

BAĞIRSAMAK İneğin erkek istemesi (*Gaziantep*).

BAĞSAMAK, İnek boğa istemek (*Kilis "Gaziantep"; Maraş; Çanakkale [Muh.]*).

BAHOR, İki hörgüçlü erkek deve (*İlipınar "Foça - İzmir"*) [*Bak: Bohor, bohur*].

BAKANAK, 1 - Geviş getiren hayvanların ayaklarının arka tarafındaki dumura uğramış tırnaklar, kemik çıkıntılar (*Da.rende "Malatya"; Izmit; Şecaattin "Seyitgazi-Eskişehir"; Kadirli "Seyhan"; Bornova "İzmir";* (Hastalıktan hayvanın bakanağı düşmüş (*Emirler "Bala-Ankara"*) 2 - Geviş getiren hayvanların tırnakları (*Lap-seki "Çanakkale"; Karaviran köyleri "Bozkır - Konya"; Dumlupınar; Bolvadin "Afyon"; Kilis "Gaziantep"*) 3 - Sığır ve ,davarın iki tırnağı arasındaki mesafe, çatal tırnaklarının arası: İneğin bakanağı yara olmuş; ıbizim ineğin bakanağına diken batmış; (*Uruş "Gaziantep"; Gök-sün "Maraş"; Karaköy "Nallıhan - Ankara"; Bayadı "Ordu"; Senirkent "Uluborlu-Isparta"*) 4 - Sığırların tırnaklarının üstündeki bilek kısmı, bukalık (*Ünürköyü "Çankırı"; Bostanlar kö.vü "Bahçe - Seyhan"; "Avanos - Kırşehir"; Niğde; Isparta; Antalya; Pazar "Tokat"*).

BAKAM AK, Hayvanın mahmuz tırnağı: Hor-ozun bakamağına bak 1 (*Jabanözü "Polatlı - Ankara"*) [*Bak: Bakanak*].

BAKINAK r - Sığır ayaklarında dumura u ramış arka tırnak (*Alayunt "Kütahya"*) 2 - Çift tırnaklı hayvanların tırnaklarından her biri (*Kılandıras "Sandıklı-Afyon"*) 3 - Çift tırnaklı hayvanların tırnaklarının arası (*Kızılcaölük kamunu "Denizli"; Muğla*) [*Bak: Bakanak*].

BAKIRIDAK, Mısır unundan pilav gi.bi kuru çoban yemeği.

BAKRAÇ, Üstten kulplu ve kalaylı bakır kap. Süt ıbakraçta sağılır, süzekte süzülür, tence-rede pişirilir. Ondan sonra yoğurt yapılır ve yağ çıkarılır.

BALAK, 1 - Manda yavrusu (*Eskipazar "Çankırı"; Zekere, Köşker, Avanos "Kırşehir"; Konya; Turhal "Tokat"; Bayazıt "Ağrı"; Kelkit "Gümüşane"; Bafra "Samsun"; Safranbolu "Zonguldak"; Elazığ; Merzifon, Amasya; Incesu, Kayseri; Çi.hık "Mecitözü - Çorum"; Urfa; Yozgat; Boyabat, Gerze, Sinop*) 2 - **Kedi**, tav - şan, tilki, ayı yavrusu (*Kemerhisar, Maden şeh-*

!eri, Bor, Niğde; Koçhisar "Manisa"; Aksaray "Niğde"; Başekrek "Beşiri - Siirt"; Iskilip "Çorum"; Müsellim "Yapraklı - Çankırı"; Kon-ya ili).

BALAK, Malak (!ski/ip, !mat, Sattiyüzü "Alaca - Çorum"; Ovasanı:ı "Amasya").

BALÇEPIÇ, Bir yaşında kısır keçi (Kargı "Tosya - Kastamonu").

BALLAK, 1 - Kulakları çokküçük ve sivri olan keçi (Alihoca köyü "Zile - Tokat"; Maraş) 2 - Malak (Kayseri; Aydın [Bak: Balak I].

BALYA, Yedi sekiz yaşında erkek sığır, boğa (Aydın).

BANA VERMEK, Sağmal hayvanları ya-zın otlatmak üzere ortakçıya vermek (Ahlat "Van").

BANI!, Mandıra (Kozan, Kadirli, Feke "Seyhan"; Kilis "Gaziantep"; Elbistan, Göksun "Maraş").

BARAT, Hayvanlara vurulan nişan (Ahlat "Bitlis").

BARDAK, 1 - Tahtadan yapılan küçük su destisi (İbaşı); 2 - Davar hadım edilmesi (Kırşehir Türkmenleri).

BARGAÇ, Kuzu ağ-ılı (Kız!aç köyü "Bahçe-Seyhan").

BARTLAK, Bir yaşında manda yavrusu: Bartlağın ayağı incindi (M. Kemalpaşa "Bursa").

BARZA, Vücudünün ön kısmı beyaz ve arkası siyah keçi (Evreşe "Gelibolu-Çanakkale").

BASIKMAK, Sığır, kısırak çiftleşmek (Kurugöl köyü "Nevşehir", Niğde).

BASKIN, Ge,be [hayvan hakkında]: Ahmedin ineği de, kısrağı da baskındır (Kilis, Gaziantep; Maraş).

BAŞMIAK, Bir iki yıllık dana (Çatalca [Mub.]; "İst."; Bursa [Muh.]).

BAŞ ÖGRETMEK, Atı, hayvanları alıştırmak (Lapseki "Çanakkale").

BATAL K, Deve yavrusu (Misebolu köyü "Mudanya - Bursa").

BATIR, Besili koyun (Maraş).

BAY:KI, Kırlarda dolaşan ve insana yarı alışık olan hayvan (Çan kamunu "Biga. - Çanak-kale").

BAYTAL, Doğurmamış kısırak (Misebolu köyü "Bursa").

BAYTAİL, Kısırak, üç yaşında doğurmuş kısırak (Kadıçiftliği "Yalova", İst. [Muh.]; Dom-

bay "Dinar - Afyon [Muh.]; Bursa [Muh.]; Baytallar geldi (Böğrüdelik "Cihanbeyli - Kon-ya [Muh.]; Aziziye yürükleri "Denizli"; Çile-hane "Reşadiye - Tokat [Muh.]).

BAZA, Yarısı siyah, yarısı beyaz keçi (Ih-saniye "Kemerburgaz - İst. [Muh.]).

BEÇEN, Anası ölmüş oğlak (Manisa ve çevresi).

BEÇİK, 1 - Keçi; keçi yavrusu (Adana) 2 - Küçük av köpeği (Şereflikoçhisar "Anka-ra").

BEHİ, 1 - Alışık olmıyan, yoz: Bu hay-van behidir (Maraş) 2 - Kabiliyetsiz (Bu ço-cuk behidir: Maraş; Pazarcık "Gaziantep").

BEHNİ, Ahır yemliği (Şebinkarahisar "Gi-resun"; Antalya; Ordu; Samanlı behniye koy-dum: (Ömerli, Çarşamba, Öküz behniden yemi-ni yedi: (Veziirköprü "Samsun"; Tosya "Kasta-monu").

BELA, Kirp.;klerine kadar ibeyaz olan koyun (Evreşe "Gelibolu - Çanakkale") [Bak: Bele, I].

BELE, Yüzü beyaz koyun: Şu beleye bak ne kadar oynuyor (Mahmutlar "Tire - İzmir").

BELENDİR, İki yaşındaki erkek koyun (Çermik, Ergani "Diyarbakır").

BELEZ, 1 - Beli çökük hayvan (Bu inek belezdir: Reşadiye "Gerede-Bolu": Salur "Ban-dırma - Balıkesir; Belez hayvanlar para etmez: Hayrabolu "Tekirdağ") 2 - [is.] Davar, sığır, at gibi hayvanların bellerinde hasıl olan birhas-talık olup buna tutulan hayvanlar ard ayaklarını alam.;ızlar (Kür.lrlü "Karaisalı - Seyhan": Belezli koyun sürüye uymaz: Sökün "Silifke - Içel").

BELİK, Bir arada olan yüz koyun (Toros-lar).

BELİN, İki yaşındaki koyun. Buna şişek te denir (Ahlat "Bitlis").

BELLEME, Beygirlerin beline konan keçe (Balıkesir).

BER, 1 - Davar sağılan yer (Erzurum; Alucra "Giresun"; Misis "Seyhan"; Övenköy "Akçadağ, Malatya"). 2 - Ağıl (Misis "Adana").

BERE[İs.], 1 - Koyun sağılan yer (Köy "Çıldır - Kars"; Kayadibi "Giresun") [Bak: Ber, rl 2 - Suyun aktığı yer, mesir (Sinop).

BERDİ, Çoban kulübesinde hasır örgülü kii.;ük kuzuluk. (A. R. Y.).

BERİ, Sürülerin sağını (I çel; Seyhan: Gaziantep; !,faraş; Urfa).

BERİ EYLEMEK, Geri çevirmek: Şu ko-yunu beri eyle (Kayseri ve çevresi).

BESELEK, Başı boş gezen insan veya hayvan (*Bodrum ve dolayı "Muğla"*).

BESEREK, 1 - Tüylü ve besili erkek deve (*Bala "Ankara"; Çataloluk "Develi - Kayseri"; Konya; Karaisalı, Dört Yol, Ceyhan "Seyhan"; Anamur, Mersin, Silifke "Içel"; Aydın; İzmir*) [Bak: *Besirek*] 2 - Dişi katır (*Kadirli, Osmaniye "Seyhan"*) 3 - Yetişmiş, besili (*Şekeroba "Maraş"*),

BESİREK, Tüylü azgın deve (*Isparta; Konyalıhisar "Giresun"; Marmaris "Muğla"*) [Bak: *Beserek, 1*].

BESREK [Is.1 1 - Tek hörgüçlü deve (*Senirkena "Isparta"; Lapseki "Çanakkale"; Boldan "Denizli"*).

BESTE, Keçilerin üzerindeki alacalık (*Maraş ve çevresi*).

BEŞ, Keçi ve sığır gibi hayvanların alınlarındaki beyaz kıl: Alın beş inek; Alın beş geçi (*Ahlat "Van"*) [Bak: *Beste, beşik, a*].

BEŞA, Ainında ak olan eşek (*Diyarbakır*).

BETNİ, Ahırda hayvana saman konan yer (*Çankırı, Ilgaz, Tosya*).

BEYAZ İNEK, Pilevne, Balıkesir ve Balya cinsi kara sığır. Çoban yemeği (*Doğu Anadolu*).

BEZENEK, 1 - Koyunun tırnaklarının biraz yukarısında ve arkada bulunan küçük tırnak (*Develi "Kayseri"*) 2 - Güvenme, cesaret götürme: Bugün pazara iyi bir pirinç gelmiş, alacaktım amma bezeneğim tutmadı! (*Incesu "Kayseri"*).

BICI BICI, Hayvanları çağırılmakta kullanılır (*Şebinkarahisar "Giresun"*).

BICIRGAN, Atların bileklerinde görülen ve çamur yapışması suretiyle meydana gelen bir hastalık (*Ahlat "Bitlis"*).

BIÇILGAN, Bir yara nevi (*Ankara*); Atların topuklarında görülen yara (*Gaziantep*).

BIÇIRGAN, Hayvanların bileklerinde çamurdan ve tahrişattan doğan yara (*Niğde*). - biçilgan.

BIDI, 1 - Deve yavrusu (*Yerkesik "Muğla"*) 2 - Kaz yavrusu (*Ezine "Çanakkale"*) [Bak: *Bıdı 3 - Ördek yavrusu (Bursa) [Bak: Bibi, 6]*].

BIDIK, 1 - Keçi yavrusu (*Seyhan; Edirne; Akşehir "Konya"*) 2 - Bir aylık deve yavrusu (*Salihli "Manisa"*) 3 - [S.] Azıcık (*Ankara köyleri*) [Bak: *Bitiy*] 4 - Tavuk (*Cide "Kastamonu"*).

BILDIRCIK, Keçi yavrusu, oğlak (*Malatya*).

BILIK, Kısırak yavrusu (*Erzurum*).

BILIK, 1 - Tay, at yavrusu (Ş. A.) 2 - Erkeğin tenasül aleti (*Eğrigöz "Kütahya"*) 3 - [S.] Yuvarlak (*Erzurum*).

BILLIK, Dana (*Ulukışla "Niğde"; Çakallı, Zincirliköy "Karaisalı - Seyhan"*).

BIRALKI, Başkasına ait nesne, bırakılmış hayvan (*Yeşilköy "Ist."*).

BITIRIK, Oynak, titiz, hadit (at hakkında) (*Malatya; Sivas*).

BIZAV, Dana, buzağı (*Van; Varto "Muş"*).

BIZHvi, Keçi (*İçerenköyü "Ist. [Muh.]"*).

BIZIR, Besili, oynak at (*Kilis "Gaziantep"; Maraş*).

BIZLAMAK, Sığı:- doğurmak, buzağılamak (*Çalca "Hendek - Kocaeli"; Deresağı köyü "Mudurnu - Bolu"; Moynul "Tavşanlı - Kütahya" Araç köyleri "Kastamonu"; Bartın "Zonguldak"*).

BIZLANGUÇ, Tahtaravallı (*Bolu*) [Bak:

BİCİ, 1 - :Meme, meme başı [insan ve hayvanda] (*Duğrek "Muğla"; Tosya "Kastamonu"; İzmir; Konya*) [Bak: *Bicik, cicik*] 2 - Cıvcıv, piliç (*Cide "Kastamonu"; Değdin "Bandırma - Balıkesir"; Gelibolu, Karabiga "Çanakkale"*) [Bak: *Bibik, Cücük*] 3 - Anne (*Dere "Seyhan"*) 4 - Oğlak (*Dere "İnegöl - Bursa"*) 5 - Buzacağı (*Kastamonu*).

BİBİCİ, Keçi (*Denizli*) [Ed.J Sığır ve keçikırıncağ].

çileri çağırılmakta kullanılır (*Sivas; Çiçekdağ "Kırşehir"; Ereğli "Konya"; Bereketli "Reşadiye - Tokat"; Tamzara "Şarkikarahisar - Giresun"; Aksu "Bursa"; Kalecik "Ankara"*) [Bak: *Bicik bicik*].

BİÇEK, İrili ufaklı hayvanların hepsine birden bu ad verilir (*Anadolu?*).

BİÇÜK, Buzacı (*Çankırı; Bolu*).

BİDİ, 1 - Yeni doğmuş deve yavrusu (*Silifke "Içel"*) 2 - Yumurta (*Yürük köyü "Sarıranbolu - Zonguldak"*).

BİDİ, 1 - Göz yummaca (*Kayseri*) 2 - Boz devenin üç yaşından küçük yavrusu (C. A.).

BİDİ DİDİ, Deveyi çağırılmakta kullanılır (*Tavas "Denizli"; Mankit "Ceyhan - Seyhan"*).

Bilek BOŞALTMAK, Atın kolu üzerine yıkılması (*Andırın "Maraş"; Çankırı*).

BİNİT, Binmeğe tahsis edilen at. Yük taşıyana *gölük* denir.

BİSEREK, Erkek deve (*Manisa ve çevresi*).

BİŞEK, Örü yayık tokacı: Bişek yağı tatlı olur (*Kurşunlu - Çankırı*).

BİYE, Doğurmuş kısarak (*Bursa; Konya*).

BOCCIK, Keçi kuyruğu (*Kemaliye "Malatya"*) [Bak: *Pöçük*].

BOCİK, Dört aylık inek yavrusu, buzağı (*Sille "Konya"*) [Bak: *BoçıkJ*].

BOÇİK, Küçük deve (*Atabey "isparta"*)
1 Bak: *Bocik*].

BODAK, Manda yavrusu (*Hacıfakı "Denizli"; Bursa; Şarkikaraağaç, Yalvaç "Isparta": Konya ve dolayı*) [Bak: *Bodu, Bodak*].

BODAN, Deve yavrusu (*Beyselir "Konya"*) [Bak: *Boduk z, boduç, bÇJdanak, durum*].

BODİ, 1 - Bodur (*Iskilip "Çorum"*) [Bak: *Boden*] 2 - Deve yavrusu (*Selimiye "Milas Muğla"*) 3 - Manda yavrusu (*Akçalar "Seydişehir"; Akşehir "Konya"*).

BODİLEMEK, Manda yavrusunu bodi bodi diye çağırarak (*Ilgın "Konya"*).

BODLAMAK, Manda veya deve doğurmak (*Saçıkara aşireti "Seyhan"*) [Bak: *Kunlamak*].

BODUK, 1 - Manda yavrusu (*Ankara; Niğde; Kayseri; Konya; Kırşehir; Denizli; Afyon; Aydın illeri*) [Bak: *Baduk*] 2 - Deve yavrusu (*Kırşehir; Niğde; Konya; Sivas; Misis "Seyhan"; Siverek "Diyarbakır"; Şabak köyü "Silifke - İçel"; Aziziye, Yazıköy "Burdur"; Aşağı ulca "Eskişehir"*) [Bak: *Bocuk, bodan*] 3. Ayı yavrusu (*Güdüllü "Ayaş - Ankara"*) [Bak: *Badar, boda, bozur, bodanak*].

BOĞAS, Gebe hayvan (*Erzurum ili*).

BOĞASAK, Boğa istiyen inek (*Uşak "Kütahya"; Edirne; Tarsus "Içel"; Hayrabolu, Çorlu "Tekirdağ"; Incesu "Kayseri"; Marmak "Ezine - Çanakkale"; Hasankale "Erzurum"; Avanos "Kırşehir"*) [Bak: *Boğarsak, bogazak, buğasak*].

BOĞARSAK, 1 - (*Ermenak, Bozkır, Karaman "Konya"; Antalya; Kütahya; Şihli, Mırcılık "Seyhan"*) [Bak: *Boğasak, boğarsak*] 2 - Obur (*Yozgat*) [Bak: *Boğacç*].

BOĞASAMAK, İnekler çiftleşmek için boğa istemek, boğaya gelmek (*Hatip, Konya, Çinçiva "Hemşin - Çoruh", Dombaylı "Salihli - Manisa"; Mahmutlar "Izmir"; Kalecik "Ankara";* [Bak: *Boğasamak, boğsa:mak, keleye gelmek, kösniemek*].

BOĞASIMAK, (*Lapseki "Çanakkale"*) [Bak: *Boğasamak, boğsumak*].

BOĞASSAK, 1 - Pisboğaz (*Akşehir "Konya"; Işaklı "Bolvadin - Afyon"*) 2 - Boğaya gelmiş inek (*Işaklı "Bolvadin - Afyon"*).

BOĞAZ, Gebe inek (*Kars; Van*).

BO SA:K, Boğa istiyen inek (*Koçarlı "Aydın"*) [Bak: *Boğasak*].

BORTLACI, Gebe deve (*Karahisarlı "Seyhan"; Perizler "Anamur - İçel"; Büyükhacılar "Isparta"*).

BORTLAK, Deve yavrusu (*Niğde; Incesu Kayseri"; Ankara*).

BORTLAMAK, Deve ve manda doğurmak (*İçel; Gelibolu "Çanakkale"; Konya ve dolayı*).

BORTLAYICI, Gebe hayvan (*Antalya*).

BOTALAMAK, Dev,e hakkında: doğurmak (*Seki yaylası "Isparta"*).

BOTLAK, 1 - Deve yavrusu (*Bor, Nevşehir "Niğde"; Kemerhisar, Aksaray "Ist." [?]; (Karahisar "Incesu - Kayseri") 2 - Manda yavrusu (Nevşehir "Niğde"*).

BOTLAMA VE BOTLAMAK, Deve doğurmak (*Ermenak, Cihanbeyli "Konya"; Civan-yaylağı, Silifke, Nurmun "Tarsus", İçel; Milas yürükleri, Fethiye "Muğla"*).

BOTUK, Deve yavrusu (*Boyabat "Sinop"*) [Bak: *Boduk, bota, bodik, botlak*].

BOYMUL, Boynu siyah oyun (*Giresun; Ordu*).

:BOZ, 1 - Bir deve cinsi (*C. A.*), 2 - Gen, kıraç tarla (*Kayseri*).

BOZERKEÇ, Kır renkte olan keçi (*Kayseri*).

.BOZOLAŞMAK, Meleşmek, bağınısmak (*Hisarlı "Polatlı - Ankara"*).

BOZULAMAK, Deve gi,bi .bağınmak (*Ankara*).

BÖCÜKÇÜ, Çoban yamağı (*Kangal "Sivas"*).

.BÖDEK, Manda yavrusu (*Zincirli, Adana "Seyhan"; Malkara, Çorlu "Tekirdağ"; Vize "Kırklareli"; Bozüyük "Bilecik"; Aksaray "Niğde"*).

.BÖGELENMEK, Sığır bögeleğe tutulmak (*A.*).

.BÖĞÜRTLEK, Zatihususyei hafiyeye, tek taşak (*Silifke "Içel"*).

BÖVEN, Deve tersi (*Niğde*).

BUÇKA, 1 - Yanaklarının kılları sarı, siyah ve beyazla karışık olan keçi (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale"*) 2 - Yayık (*Kastamonu*) [Bak: *Bişek*, 2].

BUĞA, Damızlığa elverişli erkek kara sığır.

BUĞARSAK (*Gaziantep*) [Bak: *Buğasak*].

BUĞASAK, Boğaya ,gelmiş inek (*Narlidere, Çeşme "İzmir"; Avanos "Kırşehir"; Samandıra "Kartal - İst."*) [Bak: *Boğasak, boğarsak*].

BUĞASAMAK, Dişi manda veya inek boğa istemek (*Niğde; Çorlu "Tekirdağ"; Nazilli "Aydın"; Adana; Hasanpaşa "Burdur"*).

BUHUR, Çift höi, güçlü damızlık erkek deve (*Bahçe "Seyhan"; Konya ili; Niğde; Ildızım "Çankırı"; Silifke "İçel"*) [Bak: *Bohur*].

,BUKAK, Ye-dekte veya önde gitmiyen hayvan (*Dizdaroğlu "Sinop"*).

BUKARA, Ardıç ağacından yapılmış ço,ba - nın sırtında taşıdığı veya beygiresitği değirmi ve zincirli su fiçisi.

BUR, Yazın sıcak havalarda çöken duman (*Gözene "Malatya"*).

BURGAÇÇILIK (*Türkmenler*), Burma ile davarları hadım etmek (A. R. Y.).

BURKUÇ, Burulmuş, enenmiş rkoyun, keçi veya at hakkında] (*Kurugöl "Beşşehir - Konya"*).

BURMA, 1 - Bükülmüş ot (*Halfeti "Ur-la"*); 2 - Kirmende eğril-erek halka haline getirilerek kola takılan yün, 3 - Musluğun su akıtan kısmı, 4 - Ara,balara koşulan yumurtalıkları ters çevrilmiş boğa (*Erzurum*).

BURUNAĞZI, İneklerin ilk üç günlük sütü (*Ankara*).

BURUN ÇALMA [Is.], At ve eşeklerin solumaları (*1 çel ve çevresi*).

BUZAĞI, Bir yaşında inek yavrusu.

BUZALACI, Gebe inek veya manda (*Seyhan; Konya*).

,BUZAĞILIK, Buzağı koymağa mahsus olan yer (*Araç "Kastamonu"*).

BÜCÜK; Buzağı (*Konya; İsparta; Ankara; Kırşehir; Afyon; Bursa; Zonguldak illeri*).

BÜKENEKLEMEK, At veya kara sığır gibi hayvanlar kendilerini ısırın sineklerden kaçmak (*Bulancak "Giresun"*).

BÜLKÜ VE BÜLKÜLÜK, Havanın sıkıntılı ve çok sıcak zamanı (*Nallıhan "Ankara"; Ordu; Sivrihisar, Kırka "Eskişehir"*).

BÜRCE, Devenin usul usul yürüyüşü:

Havayidir deli gönül havayı;

Alıcı kuş yüksek yapar yuvayı;

Türkmen kızı katarlamış mayayı;

Bürce bürce basıp gider yayla,ya.

(*Belenkeşli "Mersin - İçel"*).

BÜYÜK BAŞ HAYVANLAR: Sığır, manda, at ve eşekden ibarettir. Küçük baş hayvanlar ise, koyun ve keçidir.

CABUK, Budanmış, kesilmiş: Cabuk tay = yelesi ve kuyruğu kesilmiş tay; Caibuk ağaç = tepesi kesilmiş ağaç (*Karaisalı "Seyhan"*),

CALP, Eli çabuk; çevik hayvan (*Alpıköy "Eskişehir"*).

CAMIŞ [Is.], Huysuz katır (*Narlidere "İzmir"*).

CAMIZ, Karasığır, manda (*Anadolu*), *Malak; balak (Orta Anadolu)*, medek (*Erzincan, can, Erzurum*) manda yavrusu. manda düvesi: İki yaşında dişi manda. Dişi manda: doğuracak manda. Camız: Hadım edilmiş çift ve arabaya koşula-cak manda.

CARMAR, Taşla çevrilmiş ağıl (*Maraş*).

CEBİŞ, Henüz doğurmamış ,bir yaşında dişi keçi, çe,biş (*Genezin "Avanos-Kırşehir"; Beşşehir "Konya"; Çivril "Denizli; Amasya köyleri"*).

,CELBE, Hayvan sürüsü, yıllık (*Azaplı "Kardirli - Seyhan"*).

CELEP, 1 - İki yaşındaki dişi hayvan (*Antalya*) 2 - Başiboş hayvan (*Demirtaş "Ala-iye - Antalya"; Kozan "Seyhan"*) 3 - Sığır, deve (*Karaman, İsmail köyü "Konya"*).

,CELEP, Koyun tıplayan kimse. Celepler, damızlıkçılarının sürüden ayırdıkları koçak hayvanları toplar, meralatır, zayıflarını semirtir, kısırlarını doğurtur, kuzusunu büyütür İstanbul'a pay mahalline getirip et olmak üzere satar (*Bursa*).

,CELKE, Ağaçlar ile çevrilmiş ağıl (*A.R.Y*).

,CELTMEK, Çoban yamağı (*Aksaray "Niğde"*).

CET, Büyüyememiş hayvan: cet tavuk (*Ahlat "Bitlis"*).

. CIBA, Kırkılmış keçi (*Atlas "Sivrihisar - Eskişehir"; Kıbrıs, Üçen "Bali.", Bağbuca "Nallıhan"; Şabanözü "Polatlı", Ayaş "Ankara"; Ereğli, Konya, İncesu "Kayseri"; Gömerdiğin, Söbük "Bayramiç"; Tevfikiye "Çanakkale"; Simav, Kütahya; Balya "Balıkesir"; Demirci "Manisa"; Gemlik "Bursa"; Trabzon; Kavşut "Sungurlu - Çorum"; İst.; Niğde; Kula, Ödemiş "İzmir"; Aydın*).

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK İLE İLGİLİ SÖZLER

CİBA, Kırpılmış keçi (*Keskin "Ankara"*).
CIĞIRLEŞMEK, Birkaç gün boş kalan hayvan işten kaçınmak (*Kadirli "Seyhan"*).

CIĞIŞTAK, Hayvanları, bilhassa eşekleri sürmekte kullanılan alt tarafı zincirli, şangırtılı ve ıncu çivili bizlengeç (*Kızılcahamam "Ankara"*).

CILBIRILAMAK, hayvanları haydamak için dizginiyle vurmak (*Edirne [Muh.]*).

ÇİBA, Kırkılmış, tüysüz keçi (*Aşağıtuzlukçu "Akşehir - Konya"*).

ÇİBA, 1 - Çocuk (*Yozgat; Gördes "Manisa"*) 2 - Tüyleleri kırılmış keçi (*Karahoca, Haymana, Beypazarı "Ankara"; Kırşehir*) 3 - Tüyü dökülmüş hayvan (*Kızıllar "Karaman - Konya"*) 4 - Domuz yavrusu (*Kadirli, Misis Boyunyoğun "Seyhan"*) 5 - Cıvciv (*Deveçatağı "Kırklareli"*).

ÇİBİ:Ş, 1 - İki yaşında erkek b-şi (*Emet, Kütahya; Kürcü "Demirci-P-Ianisa"*) 2 - Çapak: **Ahmedin** güzleri .cibişli(Ortaköy "*Çal-Denizli"*).

ÇİBİZ, Dişi develerin çiftleşme ihtiyacını duydukları zamanki halleri (*Ferizler Anamur - İçel*).

CİCER, Dağarcık, küçük tuluk (*Eğridir "İsparta"*).

ÇİDAV, 1 - Omuz başı, kürek üstü; atlarda yelenin alt taraflarındaki ön bacakların üst kısmı (*Hanege "Hasankale - Erzurum"; Abalar "Edirne"*) 2 - Yara; atların omuz başında çıkan yara (*Köşker "Kıleşir"; Lapseki "Çanakkale"; Eğmir "Elmalı - Antalya"; Gündüz - bey "Malatya"; Muğla; Saimbeyli "Seyhan"; I'dustat "Karaman - Konya"*).

ÇİLBİR, 1 - (*Konya; Amasya; Niğde; Kayseri; Seyhan illeri*) [*Bak: Cılbır a, çılbır*] 2 - Göz kapağı (*Sille "Konya"*) [*Bak: Çipil*] 3 - Develeri idare etmek için başlarına takılan yular (*Evciliköyü "İçel"*).

ÇİLİ, Yeni doğan keçi yavrusu (*Girenes Köprülü "Alfiye - Antalya"*).

CİMDİNMEK, Hastalıktan kurtulan hayvanlar ot yemeğe karşı iştahsızlık göstermek (*Yapıntı "Mut - içel"*) [*Bak: Çimtilenmek*].

ÇİMİZ, 1 - Erkek isteyen dişi deve (*Toprakkale, Aydın ve Saçıkaralı aşiretleri "Osmaniye"; Seyhan; iğdecik, Sancaklıboz "Manisa"; Mersin "İçel"; Tire İzmir*) 2 - [S.J İştahlı, istekli (*Adana; Eskifoça "İzmir"; Homa "Çivril - Denizli"*).

ÇİMİZLEMEK, Deve yorulmak (*Marmaris "Muğla"*).

CİTEN, Çalılardan veya sazlardan yapılmış ağıl (*A. R. Y.*).

CİTİ/İE, Hayvan tekmesi, çifte (*Kony:ı*) At ile katır tep'şir, arada citmeyi eşek yer: (*Tokat*).

CİVKİRMEK, İneği çabuk sağlamak (*Be-lenkeşli "Mersin - İçel"*).

CİZGO,R, Develerin ön ayaklarından arka ayaklarına kadar bir zincire dizilmiş küçük küçük çanlar (*Muğla*).

COBUK, 1 - Kısa boylu ve zayıf yapılı at (*Zıvarık "Konya"*) 2 - Kuyruksuz (*Çandırlar "Seyhan"*).

COMBA, Erkek manda (*Ahmet/akılı "Akdağmadeni - Yozgat"; Gelibolu "Çanakkale"; Bafra "Samsun"; Sungurlu "Çorum"; Amasya*) [*Bak: Conba, cömbek*].

CÖMBEK, Manda (*Gerze "Sinop"; Ereğ - li [?]*) [*Bak: Comba*].

CÖNGE, 1 - Tosun, 'boğa (*Trabzon; Mengeser "Ağrı"*) 2 - Uç yaşında enenmiş sığır (*Van*).

CUĞUŞ, Ufak kulaklı koyun (*Filiköyü "Bi-ga - Çanakkale"*).

CUNDAR, Katarın en sonundaki deve (*İlluğla*).

CÜNÜK, Manda (*Karahisar [?]*).

ÇA, Keçileri sürmek, kovalamak üzere söylenir (*Kumru "Fatsa - Ordu"*).

ÇABE [S.], Büyümemiş manda yavrusu (*Gerede "Bolu"*).

ÇAĞIRIGAN, Az burulmuş hayvan (*Çanullı "Ayaş Ankara"*).

ÇAĞIŞTAK, 1 - Çakıllı yer (*Seydişehir "Konya"*) 2 - Hayvanları haydamak için kullanılan demir halkalı çubuk (*Bandırma "Balıke - sir"*) [*Bak: Nadulca*].

ÇAĞLAMAK, Koyun koça, keçi tekeye gelmek (*Güdüllü "Ayaş", Pazar, Kızılcahamam, Boz köy "Ankara"*).

ÇAĞŞIR KUZLAMAK, Davar bir senede iki defa yavrulamak (*Silifke "İçel"*).

ÇAHILDAK, Çamur sıçrantısı, koyun ve keçilerin kuyruğu altına ve tüyelerine yapışan pislik (*Gaziantep*).

ÇAKILDAK, Koyun ve keçinin yapağısına yapışık, düğüm düğüm sallanan pislik (*İst.*).

ÇAKAL [S.], 1 - Huysuz (*Araç "Kastamonu"*) 2 - Gözleri ala olan manda (*Erzurum*).

ÇEKENEL DEMİRİ, Semerlerin kaşları üzerinde çakılı olan eğri demir olup yük yüklenirken ip buraya geçirilir (*Kıran köyü* [? J] [*Bak: Eşkelek demiri, göcek*]).

ÇEKMEN, 1 - Yünün işe yaramıyan kısmından yapılmış su geçmiyen yağmurluk (*Çamköy?*) 2 - Ufak küp, küpecik (*Çukurköy, iskilip -Çorum*).

ÇELEK, Dik boynuzlu hayvan (*Vize "Kırl, Jareli"*).

ÇELEK, 1 - Bir boynuzu kırık hayvan: Dizim çeiek öküzü çayıra salıverdim(*Çeltikçi "inegöl-Bursa"*; **Öşek** "*Bolyabat-Sinop*"; *Doğanlar, t.,ırpan kuyu -J:Jaike;ır*; **t.-'ak** "*Tavşanlı-Kütahya*"; *Balca köyü, "N aihlan - Ankara"*; *Kızılköy "'_Ezine - (,,'anakkale"*; *Ist. [tduit,j; t.-'ivril -venizli"*; *Kocahudır "'Keşan-•; J!.'durne [Muh.J; Bozan ••?"*) 2 - lı:ğri boynuzlu hayvan(*Kozağ-acı "I'eienni - Burdur"*; *Uluborlu 'İsparta"*).

ÇELİNMEK, Koyunlar çiftleşmek (*Karalı "Burdur"*).

ÇELTEK, 1 - Çoban yamağı (*Gülveren -Bünyan"*; Kış günü çoban çeiteksiz gitmez: *Karaisar "Incesu"*; *1-'eve/i*, Kuzuyu çeltekle yolladım: *Sarioğlan, Zincidere "Kıyseri"*; *Koşker, Genezin "Avanos"*; *Kırşehir; Alibeyhüyüğü, "Çumra"*; *Konya; Yozgat; Kumartar "Bayramiç - C.,,'anakkale"*; *Ihlara "Aksaray - Niğde"*) [*Bak:Çeltik z, çontu, çenela*] 2-Yardımcı, uşak, (*(Iarıkın köyü "Çumra"*; *Konya; Topaç, Boğazıyan "Yozgat"*; *Niğde; Hisarcık, Kayseri; Oymaklı "Seyhan"*; *Balıkesir; Yapıntı "Mut - Jı;el"*; *Denizli; Üsküdar "İst."*),

ÇELTEK, Ayak çobanı, heybe içinde götürülen çoban çocuğu (*p-oroslat*),

ÇELTEN, Deveyi çeken, yeden (*Akça kcyü "Dinar-Afyon"*),

ÇELTİK, 1 - Çobart yamağı (*Sandal köyü "/{u/a - ü,J anısa"*; *Kuyucak "Eskişehir"*; *Arsinapa, Kutaiya.) l.daic: l.,etek, .ij 2 - İtaK hayvan (.t.,uta,ıya; -enirkent ••&;uboriu-;,:;paaa J.*

ÇEMENDER, Eşek: Çe:mendere binen insanın ayağı yere deyer: (*t.sparta; Kurıçcu,er ".,:;e;yuan"*).

ÇEMKİ, Hayvanlara yünleri kırıldıktan sonra vurulan damga (*Li enizli*).

ÇEMKİMEK, Hayvanlar hakkında: kulak dikmek (*Kayseri*).

ÇEMKİNME, Az otlu yerlerde hayva:l:arın parça parça, yani güçlkle otlaması (*:t:ıvarık "Sille-Konya"*).

ÇEMKİTMEK, Hayvanlar korku duydukları zaman kulaklarını dikerek etrafa sert sert bakmak (*Gazi köyü "Develi-Kayseri"*).

ÇENGEL, 1 - :Manda boynuzlarının kıvrık yeri (*Sar,;sun*) 2 - Öğendire cemeğı (**Ortaköy** "*Çal-Denizli"*) [*Bak: çemek*] 3 - Çatal (*Ezincan* 4 - Hayvanlardan korumak için tarla kenarına uzatılan uzun sırk (*Paşembe "Ordu"*).

ÇENİLERMEK, Köpek hakkında: ses çıkarmak (*ŞarID.ıla "Sivas"*).

ÇENTİK, Çobanların, yündenı ya;nlı:11ş etmek torbası (*Giresun köyleri*).

ÇEPİŞ, B'ı yaşmua erkek keçi.

ÇERLEMEK, Hayvan ölmek, hayvan çer yiyerek ölmek (*Kadirli, i.Joganbeyli •sambeyli - Seyhan"*; *Çanakkale; Mahmut ören "'Ordu"*; *Sivas; Zincidere 'I<.ayseri"*; *Ereğli "Konya"*).

ÇERTMEK, Kuyruğı kısa ola,1 koyun (*Toro;ıar*).

ÇEŞTE, 1 - Kırkılan koyunun üzerinde bırakılan az yün (*Akpınar "Ordu"*) 2 - Bir senelik yünü o,an koyun (*Sadegöre "'Görel - Giresun"*; *İğdecik ve Sancaklıboz "Manisa"*).

ÇE'FLİK, Ufak memeli hayvan (*Hedye "Kırklareli (Ulföh.J"*).

ÇEVİRGEN, 1 - Topaç (*Adapazarı "Kocaeli"*) 2 - L.S.J JJamızlık eie"ını d,şı eşeğe çekecek para alan adam (*ilvırgı -sıvas*).

ÇIBIK KONUR, Vücudunun her tarafı siyah, omurga kemiginn üstü sarı olan sığır (*Antalya*).

ÇİG, (*ifiğcie*), Çiy (*Maras*) kamaştan öril:ü bir nevi basit hasır olup ü:ıtunde **tarhana n** k<.>iter kumıtı:ur, <ı;ğ kedı uamıasın iç,n dam•lara serilir **voya** iplerle asılır, L. 44,

ÇIKINTI, Silril içinde he yaramıyan kotunı koç (*.l.kpwar "'(JTdu"*).

ı.,li.öJ.J: {, B.ayvatarın yular başğmın **çene** a,tırdaki har: {asına i:>agiananı ip veya tak:üan ...:üı;:ır (.viu.,,:; dv,u; .üa.:acaa., Haiü:..:;u; ill ;,d:ım Jd. v:(euar;aşaa ; .dursa; IJswan.ye r.oyu ,ıgın ; J-J.k.ça:;eur -t.l.unya ; a:ı.u koyu il,'zwe ; w. e ıo diye köyü "**Lapseki • Çanakkale"**; **li'oça, BerKB** .ı,ta -ı.zwir ; v.;:ır.,'lenir; .ıuyı,c dvganı.:a .t.a.,ıı: -.:,amsun"; *Bozuyuk "'I:Jilecik"*; .ı.,orlu •Tekirdağ"; *Karaoğlanü köyü ..Manisa"*; *Kandıra, lzmıt -Kocaeli"*; *Ulaşlı ••?"*) LBak: Cılbırj.

ÇİLPA, Kulakları küçük **keçi**(**Çerkeş "Çankırı"**).

ÇİLPEK, Yürüyüşü kıvrak hayvan (*İçel*).

ÇİNGİL, (*.l.laca İlyök*), Çingil (*Bor*), ı'okat bar<lat;ı (I'")>urşunu - <,ı;ı,nkiri). nelki (**Niı,-**

de) içine süt sağılan kalaylı bakır kap. Buna bazı yerlerde büyük inek aşırması da derler. L. 44.

ÇINGIRLAVI, Zil (Urfa).

ÇIPA, Kısa ve küçük kulaklı hayvan (*Şahin "Mallnrna - Tekirdağ" [Muh.]; Trakya köyleri*).

ÇIPAR, z - Biçim, şekil (Hayvanlar hakkında) (*Niksar "Tokat"; Şihlar "Ulubey - Ordu"; Alucra "Gi.-esun") 2 - Yara izi (Ist.)*).

ÇIRTMAN [Is.], Hayvan sürmek üzere kullanılan ince değnek (*Geriçam "Muğla") [Bak: Şivga]*).

ÇITAK, Oynak at (*Kayseri*).

ÇITMA, 1 - Hayvan çiftesi, tekme (*Plümer "Erzincan") 2 - Pencere kafesi (Durast! "Nazilli-Aydın")*).

ÇIVGA, 1 - İnce, cılız, kuru, zayıf (*Karalırnlı "Hayrabolu - Tekirdağ"; Konya; Malkoç köyü "Edirne [Mub.]") 2 - Boynuzları geriye bükülmüş hayvan (Şusığırlık "Balıkesir")*).

ÇİÇEK HASTALIĞI, Kıvrırcıkta öldürücü olup karaman ve dağlıç'ta o kadar tesiri yoktur. (*Istanbul*).

ÇİFTEÖZENGİ, Dört nalın en süratlisi (*Andırın "Maraş")*).

ÇİĞELMEK, Koşum hayvanı, ahırda çok kalmak suretiyle acemileşmek (*Oyaca "Haymana - Ankara")*).

ÇİLBİR, Hayvan yuları (*İsparta*); Yular (*Amasya*).

ÇİLBİR, Hayvan başlığı.un ipi (*Bodrum, Muğla; Kırra "Bolvadin-Afyon"; Keçiborlu, Isparta; Kaş; Antalya; Ödemiş, Bornova, Tire "İzmir"; Boldan, Denizli; Konya; Manisa; Bahçe "Seyhan"; Gürcü köyü "Kızılcahamam - Ankara"; Yenisu köyü "Silifke-İçel")*. Deve yuları (*Yenisu "Silifke-İçel")*).

ÇİLEME, İki yaşında keçi, çebiş (*Ortahisar "Ürgüp-Kayseri")*).

ÇİLEYE ÇEKMEK, Atın beslenmek için nalları sökölerek karanlık bir ahırda hazırlanması (*Andırın "Maraş "Maraş")*).

ÇİLKURA, Ufak kulaklı, yüzü benekli hayvan (*Veli köy "Çoruh")*).

ÇİMDİL,1:EK, Dişi develer çiftleşme arzusu gi.isternnek (*Mormat "Ezine - Çanakkale")*).

ÇİT AĞIL, Dağ başlarındaki ağıl. (A. R. Yalgın).

ÇİTEN, Küçük ahır (*Elmalı "Kızılcahamam-Ankara")*).

ÇİYLEME, 1 - İki yaşındaki oğlak (*Cerit-müminli "Keskin"; Üçem "Bala-Ankara") 2 - Pişmiş sütün üstündeki kaymak (Aşağıtuzlukçu "Akşehir-Konya")*).

ÇİZME SEKİ, Atın alnındaki beyazlık, akıtma (*Ist. "?"*).

ÇOBAN HAKKI, Eskiden çobanın yıllığı bir sarı lira idi. Mal sahibi elbise ve yemeğini de verirdi. Elbisesi: Bir takım iç çamaşırı, bir pantolon, bir ceket, bir fes ve bir yemenidir. Yemeği ise kırda merkep heybesinde taşıdığı erişte, bulgur, yağ, bazlama, çörektir. Çoban mal yanında yatar. Bir halk türküsü:

*Çobanı dağdan inmez mi sandın,
Çağsırı çoha giymez mi sandın.
Çobanın yediği sütlen göremez,
Gündüz kavleder gece gitmez (Folklor).*

Ço,ban bulursa yağmurda ve soğukta kepenek giyer L. 37. (*Çankm*).

ÇOBANCALIK, Ağıllardaki çoban odası (*Faraşlı "Kalecik-Ankara")*).

ÇOH, Deveyi kaldırmak için kullanılır (*Muğla*).

ÇOKARA, Mandanın yeni doğan yavrusu (*Rumeli*).

ÇOKMAK, 1 - Köpek havlamak (*Edirne; Kastamonu; 'akıralan "Havza-Samsun"; İnaltı "Ayancık-Sinop"; Zığdı "Erbaa-Tokat"; Ordu") 2 - Toplanmak: Köyün köpekleri başıma çoktu (Uşak "Kütahya") 3 - Davar sürüsü bir yere toplanarak yayılmak (Vakıfdinek "Karaağaç - Isparta")*).

ÇOMAK [S.], 1 - Küçük kulaklı Koyun ve keçi (*Oymaklı "Seyhan"; Yanpar "Mersin-i çel") 2 - Kendini beğenen (I çel),3 - .[is.] Öbek, yığın (Tarsus "İçel)*).

ÇOMARAK, Çoban yanaşması (*Ilıcaksu "Domaniç Kütahya")*).

ÇOMU, Küçük kulaklı keçi (*Bayat "Aziziyeye-Afyon"; Akseki Antalya"; Bozhüyük "Gök-sun-İvl araş"; Ortabereket "Ankara.") [Bak: Çomanj]*).

ÇOMUK, Küçük kulaklı koyun ve keçi (*Kuzgun "Seyhan"; İlacımahmut "Emet"; Kütahya, Mersin "İçel"; Kayı, Kasımlar "Eğridir-İsparta")*).

ÇONA, 1 - Çoban yamağı (*Keskin, Bala, Kayaş, Kıbrısçık, Üçem, Köprü "Keskin-Ankara"; Edirne; Örenköy "Emirdağı-Afyon"; Mahmudiye "?"; Kolukısa "Saiteli-Konya") [Bak: Çertek] 2 - Buzağının büyüğü, tosun (Zencirdere "Kayseri")*).

ÇONDUR, 1 - Cılız (*Kırşehir dolayı*) 2 - İyi nesilden olduğu halde sonradan melezleşen (koyun) (*Kayseri*) [Bak: Çandır].

ÇONTU, 1 - Kuzu çobanı (*Ağabeyli "Maraş"; Konya*) [Bak: Çeltek] 2 - Çoban yamağı (*Göğenç, Ereğli "Konya"; İçerenköy "İst. [Muh.]"*) [Bak: Çona , condu/J.

ÇOR, 1 - Davarlara verilen tuzlu su (*Kayseri*); 2 - Tuzlu ayran (*Ankara*); 3 - Nezle (*Gaziantep*).

ÇORAMIK, 1 - Çoban, deveci yamağı (*Olcular "??"; Çadır köyü; Bursa; Eskişehir; Osmanlı, Balıkesir; Turanlı "Bölcek - İzmir"; Yapıldak "Lapseki-Çana.ı:kale"*) 2 - [Js.] Gözden hastalık dolayısıyla akan su (*Göksün "Maraş"*).

ÇOŞKA rıs.J, Domuz yavrusu (*Ge!an "Ulu-kışla - Niğde"; Tarsus "İçel"*).

ÇOTRA, Çam ağacmdan yapılmış emzikli su kabı (*Çankırı*) L. 3r.

ÇÖCİK [Is.], Eşek (*Peterek "Artvin - Çoruh"*).

ÇÖÖGEN, İstenilen kuzuyu sürüden ayırmak için kullanılan ucu büyük uzun çoban değneği (*Zıvark, Sille "Konya"*).

ÇÖKERII/IEK, Kocatmak ((*Yapıntı "Mut-!çel"*) Deveyi çöktürmek (*Yapıntı "Mut-!çel"*).

ÇÖMMEN, Küçük kulaklı keçi (*Boyalı köyü "Konya"*).

ÇÖNE, 1 - Çoban yamağı, küçük erkek hizmetçi (*Karataş, Küçük Yozgat, Keşanuz, Demirtaş, Eti mesut, Sarkun "Beyazarı"; Haymana, Kalecik, Ankara; Samsun, Trabzon*) 2 - Küçük çocuk: Nasıl çöneler iyiler mi? (*Tömek "Konya"*).

ÇÖTE, Davarın ayağını sağlamak için (yakalamak için) ve ağaçtan çırpı dalları koparmak için kullanılan çengelli değnek. L. 4. (*Çankırı*).

ÇÖVMEL, Ucu iğri, basto:ı biçiminde değnek (*Sultaniye "Konya"*).

ÇÖVTE, Kuzuları yakalamak için kullanılan ucu ayrı uzun değnek (*Çarıklar "Çumra-Konya"*).

ÇÖZDÜ, Dişi hayvanlar erkeğiy'e birleştikten ve döl aldıktan sonra bu dölün tutmaması: İneğe boğayı çektikten sonra on gün tuz vermeyin sonra çözer(*Kemaliye "Giresun"*).

ÇUKALATMAK, Öküzün taşasını nalbanda enetmek (*Hayrabolu "Tekirdağ"*).

ÇUKÇA, Manda yavrusu (*Bursa*) [Bak: Gadek].

ÇULA, Küçük kulaklı koyun veya keçi (*Evreşe "Gelibolu"; Ezine, Kalburlu, Yalava, Çanakkale; Mahmutlar "Tire-Izmir"*).

ÇÜLE [Is.], Çoban yamağı (*Yapraklı, Çerkeş "Çankırı"*).

ÇÜMBÜL, 1 - Çük (*Şekeroba "Maraş"*) 2 - Kulakları küçük ve yuvarlak keç: (*Bozkır "Konya"*) [Bak: Dovu].

ÇÜPÜR [Is.], Sert keçi kılı (*Kastamonu*) 2 - Çörçöp (*Tekirdağ köyleri*).

ÇÜŞ [N], Merkebi durdudmakta kullanılır (*Ağrı ili; Güdül "Ayaş-Ankara"; Başköy "Kastamonu"; İncir "Fethiye-Muğla"; Mut "İçel"; Çitak "Çal - Denizli"; Tömek "Konya"*).

DAĞLAVUÇ, Demir damga.(A. R. Y.).

DAMYAN, Mandıra (*Şehler "Ankara"*).

DAMZIRTMAK, az vermek, damla damla vermek: Güç hal ile süt damzırttılar(*Gaziantep*).

DANDİ.K, 1 - Dana, buzağı (*Kemaliye "Malatya") a [S.] - Dar ve kısa (e bise) (Samsun)*.

DANGIRDAK, Deve, katır gibi hayvan katarlarının önünde giden peşenk hayvanlarına takılan iri, kalın saçtan yapılmış çan (*Genezin "Avanos - Kırşehir"; Çankırı*) [Bak: Tangurdak].

DAÖLIÇ, DALIÇ, Karaman koyunu gibi büyük kuyruklu ise de, bu kuyruk düzdür. Eskişehir, Afyon, Akşehir çevresinde yetişir.

DAĞ KEÇİSİ, [Bak: Kara keçi].

DAĞLAMA DAMGA, Haymana ve Doğu Anadolu kurtleri hayvanların burnuna kızgın demir basarak işaret korlar. Hayvana- eziyetlidir.

DAMGA: Rumelililer da'ma katran dam !! kullanırlar. Demiri ve katranı biraz ısıtır, hayvanın başına, kıcına yahut karnına işareti basarlar.

DAPLAK, Bir yaşındaki dana (*Yapıntı "Mut - İçel"*).

DARAYLI, At: Velinin daraylısı çok güzel (*Genek "Muğla"*) [Bak: Keleş].

DAYBIK, Dişi deve (*Incesu "Kayseri"*).

DAYLAK, Tüylü deve!erin erkeği (C. A.); yavruluktan çıkan fakat yüke gelemeyen deve (*Gaziantep*); Erkek deve (*Adana*); Üç yaşından sonraki deve yavrusu (C. A.).

DAYLAK, Deve yavrusu (*KonyrJ., Mara'i; Denizli*).

DAYLIK, Deve (*Kayseri*) [Bak: Daylak]..

,DABIÇ, Boynuzsuz keçi (*Konya*) [*Bak: Tapkır, dabiş*].

DABIH, Boynuzsuz hayvan (*Konya*) [*Bak: Dabiş*].

DAD!K, 1 - Hayvanın dizinin alt kısmı (*Ş. A.*) 2 - fS.l Münasebetli ve volu ile konuşmayan (*Mu.o;ta akemalpaşa "Bursa"*).

DAÖAS, Kul?k!an kü ük ve kıvrık keci (*nen!jere köyü "Tefenni - Burdur"*) [*Bak: Kü-rükJ*].

DAÖt.AC, Damgalanmış koyun, keçi; damga (*Gülabi köyü "Yozgat"*).

-**DAH**, Esek veya atları yürütmek için söylenilen bir nida (*Mu la: Yusufeli "Artvin-Coruh"; Keşanuz, Güdül "Ayaş - Ankara"; Honaz "Denizli"; Hasanpaşa l:öyü "Burdur"*).

DAHAR, Keçi (*Çerkeş "Çankırı"*).

DAHLAMAK, At sürmek, dehlemek (*Gazi-antep*).

DAKAT,AMAK, Kovalamak (*Akdoğan köyü "Geyve - Kocaeli"*).

,DAKANMAK, Develeri arka arkaya bağlamak, katarlamak (*Muğla*).

-**DALA'ROT,MAK**, Dişi eşek, erkek istemek (*Tarsus "Içel"*).

DALAP, Kısrağın aygır istemesi (*A*).

.**DALAP**, At istiyen kısrağın, erkek istiyen dişi eşek (*Giresun ve çevresi*).

DALAV, Koyunların su içtikleri yer (*A. R. Y.*).

DALIC, Kuyruk, kuyruk ucu [knvunlai-da]: Koyunun dalıcına sinek kurt atmış (*Sardı "Orhaneli - Bursa"*), Çavdır (*"Tefenni - Burdur"*).

DALEMEK, Sürüyü hızlı yürütmek (*Ankara*).

DALIKGIN, Dala-ba gelmiş kısrağın veya dişi katır (*Narludere "İzmir"*).

DALIKLAMAK, Kısrağın dalaba gelmek (*Solmaz köyü "Tavas - Denizli"*).

-**DAMALIK**, Ahırda buzağın için ayrılan yer (*Suşehri "Sivas"*).

DECU, Baş çobanın muavini (*Bayburt "Gümüşane"*).

DELME, (*Safranbolu, Sandıklı, Niğde, Kırşehir, Çorum, Kayseri, Gaziantep*), Dallama, (*Yozgat*): Yaz günleri davarı tarlada yatırmağa mahsus bir.birine çatma, geçirme ağaçlardan yapılmış ağıl (*A. D.*).

DEMİR GÖK, Tüylere benekli at (*Kanibey köyü "Çanakkale"*).

DEYLEMEK, Hayvanlar birbirini arka arkaya takibetmek (*Muğla*).

DEPİT, 1 - Köpeklere yal yapılan kepekli un (*Kesme, Kasımlar "Eğridir - Isparta"*) a - Kuru kızıl üzüm (*Manyan "Karaman - Konya"*).

DIÖI, 1 - Kuzu veya oğlak (*Bevşehir "Konva r A!,5:ırlarcal"*) 2 - [S.] Cüce (*Bardas, Mastat "Karaman - Konya"*).

DIĞIS, İmana alıskın koyun veya ked: Dır:10 koyun, diğış keçi (*Balki "Ilgın - Konya"*).

DİKIR, Kuvveti az olan at ve başka hayvan (*Dalaver köyü "Arpaçay - Kars"*),

DiKiZ, Atın koşarken tıkanıp kalması (*Kayseri*).

DIRCIKLANMAK, Hayvan yavruları sıç - rıyarak, çifte atarak oynamak (*Niksar "Tokat"*).

DISDIS, Dana, boğa ıdbi hayvanları çağır - malı: i.,n çıkarılan se3 (*Bereketli "Reşadiye - Tokat"*).

DTVH;T'I, !nı:an, havvan veya eşyanın çı - kardığı hafif ses (*Karacabey*).

DJ7.IK ATMAK, Havvanlar arka ayakla - riyle çifte atmak (*Malatya*).

DİDE, Yürek. kalb (daha ziyade hayvan hak - kında kullanılır) (*Uluborlu "Isparta"*).

DİÖİ, Keçi yavrusu (*Salkunl "Kayseri"*) [*Bak: Gidik*].

DİKMEN SAKAR, Bovnuzları d"k ve hafif arkaya kıvrık ,olan keçi (*Gelibolu "Çanakkale"*).

DİNGİÇ, Kıvrık kulaklı keci: Mehmedin kedieri hep dingiçtir (*Akaid köyü "Akşehir - Konya"*).

ıDİRB!G, İki yaşındaki erkek keçi (*Yaslı - bahçe "Balıncak - Giresun"*).

;DİRKE, Katar: Deve dirkesi (*Elmalı "An - talya"*).

DİRRİC, Koyunları suya çağırarak ve içir - mek için çıkarılan b:r ses (*Soysallı "Kayseri"*).

DİŞTİR, Doğurmamış keçi (*Et-zincan*).

,DİŞTİR!, 1 - Doğurmamış keçi (*Hekim - han "Malatya"*) 2 - [s.J Halı ve kilim doku - nurken ipleri sıkıştırmak için kullanılan aygıt (*Balatlı "Sungurlu - Çorum"*).

DİVRİN, Bir yaşını geçmiş erkek keçi yav - rusu (*Trabzon; Erzurum*).

DİYEK, Buzağının anasını emmemesi için takılan demir çivili burunsalık (*Boyabat "Si - nop"*) [*Bak: Burunsalık*].

DİZEK, Hayvanların yatmasına yarıyan döşeme (*Bürhanettin, Ordu*).

DOBAK KEÇİ, Boynuzsuz keçi (*Tosya "Kastamonu"*).

DOBALAK, Eni boyu bir olan şişman [hayvan] (*Yozgat*),

DODİK, Koyun ayağı (*Bayburt "Gümüşa. ne"*).

DOÖ, 1 - Kulağı küçük koyun (*Bahattin "Ulubey - Ordu"; Yozgat*) 2 - Kulağı lcüçük keçi (*Yozurt; Çankırı*) 3 - Aandan boynuzlu doğan küçük kulaklı kuzu ve oğlak ki keçi olunca sürülerin önünden giderler (*Çankırı*) 4 - Keçilerin kulaklarında meydana gelen kıvrışıklar (*Çakallı köyü "Serik - Antalya"*) 5 - Aşık kemiğinin ensiz yüzlerinden şişkin olan yüzü (*Sivas*).

DOÖKOYUN, Küçük ve kulaksız koyun (*Üçem köyü "Ankara"*).

DOÖRUM, 1 - Deve yavrusu (*Menemen "İzmir"; 1st. [Muh.]*) 2 - İki yaşında deve (*Umurlu "Aydın"*) [*Bak: Torum*].

DOĞU, Küçük kulaklı hayvan (*Akı,ınar "Ordu"; K;trahoca "Haymana - Ankara": Genezin "Avanos - Kırşehir": Hatip, Sille "Konya"; Mersin, Güzeloluk "Silifke- İçel"; Kayı köyü "%. parta"; Kayseri; Oymaklı "Seyhan"*) 2 - Kulaksız koyun ve keçi (*S.Iravbahçe "Konya"*) 3 - Siyah koyun (*Kızılca "Hadım - Konya"*).

DOÖU KEÇİ, Boynuzsuz keçi (*Ankara*).

DOÖUŞ, Ufak kulaklı keçi (*Dereköy "Kayseri"*).

DOHA, Öküzü durdurmak için çıkarılan ses (*Güdüil "Ayaş - Ankara"*).

DOLBA, Dağarcık, azık torbası (*Mudurnu "Bolu"*).

DOLİ, Deve yavrusu (*Muğla*).

DOMBAK, Manda (*Amasya*).

DOMBALA, Manda (*Ergani Osmaniye "Diyarbakır"*).

DOMBALAMAK, Deve koşmak; <leve basıp geçmek (*Yapıntı "Mut - İçel"*).

DOMBAY, Manda (*Denizli; A. Karahisar; Konya; Maraş*).

DOMBULUŞ, Birden altı yaşına kadar olan deve yavrusu (*Alanya "Antalya"*).

İDOMMİNEK, Dişi manda (*Sungurlu "Corum"*).

İDOMUZBAŞI, Hayvanların çene ve boyunlarında meydana gelen şişler (*Amasya yöresi*);

Sığır ve mandaların boğazlarının altında meydana gelen ur şeklindeki bir şiş (*Ahlat "Bitlis"*).

DOMUZ GÖZLÜ, Gözleri küçük, donuk at. Bu at cinsi çok makbuldür (*Niğde yöresi*).

DONAÇ, Hayvanların soğuk alması (*Si - vas*).

DONBEY, Manda (*Kayı köyü "Isparta"*) [*Bak: Comba, cömbek*].

DONGİRİK, Ufak ve ağız kapalı kuzu çınırıracağı (*Arapköy "Ordu"*).

DONÖURAK, Kecilerin boyunlarına takılan çingirak (*Orhaniye "Marmaris - Muğla"*).

DONGURDAK, Develerin başına takılan yuvarlak çan (*Senir "Isparta"; Bodrum "Muğ - la"*).

DOPRU, Deve yavrusu (*Reşadiye "Marmaris - Muğla"*) [*Bak: Köşek*].

DORUM, Deve yavrusu (*Ef.ridir, Büyükhacılar "Isparta"; Bayır köyü "Muğla"; Ortaköy "Cal - Denizli"; Pazaravdan "Bucak - Burdur"; Mastat, Karaman "Konva"; Edremit "Balkesir"; Kızılköy, Evrese "Gelibolu"; "Biga - Çanakkale": Denizli: Afyon: Bursa; Yahyalı, Dereköy "Kayseri": Yayı "Ün:ve - Ordu"; li'oça, Tire "İzmir"; Bozkır, "Silifke"; Civanyaylağı "İf ersin-İçel"; Alan.va, Kıbrıs adası "Antalya"; Sar.ıkaralı asireti "Aydın"; Misis "Se.vhan"; Milas "Muf la"; İstiklal.ıağı "Sivrihisar-Eskişehir"*).

DOŞAMAK, Hayvanın ayağını bolca kösteklemek (*Güvere "Silifke-İçel"*).

DOŞU, Küçük ve toparlak kulaklı keçi; foğu (*Mastat, Konya*) [*Bak: Doyuş, dovü*].

DOVAH, Yürüten öküzü veya öküzleri durultmak için çıkarılan ses (*ibik "İskilip-Çorum"*).

DOVHAH, Öküz ve kara sığırı durdurmak için çıkarılan bir ses (*Kışlacık "Amasya"*).

DOVVAH, Öküz, manda gibi çift hayvanlarını durdurmak için çıkarılan ses (*Belviran "Gerze - Sinop"*).

DOVU, Ufak kulaklı keçi ve koyun (*Hortu "Ereğli-Konya"*) [*Bak: Doğu, doşu, doyuş, akdoğu*].

DOYIŞ, İnce uzun ve ucu kıvrık kulaklı keçi (*Kesme "Eğridir- Isparta"*) [*Bak: Dovü, doşu*].

DÖĞÜŞ, Yavrulu ve sağlam inek (*Hadım "Konya"*).

DÖLBE, Üç yaşında manda (*Van*).

DÖLECEK, İkbaharda ilk döl düştüğü zaman çobanın sahibinden müjdesine karşı aldığı bahşiş (*Pel<In "Kc!kit-Gümüştane"*).

DÖLLEK, Koyunların kuzuladıkları yer (*Gülsur "Ağrı"*).

DÖMBÜLDEK, Develere takılan büyük çan (*Ortaköy "Mccitözü-Çorum"*) [*Bak: Longurdak, dömbürdek*].

DÖNDÜRGÜ, İlk defa doğuracak kısrağın (*Temre "Kaş-Antalya"*).

DÖNENGİ, Bahçe veya yoncahıkta beslenen hayvanların boğulmaması için kullanılan ve hayvan başlığı ile yular arasındaki iki parçadan ibaret bulunan demir halkalar (*Nevşehir "Niğde"*) [*Bak: Döneğen, JI*].

DÖR, Köy dışında koyun sağılan düzlük yer (*Erzurum*).

DÖRLEK [*Is.l*, Buzağı ahır, buzağı barındırılan yer (*Sinop*).

DÖŞMEN, Kulakları kıvrık olan hayvan (*Kızılca "HadımKonya"*) [*Bak: Tömü*].

DÖNYAK, Tek tırnaklı hayvanların tırnağı (*Boyabat "Sinop"*).

DUDA, Deve (*Urfa*).

DUHA, Öküzü durdurmak için çıkarılan ses (*Kızılcaören "Kütahya"*) [*Bak: Oha*].

DULAK, (*Anadolu*) • obeyka (*Rume/I*) Çobanın ayağına doladığı kumaş.

DUMBUL, İyi burulamayan erkek davar (*Kayalı "Beyşehir • [onyo]"*).

DURUKTUMA, Öküz veya mandalara ağır yük çekirtmek yarışı (*Ayancık 'Sinop'; Samsun*).

DUŞA, Süt sağarken ineği yatıştırmak için çıkarılan ses (*Misis "Seyhan"*).

DUŞAKLAMAK, Hayvanları kösteklemek (*Milas "I,luğla"; Eskişehir köyleri; Keskin "Ankara"; iğdecik, Sancaklıboz "Manisa"; Ilgın "Konya"; Oğlum merkebi çayıra düşakia: Kemal "Çauakkale"; Kakkıç "Menemen - İzmir"*) [*Bak: Duşamak, duşalamak*].

DUŞAK, 1 - Hayvan kösteği (*ileydağı "Uluborlu - Jsparta"; Çanakkale, Çay "Afyon"; Bayadı "Ordu"; Solmaz "Tavas-Denizli"; Ermeuek "Konya"; Yıldızeli "Sivas"; Cavadır "Tefenni • Burdur"; Eldirek "Fethiye-Muğla"; Burdur; Sarıcaali, Ortaköy, Babakale "Ayvacık-Çanakkale"*) 2 - Çatalı ağaç köstek (*Numanoluk "Seyitgazi - Eskişehir"*) 3 - İp köstek (*Eskişehir; Viranköy "Kütahya"; Keskin "Ankara"; Tire İzmir"*) 4 - Ayağa dolaşan şey (*Köy "Içel"*).

DUŞAR,AK, 1 - Kösteklemek (*Bağtepe "Kozan - Seyhan"; Ulubey, Bayadı "Ordu"; Uluborlu, Kesme "Eğridir"; Ispa:ru*) [*Bak: Duşaklamak, duşalamak*] 2 - Beklenmeyen bir şeyle birdenbire karşılaşmak (*Keskin "Ankara"*).

DÜVE, Düve iki yaşında doğurmayan kara sığırın dişisi (*Batı Anadolu, Kütahya, Maraş, Teke Kayseri, Kırşehir, Denizli*) (A. D.).

DUZLAK, Keçi ve koyunlara tuz verilen yer (taş) (*Maraş*).

DÜ, DÜ DÜ, Koyunları çağırmak için çıkarılan ses (*Ağrı; Başvartanik "Çemişgezek-Tunceli"*).

DÜBRE!,LEMEK, Dört nal gitmek (*Tavas "Denizli"*).

DÜKÜSKEN, İki üç yaşında sığır (*Içel*).

DÜLBE, Dişi manda (*Van*).

DüM:kNi EĞRİ, Kuyruğunu yana atan at (*Niğde ve yöresi*).

DÜRBÜ, At kuyruğu (*Sarıca "Şiran-Gümüştane"*).

DÜRÜF, Hayvanın kulağına vurulan nişan. (A. R. Y.).

DÜRR, Koyun çağırmak için çıkarılan ses (*Elecek "Ankara"*).

DÜRÜNGE, Kışın kar üstünde koyun ve keçilere ot atılan yer (*Ahlat "Bitlis"; Musik "Tutat,-Ağn"; Sİvan "Diyarbakır"*).

DÜRÜNGE ATMAK, Ot vermek (*Ahlat "Bitlis"*).

DÜŞ DÜŞ, İneği çağırmak için çıkarılan ses (*Apt:irrahmanlar "Serik-Antalya"*).

DÜŞGEL, Hayvanların çağırılması için çıkarılan ses (*İncir "Fethiye-Muğla"*).

DÜVE, Genç inek (*Aulrnra*); hiç avunmamış "inek" (*Ka:y:cri*).

DÜVE, Düve iki yaşında doğurmayan kara sığırın dişisi (*Batı Anadolu, Kütahya, Maraş, Tel:e, Kay::ori, Kırşehir, Denizli*) (A. D.).

DÜYE, İki yaşında dişi deve (*Pazaravdan - Burdur*).

DÜYÜS, Kulağı sivri ve uzul keçi veya koyun (*Kasımlar "Eğl'İdir-Isparta"*).

EÇK!, Keçi (*Yazılıköy "Emirdağ-Afyon [loiuh.]"*).

EĞİRTMEK, Köpek havlamak (*Şihlar "Ulubey-Ordu"*).

EÖREK, 1 - Öğle sıcaklığında hayvanların toplandığı gölge yer (*Kastamonu; İzmir; Merzifon, Fak'lekinçliği, Amasya; Alanyunt "Kütahya"; Golibolu "Çanakkale"; Höketçi "Seyhan"; Göksün "Maraş"; Bağyaka "Fenike - Antalya"; Kars*) [Bak: Arak, erik, eyrek] 2 - İstirahat yeri (*Balıkesir ve çevresi*) [Bak: Ere,ı] 3 - Öküz, manda, at gibi hayvanların bağladığı yer (*Gömele, Çukurhisar "Söğüt-Bilecik"; Sandıklı "Afyon"; Amasya; Germik "Bolaman - Ordu"*) 4 - Köy yakınında hayvanların toplandığı yer (*Germencik, Koçarlı "Aydın"; Misi "Bursa"; Cukur köyü, Şebinkarahisar "Giresun"; Honaz "Denizli"; Boğaz köyü "Çorum"; Kelkit "Gümüştane"; Vezirköprü "Samsun"; Eldirek, Beyobası "Köyceğiz-Muğla"; Yapıntı "Mut-İçel"; Kartal, Çatalca "Yalova-İst."; Kütahya; Hayrabolu "Tekirdağ"; Boyabat "Sinop"*) 5 - Ağıl (*Gündoğdu "Bursa"*) [Bak: Çalmar] 6 - Dağ kuytularında hayvanların barındığı yer (*Analar-ta "Çanakkale"*) 7 - Hayvan ve yolcuların istirahat yeri (*Bafra "Samsun"*) 8 - Sığırların dağlarda toplu olarak yattığı yer (*Çukur köy "Kara-raısalı-Seyhan"*).

EÖREK, Öğle sıcaklığında sığırların yattığı yer (*Kayseri*).

EHTE, İğdiş edilmiş at (*Ahlat "Bitlis"*).

EKE, 1 - İki yaşından fazla olan erkek ve dişi koyun (*C. A.*); 2 - Çok bilen, usta (*Kayseri*).

EKMEKLİK, Öküz, inek ve manda çeşidi hayvanların boynun altından sarkan parça (*Seyha;ı; Erzincan*).

EKTE, Evde büyütülen kuzu (*İ çel; Benim üç. tane eke kuzum var: Aşağıtuzlukçu "Akşehir-Konya"*).

EKTİ, 1 - Anası ölüp te başka koyuna alıştırılan kuzu (*Giresun*) 2 - Hasis, pinti, görmemiş (*Vize "Kırklareli"; Devrek "Zonguldak"; Edirne*) 3 - Kimsesiz (*İzmir*) 4 - Arsız (*Dayak.adın "Çatalca-İst."; İvriz "Konya"; Gölcük "Bayramiç--Çanakkale"; Narlıdere "İzmir"*) 5 - Tufeyli (*Narlıdere, Bergama "İzmir"; Konya; Sidek "Kaş-Antalya"*) 6 - [İs.] Metres, kapatma (*Marmaris "Muğla"*) 7 - Alışkın, ehlileşmiş (*fJzümlü "Fethiye-Muğla"; Navdalı "Mut-İçel"; Maraş; İğdecik, Sancaklıboz "Manisa"; İzmir (ıluh.ı)*) 8 - Anası ölüp te rastgeleliği koyunu emen kuzu (*Balıkesir; Gödes "Manisa"; Mardar "Bafra-Samsun"; İst.; Alanlı "Aydın"; Seydiömer "Kütahya"*).

EL, (*Yörüklerde*), sütçü (*Yerliler*), ko. (Türkmenler) rehber koç (*A. R. Y.*).

ELCİN, Sürünün önünde giden kösemen (*Honaz "Denizli"*).

ELLEME, Leğende çalkalayarak ayırma:ı yağ ç!karma (*Niğde*).

EJİBEL, Hayvanları sürmek için uzun; veya kısa bir değnek ucuna g.-çirilen maşsız çivi, ya kısa bir değnek ucuna takılan başsız çiv', nodul (*Güvere, Silifke "İçel"; Babakale "Ayvacık-Çanakkale"; Akşehir, İVI orealı, M anyan, Karaman, Saiteli, U ğurlu, Errincak, Akviran, Karapınar, Boyalı, Bilecik, Karaviran, Alkaran "Çumra", Karaci.;an, Kony.ı*) [Bak: İmbal].

EMİLİK, Bir haftahk keçi yavrusu (*Kadirli "Seyhan"*).

EMLİK, Süt emen ktrrn veya oğlak (*Hartlap "Maraş"*).

EMMEL, Hayvanları yürütmek için kullanılan deynek ucundaki sivri demir (*Gelendost "İsparta"*) [Bak: İmbal, ı].

EMMİK, Koçlu kuzu (*Kayseri*).

EMNİK, 1 - Zamanından geç doğan kuzu veya oğlak (*Aşağıkaraçay (Acıpayam-Denizli"*) 2 - Koça gelen kuzu (*Karahisar "Kayseri"*).

EMŞELMEK, Merkez, üzerine binilirken sırtındaki yaradan veya alışkanlıktan dolayı arkasını kolaylıkla binilecek bir şekilde ;ere doğru alçaltmak (*Konya ve dolayı*).

EN, 1 - Hayvanlara veya eşyaya vurulan damga, işaret (*Amasya: Düğer "Afyon.; Antalya; Gaziantep; Ke!!ıallı "Sungurlu-Çorum"; Kemalije "Malatya"; Bayburt "Gümüştane"; Yarhisar "Hafik-Sivas"; Eskipazar "Çankırı"; Tokat; Ahnietaray "Samsun"; Armudan "Kuruçay-Erzincan"; Navdalı "İr.lut", Sınir, Aşağıdinek, Ulu-borlu, Gelendost "İs_rıarta"; Faydalı "Kozan", l'İsis "Seyhan"; Bugün koyunlara en vurdum: Çakırlar "L1kşehr", Karama.ı "İfonya"; Mucur, İfır.;ehir) 2 - Beygir, katır, eşek gibi hayvanların d_amağında, ön dişlerinin arkasında üç bc5 santiiile re ve dişlerinin boyunca ola.ı şişkFk (*K.:?yseri; Antalya; Çorum; Ermenak "İou.va"; Evreşe "Celibolu-Çanakkale"; Şabanözü "Pofatlı--Aul.ara.; M c-detli "Osmaneli-Bilecik"; Çal "Denizli"; Güzel Ya!rnp "Tavşanlı-İrtahya*) [En.,.].*

ENDEK, 1 - İyi yetişmiyen [hayvan veya neibat] (*Gödeno "Konya"*) 2 - Kısa: Senin tay, herhalde bizimkinden biraz endek olsa gerek (*Tömek "Konya"*).

ENEME, Küçük yaşta taşağı çıkarılmış veya burulmuş keçi (*Amasya köyleri*).

ENENİK, İğdiş edilmiş hayvan (*Yalvaç, Keçiborlu "İsparta"; Küllük "Milas", Muğla; Kayseri*).

ENENİK, Husyeleri burulmuş iki yaşındaki koyun (*Kayseri*).

ENENMİŞ, Rurma, iğdiş (*Acıpayam, "Denizli"*),

.ENENÜK, İğdiş edilmiş hayvan (*Talas Kayseri*).

ENES, Soy arap atı, küheylan (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*).

ENİK, Köpek yavrusu (*Anadolu*).

ENİLMEK, Burulmak, enenmek (*Gaziantep*).

ENNEMEK, Hayvanlara kulaklarını kesmek suretiyle işaret yapmak (*Seydişehir'r "Manavgat - Antalya"*).

EREMİK, Kısır (*Kayseri*).

ERGEK, Yazın davarların yattığı yer (*Sinop*).

ERİGERİLENMEK, Erkek hayvanlar dişiyle çiftleşmek (*Bardakçı "Seyitgazi - Eskişehir"*).

ESKİ, Bir koyun sürüsünü başka bir sürünün yattığı yere *eski'ye* yatırılırsa hastalık olur.

EŞGİN, Atın alelade fakat açık seri yürüyüşü (*Gaziantep*).

EŞGİN, Bir türlü at yürüyüşü (*Van; Balıkesir ve çevresi; Döğüşbelen "Muğla"; Gün - rTüzbey "Malatya"; Konya; Anaypazarı "Içel"*).

EŞİMİNE, Koyunun ikinci zamanındaki yayılımı, otlaması (*Hortu "Ereğli - Konya"*).

EŞKİN OZENĞİ, Ozeng'liyerek yürütmek. At yürüyüşleri dört nal, rahvan, _karaeşgin, koyun yurgası, tırıs, atın link link gitmesi (*Niğde ve yöresi*).

EŞME, Gün.düzleri hayvanların yattıkları yer (*Toroslar*).

ETLİK, 1 - Kış için etinden kıyma, kavurma, pastırma ve sucuk yapılan semiz hayvanlar (*Konya*) 2 - Buzağı (*Ankara*).

ETMEME, Az süt veren sağmal inek: Bizim inek etmeme çıktı (*Genezin "Avanos-Kırşehir"*),

EVCİL, Ehli.

EVDİME, Koyunlarda meydana gelen kan boğması hastalığı (*Eğmir "Elmalı - Antalya"*).

EVEÇ, Bir yaşında erkek koyun: Bu sene kaçtane eveşin var (*Trabzon [Bak: ÖveçJ*).

EVİNNE, Henüz iki defa kuzulmuş koyun (*Karapınar "Konya"*),

EVSELLEMEK, Yeni terbiye edilen at rahvan yürümek (*Sı:rtaç "Burdur"*).

EVÜN, Ahır veya avlu damı (*Tepelice "Konya"*).

EYLEK, 1 - Yazın hayvanların öğle vakti dinlenmek üzere oturdukları gölgelik ve sulak yer (*Pazar "Kızılcahamam-Ankara"; Süzey "Araç"; Kastamonu; Fethiye "Muğla"*) 2 - Konağın yeri (*Ankara; Senirkent "Isparta"*).

EYREK, Hayvanların toplantı ve dinlenme yeri (*Mudurnu "Bolu"*).

FELE, Arkaya yatık kısa boynuz (*Hortu köyü "Sıvrhisar - Eskişehir"*).

FERECİK, Çoban kepeneği (*Kemah "Erzincan"*).

FINDIK, Atlarda bukağılıktan yukarıda karcık hasil olmak (*Niğde ve yöresi*).

FIRAHTI, Üstü açık, etrafı cahlarla çevrilmiş ağıl (*Karahasan, Gölköy "Ordu"*) [Bak: *Çalmar, sava*].

FIRIZMA, Balık ağı şekli"nde örülmüş saman seneti (*Sebinkarahisar "Giresun"; Ağrakos "Şuşehri - Sivas"*).

FISKI, Sığır pisliği (*Yozgat, Dinar, Güney Anadolu*).

FİLTİK, 1 - Disi ked (*Kurahavut "Avdın"*) 2 - Tiftik keci i (*Sivrihese "Huvzf. - ,C:ım un'"; Erzincan: Kavaközü "Mut - !cer": Büvükaduf Muh.1, Burırnz. GeTevi "SiNvri". "Ist.": K.rınva: Gülabi "Yozgat"; Develi "KR.vseri"; Seb.inkarahisar "Giresun": Erzinc::ın; Usak "Kütahva"*) 3 - Tiftik kedsioiflah (*Boyal>:ıt "Sinon": Hocalar "Sandılcı - A.lvon") - Kıvırcık [?] (Si-,as) - Kıl ile tiftik arasında olan yumunak keci tüyü (Filikten örülen çorap sağlam olur: Üçem köyü "Bala - A;,kara"; Bolu; Samsun: Erzincan) 6 - Tiftik (Niğde; Keskin "Ankara"; Ovasaray, Osmancık, Çorum; Çal "Deunizli"; Pınarbaşı "Kayseri": Alihoca "Tokat"; incirli "Yozgat"; Amasya; Karaman "Konya" 7 - Bir senelik kaz, ördek, tavuk (Samsun) [Bak: **Firik**] 8 - P.liç (Kastamonu) 9 - Keklik palazı (İncesu "Kayseri).*

FİLİK, Tiftik keçisi (*Kayseri*).

FİLLE, Hayvana yük sarmıya yarıyan ip, urgan (*Tire, Bayındır "Izmir"*).

FİRE, Davarların sayım vergisi (*Yenice - kale "Maraş"*).

FİŞEK, Bir yaşında dişi kuzu, şişek (*Muğla*).

FOTUN, Yağ için yayık (*Çankırı*) (A. D.).

FUDAK, Sıpa (*Beyazıt "Ağrı"*).

GADEK, Manda yavrusu: Bizim gadek bü-
yti?: i (*B ırs:ı f ('ul ça]*).

GADİNA, İnek gerdanının kat kat sarkmıstı
(*!l'a::-,;:,;is "IVlr:ğlı."* [Menzil]).

GAP, 1 - Yular sapı (*Kayseri*); 2 - Sığır-
lara mahsus odun halkalar (*Erzurum*).

GAYLIK, Yağmur ve kardan hayvanları mu-
hafaza için yapılan üstü kapalı, yanları açık ve
ya kapalı yer (*Terme*) (A. D.).

GEBRE, Hamam kesesine benzer kıldan
yapılmış hayvan t'mar aygıtı.

GEDE.K, 1 - Manda yavrusu, manda dü -
vesi (*Suşehri "Sivas"; Bah.,ıttin "Ulubey - Or-
du"; Bahçebaşı "Tokat"; Ankara; Trabzon; Af-
yon; Kelkit "Gümüştane"; Van; Karakoyun
Ağrı"; Erzurum; Merzifon "Amasya"; Niğde;
Çorum; Ordu; Elazığ; Çivriş "Dereli", Parak
"Alucra"; Şebinkarahisar "Giresun") 2 - Erken
doğan kuzu, kız kuzusu (*Güveççi "Aziziye";
Bademli "Emirdağ - Afyon"; Karahoca, Hay -
mana, Ayaş "Ankara"; Aşağıtuzlukçu "Akşehir
- Konya"*).*

GELEHO, Mandayı çağırılmakta kullanılır
(*Tepeköy "Izmir"*).

GEMEÇ, 1 - Sakız (*Kastamonu ve çevre-
si*) 2 - [S.] Üst çenesi alt çenesinden uzun olan
h2yvan: Kara kecvunun kuzu u g-emeç (*Söf,iit
"Çivril - Denizli"*).

GELİİŞ, 1 - Alt çenesi kısa olu!) iyice ot-
layamıyan hayvan (*Atabey "Isparta,"*) 2 - [S.]
Semiz, şişman (*Bolu*).

GEMLİK, 1 - Koşulacak c;af.a gelmiş öltüz,
man,rJa (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun"; Kür-
da "Arapçayı - Kars") 2 - Ekin • demetlerini
h;ıglıyan sap, (Kemaliye "Malatya"*).

GEMSİRMEK, Eşekler karşılıklı anırışmak
(*Çata/oluk "Develi - Kayseri"*).

GENİŞKE, Koyun veya keçi yavnilarlığı
zaman ç.obana verilen bahşiş: Çobana bu sene-
nin genişkesini verdim (*Güzelso "Akseki - An-
talya"*) [Bak: Göbedek].

GENNEŞ, İneği çağırılmak için kullanılır
(*Beyşehir "Konya"*).

GERDEZAN, 1 - İki yaşında koyun (*Diş-
li "Bolvadin - Afyon") 2 - Üç yaşındaki keçi
veya koyun: Bir liraya bir gerdezan keçi aldım
(Bardakçı "Seyitgazi - Eskişehir"*).

GERDOÖU, Kulakları kırçıl kara keçi
(*Bağcağız "Mut - İçel"; Eğridir "Isparta"*)
!Bak: Doğ, ger].

GEREMAÇMAK [F.], Koyun, keçi birbi-

rinden muntazam ayrılarak yayılmak (*Yeniköy
"Ereğli - Konya"*).

GEVGES [S.]. Kulakları düşük hayvan
(*Köşker "Kırşehir"; Adana "Seyhan"*).

GEVEZE [Is.], Keçilerin boynuna takılan
küçük çan (*Kavaklı "Ezine - Çanakkale"*).

GEVSELEMEK [F.], Hayvan, sevmediği
ot ve samanı yemiverek ağzında dolaştırıp dök-
mek (*Balikesir; Konya*).

GEVŞEMEK [F.J, Ağızda bir şeyi çiğne -
mek, geviş getirmek (*1 çel; Bartın "Zonguldak";
Konya*).

GEYEM [Is.], İki senelik dişi keçi (*Kü -
tahya; Eskişehir*).

GEYİN, 1 - Geviş getiren hayvanlarda di-
şilik uzvu (*Yendiitin "Ill'in", Konya: Gökçesu
"Bolu"; Kadirli "Seyhan"; Hacılar • "Isparta";
Avnş "Ankara") 2 - Zaman, vakit: Geç geyine
kadar neredeydin? (Pazar "Kızılcahamam -
Ankara"*).

GEZ, Üç yaşındaki dişi koyun (*Gülabi "Yoz-
gat"*).

GEZEK, Mer'a (*Kastamonu*), hayvan sürü-
sü (*Sandıklı*) (A. D.).

GEZDAN, 1 - Oğlak: Bu,;iin gezdanları
davara kattık (*[eliviran "Cubuk - Ankara")
2 - İki, üç vasmch olan tiftik keçi (Bozoğlu
"Cunk;ri"; Eskişehir) 3 - İki yasından sonra
<lrığurmiyan kısır keçi (Kıbrısçık, Dün elli gez-
dan sattım: Deveviran "Bolu") 4 - İki yasında-
ki dişi keçi: Dört tane gez,d n aldım (Güdü,
A vaş. İnce ve uzun turalı gezdan iyi damızlık
olur (Bevriazarı "Ankara"*).

GP'.7.EĞEN, r - Çok gezen (*Urfa*) 2 -
rt -.] İki yaşında kuzulavıp da kı ır kalan keçi
(*Hatunsaray "Çumra - Konya"*) [Bak: Yazmış].

GEZEKÇJ [S.J, 1 - Sığır çobanı (*Kuvu -
cak "Aydın") 2 - Seyyar satıcı, çerçi (Zile
"Tokat"*).

GEZGEZME, İki yaşında kısır keçi (*Kar-
ğı "Tosya - Kastamonu"*).

GEZİK, 1 - Köyde nobetle her gün, hi:r
evden birinin çobanlık yapması (*Orta, Dalkoz
"Ilgaz - Çar.kırı") 2 - Öküz çobanlarına verilen
sıra yemeği (Maruf, Orta "Çankırı"*)

GEZİN [is.], İki üç yaşında keçi (*Maras,
Kocaözü "Hekimha.nı - Malatya"*).

GEZLAM, İki yaşında keçi (*Dişli "Bolva•
din - Afyon"*).

GEZME, Kısır keçi (*Maksutlu "Çorum"*).

GEZ YARMAK, İnek, kısırak gibi hayvanlar

doğurma zamanı geldiği halde o yıl doğurmamak (*Kımenî "Konya"*).

GEZ YAZ, Yavrulamayan iki yaşında keçi (*Taşkaracalar "Çankırı"*).

GEZ YAZDI [fs.], z - Doğurma zamanı geldiği halde doğurmayan keçi (Alan "*Çumra - Konya*") [Bak: *AzmP.n.*, 4] 2 - İki yaşındaki kıl keçi (*Pınarbaşı "Karaman - Konya"*; *Yenisu köyü "Silifke - Içel"*).

GEZ YAZILI, İki kuzusu bulunan koyun (*Konya*).

GEZ YAZMA [fs.J, İki yaşında keçi (*Amasya ve çevresi*).

GEZ YAZMIŞ, Beş yaşından sonra boğaya gelmiş inek (*Boztepe "Kozan . Seyhan"*).

GEZZAN, Bir yaşından iki yaşına kadar olan dişi keçi (*Ankara*).

İGI, Deve, koyun veya keçinin yuvarlak tersi (*Şabanözii "Polatlı - Ankara"*).

GOTMAK, Yeni doğmuş eşek yavrusu (*Bostancı "İst."*).

GOTNAK [İs.], Yavru katır (*Konya [Muh.J]*) [Bak: *Kodak*].

GOY, Beş yaşına girmiş öküz (*İçerenköy "İst." [Muh.J]"*).

GÖBEDEK, 1 - Lohusa evinden çocuklara verilen çerez (*Bozkır "Konya"*) 2 - İlk çocuk doğunca verilen tatlı ziyafeti (*Konya*) - Yeni doğan kuzu için çobanın kuzu sahibinden aldığı bahşış (*Doğanbey "Ifonya"*) [Bak: *Genişke*].

GÖBSEMEK, İnek oğursak olmak (*Gerze "Sinop"*) [Bak: *Oğursak*].

GÖBÜRTLEMEK [F.J, Dört nala koşmak (*Kov:ya*).

GÖBCŞ, 1 - Öküz (*Selki köyü "Beşşehir-Ifonya"*) :1 - Göbek: Otlığın göbüşüne bak (*İl'lanı*).

GÖÇEK [S.J 1 - Köçek, düğünlerde oynayan erkek oyuncu (*Bornova "İzmir"*) 2 - [fs.] Devcilerin gece yolculuğu (*Ereğli "Konya"*) 3 - Ekinin çüinenmesi (*Adana*) 4 - Göç yeri (*Bartrn "Zonguldak"*) 5 - Sabaha karşı doğan, yolculara hareket zamanını bildiren parlak yıldız (*Bay;t "Afyon"*) 6 - Deve yavrusu (*Gölpazarı "Bilecik"*) [Bak: *Köşek*].

GÖDEN, Geviş getiren hayvanların dördüncü miğdesi (*Kayseri*).

GÖGE, Hayvanatın başındaki sorguç (*Divrik "Şfras"*) !Bak: *Tüğmc11, punpul*].

GIĞ, Deve, keçi, koyun gibi hayvanların yuvarlak pislikleri (*Şuhut "Afyon"*; *Kumarlar "Bayramiç-Çanakkale"*).

GILAN, 1 - Siyah kıllı keçi (*Kasta,monu*) z - *Kılı az keçi (Muttalip "Eskişehir")* 3 - Üç dört metre uzunluğunda ağaç (*Hortu "Ereğli-Konya"*).

GILDIRAK, Küçük çan (*Karapınar "Konya"*).

GIRGAL, Öküz ve ineklerin boğazına takılan halka (*Taçın "Kars"*).

GIRKLIK, Keçi ve koyun tüylerini kırkmya yarıyan bir çeşit makas (*Gürses "Akşehir - Konya"*).

GİDEK, Oğlak (*Çorum*).

GİLLEK, 1 - Bazı hayvanların yuvarlak olan pisliği (*Karaviran "Bozkır-Konya"*) [Bak: *Gıra/ak, gıcı*] 2 - El veya makine ipliği makarası (*Kireli "Beşşehir-Konya"*).

GİY, Dana ve boğa güreşi (*G. A.*)

GİYİN, Dişi hayvanlarda bilhassa doğum sıralarında tenasül aletlerinin dış kısmı, fercin dudaklarının doğurmadan evvelki hali : İneğin doğuracağı giyininin belli olur (*Karacalyavuz "Tekirdağ [Muh.J]"*; *İs. [Muh.]*).

GODUK, Sıpa (*Muğla*).

GOGRAV, Hayvan çingırağı veya çingirdak (*Ahlat "Bitlis"*).

GOR, Hayvanların boyunlarına takılan küçtik yuvarlak zil (*Giresun*).

GÖGELEME, İki yaşında kıl keçi (*Isparta*) [Bak: *Gezem*].

GÖÖERTİ, 1 - Yeşillik, çayır (*Kilis "Gaziantep"*; *Köşlcer "Kırşehir"*) 2 - Kalaysız ba kırda husule gelen tahammuz (*Alanyunt "Kütahya"*) 3 - Emilmek veya vurulmak suretiyle vücutte hasıl olan çürüklük (*Çankm*).

GÖGE BIRAKMAK, Arpa veya saman yiyen atı çayıra bırakmak (*Andırın "J'faraş"*).

GÖÖE GELMEK, İnek çiftleşmek istemek (*Kıbrisköyü, Ağılcık "Çubuk", Etimesut "Ankara"*; *Gerede "Bolu"*).

GÖĞLEME, Doğurmamış keçi (*Manavgat "Antalya"*).

GÖKLÜ, Gebe hayvan (*Sinop*).

GÖLEK:M:E, Hayvan ka:kamıyacak halde ters yatmak (*Dahcılı "Ta:sus-Içel"*) [Bak: *Gölermek, z*].

GÖLEME, Henüz yavrulamamış keçi (*Antalya; Ula "Muğla"*).

GÖLEMEZ, Yayıkta döğülmüş, ekşitilmiş ve içine şeker veya pekmez katılmış süt (*Eski-*

şehir); yeni doğurmuş hayvanların sütlerine döğülmüş keçiyoynuzu ile şeker katılarak yapılan bir türlü tatlı (*Muğla*) S. D. 655.

GÖLEMEZ OTU, Dağda biten ve çoban tarafından ezilerek süt içine katıldığında sütü sikan ve uyuşturan ot (*Kurşunlu-Çankırı*).

GÖLERMEK, Hayvanların gölde çamurlanması (*Kayseri*).

GÖLÜK, 1 - Beygir ,katır, eşek gibi alelumum yük taşıyan hayvan (*Kütahya; Antalya; Niğde; Manisa; Bursa; Mersin "Içel"; Seyhan; Konya; Ankara; Sivas; Amasya; İzmir; Burdur [Aydınlu aşireti]; Samsun; Pazarcık "Gaziantep"; Kayseri; Urfa*) 2 - Eşek yavrusu (*Amasya; Adana; Sivas*) 3 - Merkep sürüsü (*Seyitgazi "Eskişehir"; Gümele "Söğüt-Bilecik"*) 4 - At ve kısrak sürüsü, yılkı (*Içel; Balıkesir; Gordes "Manisa"; Tire, Çandarlı "İzmir"; Bursa; Konya*) 5 - Beygir (Şekeroba "*Maraş*"; *Adana*) 6 - Kısrak (*Akşehir "Konya"; Ezine "Çanakkale"*) 7 - Katır (*Marmaris "Muğla"; Sinop*) 8 - Koyun, inek, keçi (*Urfa*).

GÖMBELDEK, Çobana verilen bahşiş (*Ereğli "Konya"*).

GÖMBEZ, Çobanların tuluma süt doldurup, yuvarlamak suretiyle çıkardıkları yağ (*Kütahya*).

GÖNREK, Otlı yer (*Gümüşane*).

GÖVLE, Hayvanlara yedirilen fiy (*Pazar "Kızılcahamam-Ankara"*).

GÖVLE ÇORBASI, Gendemeden pişirilen çorba. İçine et, yağ konur ve kaynayıp indikten sonra yoğurt katılır. Pek sıcak yenmez (*Kurşunlu-Çankırı*).

GÖVSEMEK, İnek veya dişi manda erkek istemek (*Kargı "Tosya-Kastamonu"*) [**Bak:** *Gövegelmek*].

GÖY [S.], 1 - Taze [?] (*Ankara*) 2 - Öküz [?] (Ş. A.).

GÖYBENT, Devenin boynundan çaprazlama geçirilerek hamuduna bağlanan kolan (*Büyükhacılar "Isparta"; Mersin "Içel"*).

GÖYÜK, Kısrak (*Adana*).

GUHUR, Koyunların yayladaki yatak yeri mağal (A. R. Y.).

GULEMEK, Hayvan kızmak (*Sivas [Muh.]*).

GULUM, 1 - Damızlık kısrak (*Çamaltı "Menemen -İzmir"; Gümüşköprüören "Kütahya"*) 2 - Tay (*Milas "Muğla"*).

GULUNTAMAK, At doğurmak (*Erzurum*).

GULÜM, Yaşına girmemiş tay (*Bakırköy "Muğla"*) [**Bak:** *Gulum, a*].

GUN, Gübre (*Ereğli [?]*).

GUNAN, Üç yaşına kadar dişi hayvan (*Banaz köyü "Uşak-Kütahya"*).

GÜRÜ, Eşek sıpası (*Ereğli "Konya"*) [**Bak:** *Kodak*].

GÜBEL, 1 - Anası ölmüş öksüz [çocuk] (*Afyon*) 2 - Hayvan girmemesi için çayırların etrafına topraktan yapılan setler (*Bakırköy "Ist. [Muh.]"*).

GÜDE, 1 - Gebe [inek] (*Paşaköy "Balıkesir"*) 2 - Kısa boylu [adam] (*Ermenek "Konya"*) [**Bak:** *Güdük*].

GÜDECEK, Deynek (*Ankara*).

GÜDEK, Sapı kısa, kuyruğu kesik (*Kastamonu*).

GÜDDECİ, Sığır ve dana çoban: (*Karatepeşi aşireti "Adana"*).

GÜDÜ, Otlama (*Isparta*).

GÜDÜYE VERMEK, Hayvanı otlatmak için sürüye vermek (*Isparta*).

GÜHER, Koyunların dağdaki yatak yeri (*Ahlat "Bitlis"*).

GÜLEK, [Js.], 1 - Topal eşek (*Erme;iek "Konya"*) 2 - At, kısrak sürüsü.

GÜLELEMEK, Koyun kırkılırken ayağını bağlamak (*Bileceki köyü "Konya"*).

GÜLESTE, Kızgın develerin ayaklarına tıklan zincirli bağlardan mürekkep bir nevi köstek (*Büyükhacılar "Isparta"*) [**Bak:** *Zikke*].

GÜLÜ BAĞI, Kırkılacak hayvanların dört ayağını bağlamak için kullanılan ip (*Civanyaylağı "Mersin-içel"*).

GÜM, Ağıl (*Göksun "İtlaraş"*).

GÜMELE, Buzağı koymaya mahsus ahır (*Araç*).

GÜMRENME, Arslan, manda, boğa gibi hayvanların böğürme3İ (*Lapseki "Çanakkale"*).

GÜMÜRZE, Doğranmış kuru ot veya samanla karıştırılmak suretiyle elde edilen hayvan yiyeceği (*Ahlat "Bitlis"*).

GÜMRÜK, Küçük kulaklı koyun (*Alcait "Akşehir-Konya"*) [**Bak:** *Doğ, kürüz*].

GÜRE, 1 - Bir yaşından üç yaşına kadar olan tay (*Kirpeköyü "Safranbolu-Zonguldak"; Çukurhisar "Söğüt-Bilecki"; Zincidere "Kayseri"; Güney "Araç-Kastamonu"; Akseki "Antalya"; Kızılcaören "Kütahya"; Bolu ve çevresi; Kaymaz köyü "Sivrihisar-Eskişehir"; Çankırı; Göçer, Karaman, Siİle, Alibeyhüyüğü "Çumra", Konya; Polatlı, Beypazarı, Balca "Nallıhan",*

Çimşit "Bala", Ankara) 2 - Kısrak, eşek dalaba **gelme**, çiftleşme arzusu gösterme (*Hortu "Ereğli "Konya"; Salkunra, Kayseri; Civanyaylağı, Güvcre "Silifke", Eleksi "İo/lut", İçel; Karaisalı "Seyhan"; Geuteziu "Avanos", Demirli "Çiçekdağ", Kırşehir; Çorum; Sulusaray "Artuva-Tokat"; Eğridir "Isparta"; Amasya; Demirli köyü* [? J 3 - Otlak: Köy bütçesi, ine güre parası koydu mu? (*Elipli "Bayuudır-Izmir,;*) 4 - Vahşi, ürkek, çekingen hayvan (*Konya, Balıkesir ve çevresi; Tire, Hamidiye, Torbalı, İzmir; Muğ-Ja; Papasköy "Samsun [M uh.],; Hacumehmet "Yalova-Ist.;" Ula, Iğdecik, Sancaklıboz "Irİanisa"; Edirne [Muh.]; Alayunt "Kütahya"; Afyon; Tavaklı "Ezine-Çanakkale") [Bak: Eldem].*

GÜRE, Dişi tay (A. R. Y.).

GURGIJT, 1 - Keçilerin tüylerinin dibinde bulunan ve taraKta ka.a.ı kısa k,1,ar (1.:e/Jel ·r.;g.ridr", Uuutoru ·-isparta"; I/rankoy ·-i(itan-ya") 2 - uamıların üzerinde dokli,cıı toprarı: (At-IasKdy "ıvrınisar-!.,SKışehl").

GÜRNEK, Koyunlar sıcak tesiriyle bir araya toplanır: a.a.1: 0aılıarını 0ıoııerimın Karnı atına sokmaK narı: LJavar gurneKte (.:;eyitgazi ·-ıtır.ı-şenr").

GURNEMEK, Koyunlar sıcakta top!anarak başlarını 0a-ıoııerimın ıı:armıa;ı atına sor::arak dımeıımeK (:;:aia ·-ıuraur ·; ·.ti.tzucacı-en ·-ı:..utail-ya"),

GÜVET, 1 - Çitten örümüş duvarların köresi (.,l;ja:jamış ·-ıuortyuı-n aıay) 2 -): eui uoguran Kai.hn ıı;ın yapuan yemı::K: 1.,ıı.ıivete gldecegız (·.ıçılanıar ·-ıı.ıavaK-:ııamsun"),

QUVLEK, (*Kastamouu*), gövlek (*Bolu*) tahtaana ya umış çı::nı;erıı, cııııııe nısoetie ağız dar Ko a. 1.ı, '2,

HABETMEK, Köylerde, hayvanları ürün almaya yetmeyen köy.ıııer, bir muoact için birbirlerinin ma,ıarını sagara-K urun aımanı; oaiıçe ve taria vermemı: şartıııe Komşusunun su nooetını almak; karşııııı:u yararııı etmemı: (1.:Hzıncdn) t.dak: lmeceJ.

HADAK, Yalıt: bir ailenin ıı.ığırılarını giııden sığınaç (*Van; Bitlis*).

HAK, Coban hakkı: Yirmi koyunda bir toklu; köpek yau için de dörtüyz davarda beş kile **arpa**; kırkımcılık hakkı da on koyunda bir koyun yünüdür. (A. R. Y.).

HALASA, x - Haşarı, edepsiz (*Edirne; Sivrihisar "Eskişehir"; Ankara; Kurşunlu "Gölpazarı - Bilecik") 2 - İşe yaramıyan at (Susı - lırlık "Balıkesir [Muh.]")*.

HALAZLAMA, At, merkep ve katırın bacak derilerinde çıkan sert kabarcıklar (*Kızılca "Hadım - Konya")*.

HAMANÇA, Meşinden veya der:den yapılmış ağız .büzmeli çoban azık çantası (*Ulubey "Ordu"; Şebinkarahisar, Giresun; Malatya; Tokat*).

HAMAS, Kasırğa, hortum (1st. [Muh.]; *Gölcük "Bayramiç • Çanakkale")*.

HAMENÇE, Çobanların püsküllü, boncuklu azık çantası (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun")*.

HANGEL, 1 - Tek taşaklı tosun, boğa veya herhangi bir hayvan (*İriağaç "Malatya"; Sivas; Nurgat "Erzurum" [Bak: İanelikJ 2 [ls.J - Burulduktan sonra tekrar boğalaşan sığır (Elazığ; Şebinkarahisar "Giresun")*.

HARIN, Taşla çevrilmiş ağıl (A. R. Y.).

HARIN, Atın yürümemesi, süvaris'ne tabi olmaması (*Andırın "Maraş")*.

HARLAK, Atın nefes darlığı. *Solugan* da denir (*Andırın "Maraş")*.

HARTIK, Deve yavrusu (*Erzurum*).

HASSEK, Sürü ile gidemiyen h:ıısta davar (*Ihlara "Aksaray", Ortaköy "Niğde")*.

HAŞAL, 1 - Hamlamış at veya merkep, çevik o,mıyan hayvan (*Köşker "Kırşehir"; Yusufeli "Çoruh [Muh.J"; Hasankale "Erzurum") 2 - LS.J Soluğan at (Amasya)*.

HATAL, 1 - İhtiyar koyun (*Kızıveren "Kocaeli") 2 - Sürü ile yuruyemiyen zayıf hayvan, koyun (Tomarza "Kayseri")*.

HATAL, İhtiyarlamış koyun (*Kayseri*).

HATAP,x - Semerlerin ve ·bilhassa deve semerinin dayanması için iki tarafına konulan ağaç .parçaları (*Solmaz "Tavas - Denizli"; Kayseri; Sungurlu "orun"; Hacılar "Isparta"; Kula ·-izmir"; Civanyaylağı "İlİersin"; Silifke "İçel") 2 - Deve çanı (:&ıvarık ·-Konya") 3 - Koyunların boynuna takılan küçük çan (*İfleydanil "Saiteli - Konya")*.*

HATIL, x - Çeşme yalağı, oluk (*Özburun "Bolvadin - Afyon"; Kayı köyü, Gönen "Isparta") 2 - Hayvan yemliğı (Isparta; Gönen "Balıkesir", Haymana "Ankara"; Atlas köyü "Sivrihisar - Eskişehir"; Nevşehir "Niğde")*.

HAVAN, Develerin boynuna takılan çan (*İzmir; Muğla*).

HAVUDU, üç yaşına girmiş, yeni semer vurulan deve yavrusu (*Y eniköy "Ereğli - Konya"; Çukurkuyu "Bor • Niğde")*.

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK İLE İLGİLİ SÖZLER

HAVUT, Deve semeri (A.).

HAVZAN, İneklerin su içtikleri ağaç veya taş tekne (*Hemşin "Çoruh"*) [Bak: Havut, J]

HAYAT, 1 - Avlu (A). 2 - Sofa (G. A.; O. A.; Şm. A; Edirne) 3 - İki veya üç yan açık, üstü kapalı yer (*Kastamonu; Bala "Anka - ra"; Yozgat; Trabzon; Bahçe "Seyhan"; Develi "Kayseri"; Antalya*) 4 - Taşlık (*Bursa; Ankara; Urla*) 5 - Davarların gecelemelerine mahsus yer, davar damı (*Kurt köyü "Küre - Kastamonu"; Samsun*).

HAYDAR, Gölgelek, çardak (*Seyhan*).

HAZ, 1 - Ödünç olarak alınan sütlerin kaşık sapı ile ölçülüp işaret edilmesi (*Başağrz "Mesudiye - uiresun"*) 2 - :Borç verme, octunç verme (*Alucra "tiiresun"*) 3 - Uzüm asmasından yapımış süt ölçüsü (*Ağın "Arapkir - Malatya"*).

HAZ, Hap yapma zamanında bir evin diğer evlerden atıcığı süt kertme ağacı (*Erzurum*).

Hb: NKIL'f, Davarın boynuna bağlanan ip (*Gebeme "IViesudiye - Giresun"*),

H.1!; REK, Kıvırcık koyun (*Şebinkarahisar "Giresun"; Yıldızeli "Sivas"; KeiJut "uumuşane"; Yusufeli "Artvin Liv.ıuh.J"; 'Okat*) [ıfak: vıcık, 6],

HERGELE, Dişi merkep, dana ve inek sürüsü (*Konya Ereğlisi*) (A. u.) 1: Saşı boş hayvan sürüsü (*İri ecitozu*).

HEREK KICIĞI, *Kıcık* Koyuna karagül yüğürtürse "*nerek kıcığı*" cinsi oıur (*1.'oros - Jar*).

HEYLEMEK, Koyun sürüsünün önüne ge - çip koyunları çağırmaK (*Ulubey "Urdu"*) LEak: *Heyurmek a*,

H.1:1; v Uı, Desti yayık, turfan (*Afyon Türkmeneri, 1!: mirdağ*),

HE VIR, Burulmuş erkek keçi (*Antalya*).

HEVDEÇ, Deve üstüne konan mahie. Göç **baılactıa-ı** zaman kadınlar develer üzerindeki *hevdeç-ter* ile delikanıuar da auarıa yola çıkarlar. (*Keskin Türkmeneri*).

HEVİŞE, Üstü açık davar ağılı; bağ ve bahçelerde çalı çırpı ve kerpiçten yapıma mesken (*Armudan "Kuruçay • 1!: rzincan"; İsmetpa • şa "Malatya"*).

HEZİK, Yeni burulmuş koç (*Erzurum*).

HILTA, 1 - Çoban köpeklerinin boyunlarına takılan dişli demir (*Karahoca "Haymana • Ankara"; Karapınar "Konya"; Çökek köyü "Ürgüp • Kayseri"*) [Bak: Halta, a] 2 - [S.] Sıska

(*Dağaj "Çal • Denizli"*), • Bizim çocuk hılta: *Anı ta/ya*) [Bak: Hıra].

HINLAMAK, Koyun, keçi benzeri hayvan doğurmak: Koyun hınladı (*İzmir*).

HIRS, Hayvanlara yalıtılan çorak tuz (*Umrantıhamidi "Saiteli - Konya [Muh.]"*).

HIRIŞMA, Eşeğ:n döğülünce gerilemesi (A. ?).

HIRT, Atların arka ayaklarında görülen hastalık. Hayvan ayağını yere <basamaz (*Ahlat "Bitlis"*).

HIRTAL, Çoban köpeklerinin boyunlarına takılan dikenli demir (*Avanos "Kırşehir"*) Kadınların çene altından geçirdikleri kaytan (*Başkaçay "Daday - Kastamonu"*).

HIRTI, 1 - İnce deri ve gönden yapılmış çarık (*Aybastı "Ordu"*) 2 - Davar deri:lerine sıkışan diken, pıtrak diken (*Zara 'Amasya [Muh.]"*) 3 - [S.] Gebe, sarı, sıska, cılız ve yaşlı olup boyu ile uygun olmıyan (*Yemliba kö - yü "Kayseri"*).

HİŞTİK, 1 - Boynuzları yukarı doğru kıvrık [hayvan] (*Kars*) 2 - [S.] Yanıkara denilen hayvan hastalığı (*Erzincan*).

HİZİRİLYASLAMAK, Hayvanların boyun ve kuyruklarının üzerindeki tüyleri tıraş etmek (*Diyarbakır*).

HİLİ.KLEMEK, Atı sürmek için üstünde çabalamak (*Urfa*).

HİLLİK, 1 - Çoban keçesi (*Arpaçay "Kars"*) [Bak: *Kabalak, kepenek, yapınca*] 2 - [S.] Eski, yırtık pırtık elbise (*Kelkit "Gümüşane"; Halfeti "Urfa"*).

HİRİK, 1 - Eşek yavrusu, sıpa (*Koğaçayır "Boyabat • Sinop"*) 2 - Eski ayakkabı (*Harput "Elazığ"; Kaydalapa "Bağra - Samsun"*) 3 - Baca (*Dümel "Çankırı"*).

HOMUKMAK, 1 - At ve tay başını yukarı kaldırarak sağa sola koşmak (*Hamurcu "İncesu • Kayseri"*) 2 - Deve sıçırarak koşmak (*Merşin [aşiret]*) 3 - Bir eşek diğer eşeği görünce burnunu yukarıya kaldırarak koşmak (*Genezin "Avanos • Kırşehir"*).

HONCA, Püsküllü sırt torbası, camadan, dağarcık (*Sorkun "Niksar - Tokat"*).

HOPA, 1 - Yaşlıca manda (*Kayseri; Eskişehir; Çankırı; Ankara illeri*) 2 - Damızlık erkek deve (*Finike, Elmalı, Antalya*) [Bak: *Lök*] 3 - Derelerde balığın bulunduğu ve gizlendiği yer (*Hüyükli "Yalvaç . Isparta"*).

HORTİK, Eşek katır domuz yavrusu (*Gi • resun köyleri*).

HÖDÜKLEM.EK, 1 - Korkutup geri çekilmek, ürkmek (*Baltkesir çevresi*) 2 - Bir hayvanı sağarken sütünü akmasını diye arasına yavrusunu emzirmek (*Ordu*).

HÖĞÜÇ, Ögeç, iki yaşında koç (*Bitlis*) = Högeç, bir yaşına giren erkek koyun (*A.R.Y.*)
HÖĞÜL, Yığın: Ot höğülüne hayvan yavaşmış (*Adapazarı "Kocaeli"*).

HÖGÜRMEK, 1 - Öfkeli öfkeli söylemek, haykırmak (*Kayseri*) 2 - Sığır .böğürmek (*Yeniköy "Ceyhan • Seyhan"*).

HÖKELEK, 1 - Azamet, gösteriş (Ahmedin hökeleğinden yanına varılmıyor: (*Incesu "Kayseri"; Nevşehir "Niğde"; Kuyumcu köyü, Karamara "Akdağmadeni • Yozgat"; Çankırı*) 2 - Çobanlar tarafından kullanılan ucu topuzlu değnek, sopa (*Kozan, Adana köyleri "Seyhan"; Tarsus "I çel"*).

HÖRÜŞMEK, Öküzler böğüşmek: Kışın öküzlerin fazla hörüşmesi kar yağacağına işaret sayılır (*Kulbasan "Karaman • Konya"*).

HÖST, At, katır gibi hayvanları uzaklaş-tırmakta kullanılır (*Çankırı; Ilgın "Konya"; Çorum; Gündül "Ayaş", Elecik "Ankara"; Yozgat; Gölpazarı "Bilecik"; Gölcük "Kocaeli"; Çorlu "Tekirdağ"; Kayseri*).

HÖŞEK, Deve yavrusu (*Derbent "Denizli"*) [*Bak: Höşmek, köçek, köşek*].

HÖŞMEK, Deve yavrusu (*Ildızım "Çankırı"*) [*Bak: Höşek*].

HÖŞŞEK, Vaşak denilen hayvan, öşek, üşek (*Kuruçay "Erzincan"*).

HULLİK, Yayla kulübesi (*Küpesi köyü ;Erzincan"*).

HURİK, Sıpa, eş:lk yavrusu (*Giresun köyleri*).

IHIARMAK, t - Deveyi ihlatmak (*Eskigümiş köyü "Niğde"; Kouya ve dolayı*) 2 - Bir kaç kişiye ait bir angariyeyi bir kişiye yükletmek (*Alayut "Kütahya"*) 3 -:- Kat'i söz sahibi olmak (*Eskigümiş köyü "Niğde"*).

IHIRMAK, 1 - Yatır:nak: Hayvanı

IKMAK, Ihmak, çökmek (*Köşker "Kırşehir"*).

ILGAMAK, Dört nal koşmak (*Bornova "izmir"*).

IRHI, 1 - At sürüsü (*Erzurum*) [*Bak: 11-kı*] 2 - Sel (*Umranıhamidi "Saiteli - Konya"; Karaçay "Tokat"*).

İNCE BOYNUZ, Dağlıç'ta görülen bir çeşit koç boynuzu (*Istanbul*).

İNEK, Karasığırın dişisi.

İNİK, 1 - Dimağ (*Örencik "Samsun"*) 2 - Burulmuş hayvan, (*Kilis "Gaziantep"; Maraş*).

İRİ GÖLÜK, At, katır gibi yük hayvanları (*Şebinkarahisar "Giresun"*).

İRİLİK, Kuzuların altı günlük oluncaya kadar kondukları ağıl (*Niğde ve yöresi*).

İSLİBOZ, Donu bozla kahverengi arasındaki eşek (*Isparta [eşekçiler]*).

İSLİ KULA, Sarıya yakın renkte olan at (*O. A.*).

İSKİT [*is.*], Koşuda dördüncü gelen at: Ahmet ağanın. atı iskit geldi (*Afgan "Karaman-Konya"*).

İSİRİNLİK, Dağlarda domuzların yattığı yer (*Yozgat*).

İSİRİT, 1 - Bir yıllık kuzu (*Karahisar "Develi-Kayseri"*) [*Bak: Toklu, şişek*] 2 - Çişi (*Harput "Elazığ"*) 3 - Yeni kuzuluyacak koyun: (*Karahisar "Incesu • Kayseri"*) [*seri"*].

İŞİRGENMEK, Ünsiyet peyda etmek [hayvan veya insan] (*Aşağı Ilıca "Eskişehir"*) [*Bak: Öğür olmak*].

İŞK, Keçi (*Kadıköy "Eskişehir"*).

İTELLİ, [S.J Toptık çalan, tökeziyen ve ayak uçları dışarıya bakan .Lat, eşek, katır gibi hayvanlar] (*Ildızım "Çankırı"; Bursa; Afgan "Karaman", Konya; Edirne; Adana*) [*Bak: Eşlak*].

İTELLİ, Tırnakları dışarı eğri olan at (*Niğde ve yöresi*),

İĞDİŞ ETME, Hadım etme. Çekme iğdiş, burma iğdiş, dövme iğdiş, dişle iğdiş. [*Bak: A .R. Y.*].

İĞME, Ahır ve ağılların önüne üstü çalı çırpıdan yapılan dam, gölgelik (*Edirne*).

İĞMEÇ, Değnek veya bastonun eğri tarafı (*Yassıgüme köyü "Burdur"*).

İĞREK, Koyun, keçi sığır gibi hayvanların sağılması ve istirahat etmesi için ayrılan dört tarafı kapalı yer (*Silivri "Ist. [Muh.]"; Küçükdöllük "Edirne"; Değirmenocağı "Osmaniye - Seyhan"; Alihoca "Tokat"; Şebinkarahisar "Giresun"*) [*Çalmar, eğrek*].

İYREK, Gündüz hayvanların yatırıldığı yer (*Ballı "Malkara - Tekirdağ"; Pazarcık "Bozüyük - Bilecik"*) [*Bak: Eğrek, öğrek*].

İĞREKLEMEK, 1 - Duraklamak: O, iş yaparken iğreklemesini sever (*Edirne [Muh.J]*)

:z - Hayvanları istirahat için gölgeli ve sulu yere götürmek (*1st. [Muh.]*).

İLKİ, Sürü: Bizim ilki bugün geç kaldı (*Çorum*).

İN, Davarların kulaklarına yapılan işaret (*Ambar köyü "Ereğli", Kadınhanı "Konya"; Nevşehir "Niğde"*).

İN VURMAK, Hayvanlara işaret yapmak (*Konya [imlemek]*).

İNENEMİK, İğdiş, burulmuş (*Kayseri*).

İNGİL, 1 - Dana, buzağı, kuzu gibi küçük hayvanların boğazlarına takılan halkanın ucundaki bağ. (*Çökek 'Ürgüp - Kayseri'; Zivari, Hortu "Eref/i - Konya"; Atlıhisar "Şuhut - Afyon"; Uluğağaç "Ni.i.de"; Sarıidris "Isparta"; Genezin "Avanos - Kırşehir"*) [*Bak: Hıltar, ;iltar*] :z - Dudak üzerinde kalan .sümük (*Kırşehir*) 3 - (S.J Çok zayıf hayvan veya insan (*Nev.;ebir "Nizde"*) 4 - Çocuk takkesinin veya asker .başlığının çene altından geçirilen bağı. (*Ereğli "Konya"*).

KrABARmMA, 1 - Koyun ve keçi derilerinin, yünü ve kılı yolunduktan sonraki ak kılı hali (*Maraş*) 2 - Bir çeşit mayalı saç ekmeği (*Ayaş "nka"; Konya; Çal "Kütahya"*) [*Bak: Kabert/eme*].

KABAŞ, Boynuzsuz hayvan (*Çaltılar "Fethiye - Muğla"; Duğla "Mecitözü - Çorum"*) [*Bak: Kabak, a*].

KABUS KOYIJNtJ, Kabak koyunu (*Toroslar*).

KAÇAK, 1 - .Tavşanın yürüken bıraktığı iz (*Sarıca ••Şiran-Gümüştane*) 2 - Koyun, keçi, inek, manda gibi hayvanlarda, diz ile kasık arasındaki kısım: Kciçaklara yirmi kuruş .vereyim mi? (*Sarkın "Beypazarı - Ankara"*),

.KAÇAN, 1 - İnek işkembesi (*Rize*) u - [*Zf.*] (*İzmir [Muh.J*) [*Bak: Ačan*].

KACIN.TI. Vakitsiz _çiftleşmeden doğan kuzu (A. R. Y.).

KAÇIRINTI, .Zamanından çok evvel doğan kuzu (*Kiiy "Kars"*).

KADEK, 1 - Bir yaşına kadar olan manda yavrusu (*Erzincan*) u - Ufak kunduracı çivisi, körük çivisi (*Himmetli 'Niğde"*).

KAÖNAK, Döl yatağında yavrunun içinde bulunduğu zar, gişayı amniyos (*Bozhüyük "Maraş"*).

KAHA, 1 - Koyun,.keçi ve sığır muhafazasına mahsus yer, •ağıl (*Bafra "Samsun"; Çavuşçu "Ilgın - Konya"*) :2 - **Avlu**: Öküzler otu

kahada yedn: (*Emirler "Bala - Ankara"*) 3 - Yufkaları birbirine sarmak suretiyle yapılan bir türlü tava böreği (*Bolu; Kalecik "Ankara"*) 4 - Zeytinyağında kızartılarak, üstille toz şeker edilen bir çeşit tatlı (*Ünye "Ordu"*).

KAKIRDAK, Koyun ve keçinin saçma gibi çıkardığı ifrazat, pislik (*İstanbul*).

KALAKLAMAK, 1 - At tökezlemek, adam sendelemek (*Akçalıuşağı "Kozan-Seyhan"; Mersin "İçel"*) [*Bak: Kalatlamak*] 2 - Yorulup kalmak (*iğdecik, Sancaklıboz "Manisa"*) 3 - Fehrlamak, heyecana gelmek: Taburla geçen Türk askerini görünce kalakladım (*Lohan köyü "Gaziantep"*).

KALÇA, Manda yavrusu, malak (*Taşburun "İğidr - Kars [Muh.]"*).

KALĞITMAK, İneği boğaya çekmek (*M. Kemalpaşa "Bursa"*).

KALINTI, Sürüsüne uymıyan hayvan (*Yapıntı "Muş-İçel"*).

KALİF, Çobanların keçi kılından yaptıkları portatif küçük çadır (*Hemşin "Rize"*).

KALIN BOYNUZ, Kıvrıkcık koyunların boynuzu.

KALKAMA, Atın tırsılama yürüyüşü (*Küpeşi "Kayseri"*).

KAMA KIVIRCIK, Keşan ve Rumeli Ipsasında yetişen koyun cinsi. Kuyruğunda el gibi kalınlık vardır.

KAMA KUYRUK, Kama kıvıncık.

KAMBAK, 1 - Boynuzsuz keçi (*Çandırı "Giresun"*) :2 - Etlı, mülahkam (*Ünye "Ordu"*),

KAMÇI KUYRUK, Kuyruğu kamçı gibi olan koyun (*İstanbul*).

KANATÇI, Sürüye girmiyen koyun ve keçi (*Beypazarı "Ankara"*),

KANTUTMA, Koyunlarda karın şişmesi suretiyle meydana gelen bir hastalık (*G. A.*).

KANDALABI, Atın tay ve smü çıktıktan sonra aygıra çekilerek henüz rahmi kanlı iken gebe kalması (*Andırın "Maraş"*).

KANGILLAMA, At ve hayvanların suyu görünce koşuşmaları (*Homa "Çivril-[jenü'i]"*).

KANUTA, Her tarafı boz kurt renginde olan keçi (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale"*).

KAPAĞINI SÖKMEK, İki yaşını geçen sığırlar dış çıkarmak (*Alayunt "Kütahya"*).

KAPLAMA SAKAR, Başının ön kısmı tamamen beyazlanan sığır (*Ant.aJy,;i*).

KAYGIN, Gebe deve (*Antalya*).

ı{AYGIN, 1 - Yüzü pürüzsüz taş (*Urta "Izmir"*) 2 - [i:] Ue:be .Kaimış aeve v-uının aevesi Kaycundur: (*b,zme -!t,-anau:u:a,e" Jı.Jı .u:uyu --.ı.sı,ıarta"*) 3 - Aaymış arazi (:>aanbouu -- vnguaau:": i,.onyā; .rı.ersin --.ı.çer; JJemzı; !.an;ci-ri; -ı-osya •4astamonu•; !;ıecıllı !ı,-'ıruıll --.ı.ngara-"; *ısparta; :Sinop*).

KAYLAK, 1 - iki yaşında dişi deve yavrusu ,ı:sau:uKoyı "" .Jıtugta-; 2 - .ıarışan yavı-usu (*armuru --.ı:suraur"*) t.ı:sall: *CiöcenJ*.

ıKA:C:IK, hayvanları yere ibaglamak için demirci yapılmış .tıall<alı aygıt. (J. 45). Atı •!>aglamat iç.n ayrı,ca *bugağı* varcır. O cıa aemıraen oıur.. !:Su1<ağı oımazsa *ıp kosteJr*. kuuanırır. .arka aya mın ,biri ue on ayagının bııı .oag,anırsa ona *yan .u:ostek* derier. .ı:suı:agı ile *ön kostex*. ya-puir, ancaic on ayakları ibagianır (*t.stanou*).

KEÇİ, Çeşitleri şunlardır: *Keçiç*, .bir yaşını dolduı up ı.t.ı.ncıye basan .Keçi. .k.orpe, sut emen yavru içeç•. *vgiac*, otıamaya ,başıyan yavru keçi. *ı,epiş*, bir yaşından ııcı ya.şına .ıtaaar Keçi. Kezyaz, *kezadı*, Hı yaşında lienzu ituzıamayan kısır keçi. *Jr;rk.eç*, iki ya.şınaa eritek keçi. '*L'eKe*, tonum.ıut eriteic .keçi. *Yozuu.u:*, kasapnıt İJiaam, kısır, itezyaz, ihtiyar) keçiler

KEÇİ, Er,kek ise ıbir yaşında *gıda* (oğlak), iki yaş *uavir!* üç yaş *duber*, ondan yukarı yaşlarda oıanıara *neri aenır*. Dışı, bir yaşına *gıda* (oğlak), iki yaş *çepiç*, üç yaş *keçi* ve iki yaşında dogu:an çepiçlere *ağlama* denir. (**A. R. Y.** l.11;*mırdağ Türkmenleri*).

,KEÇİ, Bir aylığı *körpe*, /bir yaşına kadar *oğlak*, iki yaşına kadar erkeğine *çebiç*, dört yaşından sonra erkeğine *kart!* dıisine yine *J:eçi*. Keçi tohumluğu *teke*.

KEÇE,BAŞ, Keçilerde ve koyunlar,da akciğer hastalığı, verem (*İçerenköy "İst."* İMUII.J; *Apturrabmanlar "Serik"; Elmalı - Antalya"; .Uutcu "Dörtıyol - Hatay'*).

KEFENLİ, Ön ayaklarından ,biri sekili olan at (*Niğde ve yöresi*).

KEHER, 1 - Doru, koyu kırmızı tondaki at (*Mengeser "Bayazıt"; _Mezre "Kars"*) ız -İki yaşında iken yavruleyen keçi (*Çermik "Diyarbakır"*) [*Bak.: Tıştir*].

ıKEHYA: Beş on çobanın seçilmiş reisi.

KELAKİR, Keçeden yapılan çoban kepeneği (*Bozüğlü "Çerkeş - Çankırı"; Başk.öy "Ankara"*).

\KELE, Boğa, tosun (*Tavşanlı, Hisarköy "Domaniç, Kırkyaran "Uşak", Tepecik, Eğriğöz "Kütahya"; Kırıklı "Emirdağ", Eğret, Salar*

"Afyon"; Aslıhantepeciği "Çağış - Balıkesir"; Narlıdere, Aliğa "Menemen", Çand.ırlı "Bergama - İzmir"; Yeniköy "Acıpayam - Denizli"; iğdecik, Sancak.lıboz "Manisa"; Okcugözü "Karcabey - Bursa"; Konya; Eskişehir; Derinkuyu "Nevşehir - Niğde"; Taşlıçay "Diyadin - Ağrı").

KELEK, Hayvanların iboynuna takılan çan, çingırak (*Giresun; Muğla illeri*).

KELEK, Tıkırdak. Sağmal olmiyan kuvvetli kısır koyunların boyunlarına bağlanan ve ses çıkaran madeni aygıt. Erkeçlere, yani erkek keçilere *çan* -bağlanır, zil'leri ise oğlaklara ve öküzlerin yularına ıbağlarlar (*Bursa; "Kurşunlu - Çankırı"*) (**L. 34**).

KELENK, Davarlara takılan çingırak (*Alansa "Kelkit - Gümüşane"*).

,KELE,SEK [*İs.*], Boğa isteyen inek (*Üç-lwyu "Çal - Denizli"*).

.KELİM, Boynuzlu koyun (*Karahoca "Haymana - Ankara"; Tuzhisar "Bünyan - Kayseri"*).

KEMÇİ, 1 - Hayvanlara, davarlara vurulan nişan (*abak, Taşucu "Silifke - Içel"; Akseki "Antalya"; Mastat "Karaman"; İçeriçumra "Konya"*) [*Bak: Bellik*] 2 - İşaret: Benoraya kemçi yaptım (*Aziziye "Ereğli - Konya"*),

KE.MÇİ.K, 1 - Yünü az olan koyun (*Derinkuyu "Nevşehir - Niğde"*) 2 - Düzensi, fena adam (*Küpelı "Bünyan - Kayseri"*).

ıKEMEN.T, Tor yani ibaş boş büyümüş tayları tutmaya yarar alet =şayırtme, *ilmek*.

KEMER,ı - Yarı ,beyaz, yarı kara keçi (*Veliköy "Rize"*) 2 - Kağrı arabalarının arka yastığı (*Alemdar "Bolu LMub,J"*).

KEMKİLEMEK, Hayvanlara işaret etmek: Bugün davarları kemkiledim (*Hamurcu "İnce-su - Kayseri"*).

KEMKİRMEK, 1 - Köpek havlamak, ulu•mak (*Gürağaç "Tavşanlı - Kütahya"*) 2 - Kemirmek (*Yamanlar "Izmir"*),

KEPENEK, Çobanın dökme tüyden dı; giyimidir. Dokuma olursa yağmurluk olur. (*Alacahöyük*).

KEPEZLİ KOYUN, Başı hotozlu koyun: Dün akşam kepezli koyunu kurt yemiş (*Ovasaray "Çorum"*).

:KEPİÇ, Bir yaşını doldurup ikinciye basan keçi <*Istanbul*).

KEPİÇ KATIR, Babası bodur eşek olan küçük katır: Ahmedin kepiç katırı öldü (*Veziroköprü "Samsun"*).

iKERA, Çobanların kullandığı ucu çengelli değnek (*Orhaneli "Seferihisar - İzmir"*).

KERЕК, Deve çanı (*Safranbolu "Zonguldak"; Adana "Seyhan"*).

KERKİM, İki yaşındaki dişi keçi (C. A.; G. A.) [**Bak:** *Gezem, 1*].

KERME, 1 - Kesilerek yakılan ufak davar gübresi (*Ahlat "Bitlis", Erzurum*); 2 - Elin üstünde meydana gelen kat kat kırışık kir; yüzde, el ve kollardaki pul pul ekzama (**Kayseri**).

KERME, Davar gübresi, tezek (*Bayburt "Gümüştane"; Tokat; Ahırlı, Hıdırlar, Karabekir, Ankara; Nize, Yahyalı, Develi, Ürgüp, Tavlusun "Kayseri"; Kars: Genezin "Avanos", Köşker "Kırşehir"*).

KERMEÇ, Keçilerde bulunan bir hastalık (*Silaget "Hopa - Çoruh"*).

KESLEMEK, Hayvanlar saman yerken irilerini ayırma (*Alayunt "Kütahya"*).

KEVRE, Arık koyun (*Kepen "Sivrihisar - Eskişehir"*).

KEYYAZ, İkili kuzu anası olan koyun: Ahmedin koyunları hep keyyazındadır (*Sarayönü "Saiteli - Konya"*).

KEZEK, 1 - İri toprak parçası *Tokat; Amasya ve dolay; Bolu* [**Bak:** *Kesek*] 2 - Otlamağa götürülen koyun veya sığır sürüsü: Koyunu kezeğe verdim (*Demirci "Manisa"*) [**Bak:** *Gezek*].

KEZEKÇİ, Bir müddet için tutulan sığır çobanı (*Çivril "Denizli"*).

KEZİN, Bir yaşındaki dişi keçi (*Koyulhisar "C:iresun"*).

KEZYARMAK, 1 - Öğür almamış koyun ve keçi; muannit, kısır koyun (*Niksar "Tokat"*) 2 - İki yaşında olup da kuzu yapmamış koyun (*Karakucak "Fatsa - Ordu"; Piraziz "Giresun"*).

KEZLEME, Henüz ilk defa doğurmuş koyun: Sürünün içinde yirmi tane kezleme var (*Keşap "Giresun"*).

KICIK, Cüssesi karagülden küçük, eti çok lezzetli ve yünü yumuljak koyun cinsi (*Çukurova*).

KICU, Sarılı, siyahlı hayvan: Senin köpek kıcı (*Ledigelli "Ereğli - Zonguldak"*).

KIÇKIRIK, Köpeği kurda saldırtmak için çobanın haykırışı; kışkırtma (*Amasya [yabancı]*).

KIDI, 1 - Koyun ve keçi gübresi (*Gürcü "İzılcahamam - Ankara"*) [**Bak:** *Gidi*] 2 - Topraktan yapılmış küçük süt kabı (*Kaymaz "Siv-*

rihisar - Eskişehir) 3 - Çam kozalağı (*Peçenek, Kızılcahamam "Ankara"*) 4 - Küçük köpek (*Bahçeli "Ürgüp - Kayseri"*).

KİÖİ, Deve, keçi, koyun tersinin kurumuşu (*Tavlusun, Zincidere "Kayseri"; Sivas*).

KİÖİLAK, Davar tersi (*Yalvaç "Isparta"*).

KİÖIRMAK, 1 - Çağırma, davet etmek (*Lapseki "Çanakkale"*) 2 - Horoz ötmek (*Bahçe "Seyhan"*) 3 - Keçi ve koyunları çağırma (*Hüseyinli "Beykoz-Ist."*).

KIKLIK, Koyun kırkacak makas. Koyun Haziranda gün döndükten sonra, keçi ise Mayıs ve Nisanda kırkılır. (Hayvan yere yatırılınca ayakları bağlanır. Kırkıktan sonra kaldırır da bağını vurursan o hayvan ölür) (*Bursa; Çankırı*).

KIL KEÇİ, [**Bak:** *Karakeçi*].

KILAN, 1 - At çulu ve kilim yapılan kalın keçi kılı (*Bolu*) 2 - Kenar, sahil: Şehrin kılını; Denizi_n kılını (*Isparta*) 3 - Tiftik keçisi azmanı (*Safranbolu "Zonguldak"*) 4 - Sebat, karar: Ne kılansız oğlan oldu (*Edirne*).

KILAV, Çoban keçesi.

KILLİK, Deve gübresi (*Adana*).

KILON, Yeni doğan tay (*Saipsun ve çevresi*) [**Bak:** *Kolon*].

KİM, 1 - Koyun gübresi (*Dereşeyb köyü "Ankara"*) 2 - [*Ed.J Sus, sakın ha... (Kargı Kastamonu)*].

KİM, Bağlanmış ot (*Erzurum*),

KİMÇİ [İs], Küçük ve ince değnek (*Tire "İzmir"*).

KİMÇİNİM{K, Yaşlı veya dişsiz hayvan, otu kavrayamadığı için salyasını akıtarak. otlamaşa çalışmak (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*) [**Bal.:** *Çimtinmek.J*].

KINAN, Bir yaşını geçmiş tay (*Bakırköy "Ist. [Muh.]"*).

KINCETMEK, Kırkım zamanı gelmeden koyun sırtından el ile yün koparmak (*Ahlat "Bitlis"*) [**Bak:** *Kınç*].

KINÇ, Kırkım zamanından evvel koyunun sırtından el ile koparılan yün (*Ahlat "Bitlis"*) [**Bak:** *Kincetmek*].

KINTINMAK, Kısa otlardan otlamak, karını doyurmayacak derecede otlamak (*Nar "Niğde"*).

KIRA, Çok ufak kulaktı koyun (*A. R. Y.*).

KIRA, Kulaklan olmıyan koyun (*Ahlat "Bitlis"*).

KIRANCIK, Yakın kır (*Mahmutşevketpaşa •-Beyko z- İst."*).

KIRAŞMAK, Boynuzlu hayvanlar birbirleriyle vuruşmak, süsüşmek (*Navdalı "Mut-lçel"; Sarıyer*).

KIRÇ, Eşeği çağırmaq için çıkarılan ses (*Bergaz "Ezine - Çanakkale"*),

KIRÇAN, (*Rumeli*) [*Bak: Ağrlık*].

KIRDAN, 1 - Taşağı burulmuş manda (*Van; Kitre "Bayburt - Gümüşane"; Kanköyü "Erzurum"*) 2 - Büyük: Kırdan öküz öldü (*Çermik "Diyarbakır"*).

KIRDOĞU, Bacağında ve başında beyaz olan davar (*Taşucu "Silifke - lçel"*).

KIRIK, Sıpanın küçüğü (*Vezirköprü "Samsun"*).

KIRIZ, 1 - Başı tıraş edilmiş [adam] (*Gümüşane*) 2 - Tüy veya kılları kırılmış hayvan: Kırız keçi (*Gümüşane*).

KİRİ, 1 - Sıpa (*Konya*) 2 - [N.J Sıpayı çağırmaq için çıkarılan ses (*Uşak "Kütahya"*),

KİRİK, At yavrusu, tay (*Tamzara "Karahisar - Giresun"*) 2 - Davar kırpmağa mahsus makas kırkaç (*Peçenek "Kızılcahamam - Ankara"*) [*Bak: Kırklık, 1*].

KIRKAL, Sığır hayvanlarını bağlamak için boyunlarına geçirilen daire şeklinde ağaç (*Köy "Kars"*).

KJRK_ DİLİM, Kırk bayır..denilen . şirden (*Üskülyeniköy "Karaisalı - Seyhan"*).

KIRKANMAK, Köpek •homurdamak (*Marabuz "Elbis_tan - Maraş"*).

KIR.KIK, 1 - **Keki** (*Y. Kaya "Hendak Kocaeli"*) 2 - Kahkül (*Nazilli "Aydın"*) [*Bak: Kırpma*].

KIRKIL, 1 - Cılız kalmış [tay] (*Göğenç "Karaman - Konya"*) 2 - Akli karalı, kır renkte olan: Kırkıl sakallı (*Gavurdağ "Cebelibereket - Seyhan"*).

KIRKIM MAKAS, (*Rumeli* yün kırmağa mahsus süngü biçiminli makas. Kırklık (*Anadolu*).

KIRKLIK TUTAR derler. Kırklık zehirlidir. **O** hayvanı kurtarmak için üstü toprakla çamurlanır (*Folklor*) (*L. 45*).

KIRKLIKÇI, Çok koyunu olan kimsenin koyunlarını kırkmak için ücretle tuttuğu işçi. Koyun yazıda kırkılır (*Kurşunlu - Çankırı*).

KIRKLİK, Ucu demir veya ağaç kancalı bir değnek olup çoban kuzuyu bununla yakalar (*Rumeli*).

KIRMIZI İNEK, Mısır ve Kırım aşlamasından husule gelen kara sığır.

KIRŞARMA [İs.]. Davarlarda olan bir hastalıktır .ki kulaklarından kan alınarak tedavi olunur (*Küplü "Kavak-Edirne"*),

KIŞKILAMAK, Köpeği kışkırtmak (*Muğla: Sivas*).

KIŞLA, Davarın kışın kışladığı kapalı ağıl (*Derince "Kocaeli"; Elbeğli "Iznik - Bursa"; Seydiömer "Kütahya"; İbik "İskilip - Çorum"; Kayarcık "Saimbeyli - Seyhan"; Sinop ve Samsun ili köyleri*).

KIVIRCIK, Koyun cinsi olup eti makbuldür (*Rumeli*).

KIVRIŞ, Arası açık boynuz; çok açık ayaklı at (*Trabzon*) [*Bak: Çaylak, 2*].

KIZANSAK, Kızana gelmiş hayvan (*Samandıra "Kartal - İst."; Kazmasökü "Sinop"*).

KIZIL KARAMAN, Van, Bitlis, Siirt, Er-ciş, Bayazıt çevresinde yetişen koyun cinsi..

KIZIL TÜYLÜ, Bir yaşında oğlak (*Düzmeşe "Bilecik"; Samsun*).

KIZZIT, Ahırlarda iki hayvanı birbirinden ayırmak için aralarına çekilen ağaç parmaklık (*Kellit "Gümüşane"*).

Kİ DİK, Oğlak (*Siverek "Urfa"; Sivas: Diyarbakır; Feselek "Reşadiye - Tokat"*).

KİG, Keçi, koyun, deve -gibi hayvanların yuvar a gübresi (*Birecik, Urfa; Kilis ".Gaziantep"*).

KİLp!K, Davarların ezilmemeşi gübresi (*Sarayköy "İhemah - Erzincan"*).

KİPİNCİ, Bir buçuk yaşına kadar olan deve yavrusu (*Alanya "Antalya"*).

KİPRİNCİ, Boz devenin erkeği (*G. A.*).

KİRİNCİ, İki yaşında erkek deve (*Dat köyü "Muğla"; Kargıcak "Alaiye", Manavgat "Antalya"; lçel köyleri*).

KİRİNCİ, 1 - 3 - 7 yaşlarında olan erkek deve (*Karaman "Konya"; CivanyayJağı "Mersin-İçel"; Çakalkuyusu [Bağışli aşireti], Aydın, Saçkaralı aşiretleri "Toprakkale - Seyhan"; Milas "Muğla"; Apturrahmanlar "Serik - Antalya"; Anamur, Sabak köyü "Silifke - lçel"*) 2 - İki üç yaşında olan dişi deve (*Kadirli, Kürkçüler "Seyhan"*) 3 - Boz renkli dişi deve (*Topçu "Karaisalı • Seyhan"*).

XİRİ:ŞME, Develer çiftleşme (Konya).

KİRTİL, 1 - Develeri bağladıkları kazık (*Yenice "Muğla"*) 2 - Sayım vergisi (*Elbistan "Maraş"*) [*Bak: Kapçur, kamçur*] 3 - Balık tutmağa yarar seipet (*Marmaris "Muğla"*).

·KOCİK, 1 - Topuk kem'ği (*Vihik "Erzurum"*) 2 - Yeni doğmuş manda yavrusu (*Erzurum*).

KOÇ, Bir yaşından iki yaşına kadar erkek koyun.

XOÇASAK, Koca gelen dişi koyun (*Tarsus "Mersin - İçel [Muh.]"*).

·KOÇİ.K, Dişi manda (*Erzurum*).

KOÇ KACIMI, (r/s.1, Koç katımından önce kocla temas eden koyunun vaktinden önce doğduğu kuzu (*Sinop köyleri*).

KOÇKAR, Yaaban koyunu (*Çanakkale*).

KOÇK-A.R, Bir yaşından fazla erkek koyun (*Çilehane "Reşadiye - Tokat"*).

KOÇ KAT'IMI, Her memlekette dee:işir. Yerine göre Temmuz basında veva Ekimde kahrlar. *Koç koyvermesi, koç salması*.

KOCSAK, Koç ist-yen koyun (*Gaziantep*).

KOT)TTK, 1 - Katır yavrusu, s1oa,;1 (*nemirta.s "A 1.ii!"e": Güü,..eTsu "Akseki - AntaTva": Eiridir "Isı,arta": Vir!"rır,tk "Emet - Kütahya"*) 2 - Deve yavrusu (*Kinederiç "Elazığ"*).

iKODUKLAMAK.i F.,;ek. deve, manda giibi hayvanlar yavrulamak (*Edirne*).

iKOÔ-URSAK, Kısır inek (*Ankara*).

KOLA, Kulağı kesik hayvan (*Ahlat "Bitlils"*).

KOLİK, 1 - Boynuzsuz keçi (*Rize; Gümüşane*) 2 - Boynuzu kısa hayvan (*Kars*).

KOLUK. 1 - Cinci boynuzlu olup da, kendi boynuzsuz olan hayvan (*Demirli, Kırşehir: Manisa "Yoz!!at"*) 2 - Boynuzcu;uz veya küçük kulaklı keçi (*Yusufeli "Curuh"; Genezin. Kösker "KırşP.'1.ir": Tı?.hisar "Bünyan - Kayseri"; Malkara "Tekirdaii;": Zara "Sivas": Burr.: Gaziantep*) :1 - Boynuzsuz erkek davar (*Kınık "Sebinkarah:sar - Giresun"*) 4 - Yaşlı kısrağ (*Çayıroluk "T,ıvsanlı - Kütahya"*) 5 - Bevir, katır gibi yük hayvanları (*Maraş; Kayseri; Ankara*).

'KOLUKMAK, Yükten veya yorgunluktan hayvanların ön bacakları tutulmak (*Genezin "Avanos - Kırşebir"*).

KOLUM, Yüklü, ge'be kısrağ (*Çayıroluk "Tavşanlı - Kütahya"*).

KOLUN, At ve eşek gibi hayvanların düştükleri yavru (*Erzurum; Kütahya köyleri*).

KOLUN ATMAK, At ve eşek gibi hayvanlar yavrusunu atmak, düşürmek (*Erzurum; Ahlat "Bitlis"*).

KON,GURıDAK, 1 - (*Keçiborlu "Isparta"; Karapınar "Konya"*) [*Bak: Kongırak*] 2 - Koyunların kuyrukları altında biriken pislik toplakları, çakıldak (*Muğla*) [*Bak: Çağıldak*].

·KON'DA:R, Bir yaşında olan sığa (*Mut "İçel"*).

·KOPÇURM,AK, At koşturmak (*Orta (Çankırı)*) [*Bak: Kopdurmak, kopturmak*].

KOPMUK, Davar tezeği (*Güdüll "Ayaş"; Beypazarı "Ankara"*).

KORİT. Bir yaşından iki yaşına kadar olan erkek keçi (*Gümüşane; Karlı (Gerze - Sinop)*) [*Bak: Divrin,.. korut*].

·KORUT, 1 - Bir ile iki yaş arasında er}ek keçi (*Sivas: Çankırı; Kars*) f*Bak: Koşat*] 2 - Oir:lak (*Nevşehir çevresi ·Niğde, Zile "Develi - Kayseri"; Kemah "Erzincan"*) [*Bak: Korit*].

KOSAN, 1 - D.avarları b:r araya koyup sayma (*Karamnar, Konya*) 2 - B,oyunduruğu araba okuna ,bağlayan çivi (*Berk "Bolu"*) 3 - Calıdan daire biçiminde çevrilmiş davar ağılı (*Sor - kuncak "E!.ridir - Isparta"*) 4 - Boyunduruğa ,b3ğlı olarak hayvanlar tarafın.dan sürüklenen ağaç odun (*Üye "Ordu"*).

KOSAK, 1 - Taslık hara,be halinde yaylım, otlak (*Harmanköy "Söğüt - Bilecik"*) [*Bak: Göçük*] 2 - Deve yavrusu (*Ereğli "Konya"*) [*Bak: Göçek*].

ıKOM, Ağıl (*Ahlat "Bitlis"*).

·KOM, 1 - A ıl (*Elazığ; Davarları koma ?;Ötür: Erzincan: Gümüşane: Çankırı: Erzurum; Tokat; Aifrı köyleri*) 2 - Kazık (*Kucurkuyu "B"r - Niğde"*) 3 - Çoban değneği (*Nevşehir "Niğde"*).

ıKOSANA, Davar ağılı (*Orh,;_niye "Marmaris - Muğla"*).

iKOSANA VURMı.AK, Sağılmak için davarları bi birine bağlamak (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*).

KOŞARMAK, Yavrusu ölen bir hayvana, anası ölmüş bir yavruyu alıştırıp ibesletmek (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*).

KOŞERA, Koyun ağılı (*B. Mankit "Ceyhan - Seyhan"*).

KOŞKEX, Deve yavrusu (*Keskin Türkmenleri "Ankara"*).

KOŞU MANDASI, Çifte giden burulmuş erkek manda. Manda insan adlarını benimseyen bir mahlfktur (*Rumeli*).

KOTAKLIK, Küçük malakları koymak için ahırda ayrılan yer (*Kızılköy "Manyas - Bandırma"*).

KOTERIE, r - Dana ahın (*Mantık "Ceyhan - Seyhan [Muh.]"*) :z - Kara biber (*Anadoluhisarı "Ist. [Mub.]"*).

KOTMAK, 1 - Eşek yavrusu (*Karacakılavuz "Tekirdağ [Muh.]": Osmaniye "İlgın - Konya fMub.]"*) :z - Deve yavrusu (*Büyükçekmece "Ist. [Muh.]"; Kızı/köy "Manyas - Balıkesir [Muh.]"*) 3 - [S.] İri yarı, gösterişli (*İt - zilköy "Manyas - Balıkesir [Muh.]"*).

KOTU.K, Eşek sıpası (*Tevfikiye [?]: Bursa*).

KOTUKLAMAK, Eşek yavrulamak (*Tevfikiye [?] [Muh.]*).

KOTUŞ, İnek memesi (*Rize*).

KOVUŞMAK, Çiftleşmek arzusuyla boğa, inek ardından koşmak (*Navdalı "Mut - İçel"*).

KOYNIAK, Koyundan çıkarılan aşık kemiği (*Çorum*).

KOYUNLAR İLE İLGİLİ SÖZLER:

Emlik, Yeni doğmuş kuzu, emlik kuzu.

Kuzu, Otlamaya başlamış koyun yavrusu, yirmi ibeş gündend altı aya kadar.

Toklu, Altı aylıktan bir yaşına kadar erkek ve dişi koyun.

Şişek, Bir raşında,n iki yaşına kadar d'şi koyun.

Koç, Bir yaşından iki yaşına kadar erkek koyun.

Eke, İki yaşından yukarı erkek ve dişi koyunlar.

Yozluk, Kasaplık, kısır, hadım, ihtiyar koyunlar.

KOYUİN, Erkeği, bir yaş *kuzu*, iki yaş *toklu*, üç yaş *högeç*, dört yaş *mez*, beş yaş *mez*, •beş yaş, *kart*, altıdan yukarı olanlara *koç* adı verilir. Dişisi, B'r yaş *kuzu*, iki yaş *şişek*, veya *belindir*, üç yaş *bizaç*'tır. Daha yukarı yaştakilere *koyun* diyerek söylenir.

KOYUN TARÇİÖİ, Koyun gübresi (*Ahlat "Bitlis"*).

KOYUN YOZO, :24 Şu.batta çobanların evleri dolaşıp topladıkları bahşiş (*Pekin köyü "Kelkit - Gümüşane"*).

KOYUTMAÇ, Sonbaharda sütün koyulaştığı zamanda kaynatılarak ya,pılan yemek (*Çankırı*) [*Bak: Koyurtmaç*].

KOZ [*Is.*], r - Evlerin altında bulunan davar ağılı (*Elazığ: Küpesi köyü "Erzincan"*) 2 - Ahırlarda yavruların konmasına yarıyan yer (*Hasankale "Erzurum"; Telme "Şiran - Gümüşane"*).

KOZ, Ağıl "*Çocuk kundakta, kuzu kozda belli olur*" (*Ahlat "Bitlis"*).

KOZU YAKM,AK, Kuzu emzirmek (*Balıkesir*).

KÖÇEK, Yeni doğmuş deve yavrusu (*Marmaris "Muğla"*).

KÖLEM, Kölen, yeni doğan kuzuları koymağa mahsus çukur. Bu çukurların küçüğüne *pey denir* (*Kayseri,• Türkmen*).

KÖLOK, Kuyruklu koyun, karaman cinsi (*Erbaa "Tokat"; Amasya*).

KÖM, 1 - Koyun ve keçi ağılı (*Çorum ili; Maraş; Tepeköy "Piraziz - Giresun"*) 2 - **Ka**yadan oyulmuş ağıl, mağara ağılı (*Gaziantep*).

KÖN, Ağıl (*Ortaköy "Artvin - Çoruh"*). **KÖRİT VE KÖR.OT**, [*Is.*], İki yaşında olan erkek keçi (*Peterek "Yusufeli - Artvin"*).

KÖRPE, 1 - Süt emen yavru keçi (*G. 4.*); 2 - Küçük, ufak tazece.

KÖRPE KATMA, Ku laq sütemmek için analarına katma (*A: R. Y.*).

KÖRŞEK, Altı aylık; C,eve ..(*Sofular "Ay - dm"*).

KÖRÜS, Küçük kulaklı. ke i (*Maraş*).

KÖRÜT, B'r yaş.ından üç yaşına kadar olan erkek keçi (*Sivas ve çe,rresi; Yusufeli "Artvin [Muh.]"; Mezirme "Hekimhan - Malatya"*).

•**KÖRÜZ**, r - Bir yaşında oğlak (*Adana, Haruniye, Ayran "Bahçe - Seyhan"*) 2 - Vak-tinden evvel tekeye gelerek yavrulamış keçi (*Başlamış "Dört Yol - Hatay": K!.dirli "Adana-Seyhan"; Bakırdağ "Kayseri"*) 3 - Cılız kalmış keçi yavrusu (*Cebeliberket "Seyhan"*) 4 - Sigara izmatiri (*Toprakkale "Osmaniye - Seyhan"*).

KÖS, 1 - Sürü başında, kara koyunla b:r-likte giden ko•ç (*Kırşehir Türkmenleri*),• 2 - Çok eskiden kullanılmış olan bir müzik aleti (*Konya*).

KÖSEM, Dört yaşında, çobana alışkın erkek keçi (*M. Ablan "Orhaneli - Bursa"; Antalya; Semerköy "Simav - Kütahya"*).

:KÖSEM, Baş, reis; kuzu sürüsünü çeviren ve idare eden koyun veya koç (*Muğla: Çatala - ğım "Karacabey - Bursa"; Keçiborlu "Isparta"; İzmir [Muh.]*).

KÖSEMEN, (*Keskin "Eskişehir"*). [**Bak:** *Elci, 4J*].

KÖSEM•EN, Cobanların önünde sürüyü çeken erkek veya dişi keçi (*Rumeli*).

KÖSMÜK, 1 - Tottarlak odun (*Büyük kızılçık "Göksun - Maraş"*) [**Bak:** *TekedekJ 2 - Sigara izmariti (Ordu; Giresun)*] 3 - he yarımayacak kadar eskimiş aygıt (*Bahattı'n "Ulubey-Ordu"*) 4 - fS.] Erkek istiyen kızının kısrağı (*Eskiakvı'ran "Emirdağ - Afyon [Mub.]"*) [**Bak:** *Kösnük*].

KÖSN,EM-EK fF.], Aygır istemek, çiftleşmek istemek (*Çal "Denizli": Çamu'ckaTe [Muh.]: UTubnrlu "Isparta": Fethiye "Muğla"; Lahna "Hayrabolu - Kırklareli"*).

KÖ:;N1tK. C"ftlemek isteven at, esek nı;ibi hıı.vvan (*Yerkesik "Muğla": Küt;ıbva kövleri: Çtı.vır. "İzmit - Kn"!! li": Tire, T<emaln!c:a "İzmir": 7:ıva. H:ı...ırab:ıt "Snifüt - Bilecik": Kilimli "Zonwıfd;ık": Rnlu: Edirne: A vı!rık. Ezine "ÇamıkıcaIP.": Kıı...! "P:skhuehir" İl f erik. an - cRklıbo.;: "Ma'l"fi,c:a" • Er;:urum: K;ıdırlı "Sevban"; F,ılrP.m!t "Balııre<;i;:" Burs!! [Mub.]; Şerefiye "Ordu": Amasva kövleri*).

K/)SNttK, Avıtır istiyen kısrağı.

,KÖSNÜRME-K, :Kı!lı-a vey?. iılsı merkep dalaıba gelmek (*Kütahya*) [**Bak:** *Öğürmek*].

Kö'. fTEGE, Çoban (*Sivas*).

XÖSTEMEK, Hayvanın ön ayaklarını urganla çatmak, füğlamak ?Adana "Seyhan").

KÖSTÜRMEK [F.], Koyunları gölgede dinlendirmek (*Yenice "Muğla"*).

KÖŞEK, Deve yavrusu (*Muğla; Denizli; Antalya ı'lleri*).

KÖŞEK, r- Bir yaşından sonraki deve yavrusu (*Denizli; Menteşe*) 2 - Boz devenin üç yaşından ufak olan yavrusu (*G. A.*).

KÖŞKEK, Deve yavrusu *Keskin Türkmenleri "Ankara"*).

KÖTEĞİ, Deri ile adale arasına pekmez dökmek suretiyle tedavi edilen bir at hastalığı (*G. A.*).

KÖTEN, Hayvanlarda görülen bir hastalık (*Çankırı*).

KUFA, r - Kulaksız hayvan: Kufa inegı sağdımız mı? (*Malmutlar "Tire - İzmir" a - [Is.] Çam ağacından veya güknardan oyulmuş*

su kabı, kova (*Gümüşane; Tirebolu "Giresun"*) 3 - Sağır [adam] (*Gelibolu "Çanakkale"*) 4 - rts.J Çatal, kaşık koymağa yarar tahta kutu (*Pütürge "Malatya"*).

KUĞUŞMAK, İnek, dişi manda **gebe** kalmak (*Civanyaylağı "Mersin - içel/ [Aşiret]"*).

KULE, r - İki üç yaşında olan tay (*Terme "Kaş - Antalya*) 2 - Tandırın hava deliği (*Genezin "Avanos - Kırşehir"; Darsiyak, Kayseri*) [**Bak:** *Küle, külle*].

KULİS, Tay (*Pazarlık "Bozüyük - Bilecik [Muh.J"; Osmaniye "Ilgın - Konya [Mub.J"; Safraköyü "Bakırköy - Ist. [Muh.]"; Gölcük "İzmit LMub.J"*).

KULİN, Tay (*Edirne [Mub.J*) [**Bak:** *Külü, 3*].

KULİYE, Boynuzsuz keçi (*Gümüşane*).

KULMEK, El ve ayağını bağlamak: Şu koyunu külelim de öyle kırkağm; Jandarma hırsız küldü: (*Senirkent "Uluborlu - Isparta"; Ulukışla "Niğde"; Camili "Konya"*) [**Bak:** *KülemekJ*].

KULUN, Tay (*Burdur: Muğla; Denizli; Isparta; Afyon; Balıkesir; Manisa; Konya; İzmir; Aydın; Kırşehir; Niğde; Kayseri; Antalya; Seyhan; İçel; Maraş; Gaziantep; Gümüşane; Giresun; Ordu; Sinop; Samsun; Amasya; Çorum; Yozgat; Tokat; Ankara; Sivas; Kocaeli; I(ars; Tekirdağ İlleri*).

KULUNATÇI, Gebe at veya eşek (*Engücek "İspir -Erzurum"*).

KUMAK, 1 - Delik: Apç kumaiJ; :z - Eşek yavru düşürmek (*Niksar "Tokat,;)*).

KUNANCIN, İkiden üç yaşına kadar olan i:ınek yavrusu (*Çilehane "Reşadiye ve - Tokat."*).

KUNAN, Üç yaşına girmiş kısrağı (*Kütahya*).

KUNU, r - Tay (*Mahmudiye "Giresun"; Eskişehir*) 2 - Kedi yavrusu (*Karaköy "Nallıhan - Ankara"; Kundak "Çankırı"*) [**Bak:** *Kundak, kunna*].

KURA, 1 - Kulakları kısa koyu;1 ve keçi (*Ahlat "Bitlis"; Kelkit "Gümüşane"; Kars*) [**Bak:** *Kürüz*] 2 - Anahtar (*Ilgın, Konya*) 3 - [S.J Kurnaz (*Erzincan*).

KURBANLIK KOYUN, Süslenir, alını.ıa ayna takılır, kınalanır.

KURDURMAK, Sürüye giren kurt, koyunu boğmak veya kuyruklarını emmek (*Geneziu "Av;inos - İürşehir"*).

KURTBENGİ, Birçeşit at yürüyüşü (*Sulusaray "Tokat"*).

TURKİYE'PE HAYVANCILIK İL İLGİLİ SÖZLER

KURTBOÖAN [Is.], Köpeklerin boynuna takılan dikenli demir halka (*Çeltikçi "Inegöl - Bursa"*).

KURTÇUL, Kurt boğan köpek (*Göksün "Bozüyük - Bilecik...; Erzincan"*).

KURTLİNGİ, Atın bayağı gidiş ile tırıs arasındaki yürüyüşü (*Amasya*).

KURT SİNİRLİ, Arka bacakları eğri olan at ve kısrağ (*Adamı "Seyhan"*).

KURTYEMEZ, 1 - Geviş getiren hayvanlarda üçüncü imyde, kalensüve (*Tan "Kemah - Erzincan"*) 2 - Baş ile amudifikariyi ayıran kemik, ense kemiği (*Kümbet, Bardakçı "Seyitga - zi - Eskişehir"*).

KURUK, ARKAN KURUK, Üç buçuk san, tim kutruna ucuna uzun ip bağlanmış bir sırak olup yarı terbiye görmüş atları hergeleden ayırmak için kullanılır. **Arkan** kurukta ip sabit olmayıp ilmik halindedir (*A. R. Y.*).

KURUK, Sıpa (*Ahlat "Bitlis", Çorlu "Tekirdağ"; Cümüşane; Erzurum"*).

KUŞARA, Koyunların açıkta yattıkları yer (*Babaeski "Kırklareli"*) [*Bak: ÇalmarJ*].

KUŞLA, Köpeğe verilen yat emri (*Anadolufeneri "İst."*).

KUTA, Boynuzsuz keçi (*Soğanlık*).

KUT.RA, Enik. Küçük şişman yavru köpek (*Rumeli*).

KUYLUK, Keçi oğlaklarını koydukları üstü kapalı ağıl.

KUYRUCUL [S.J, Kuyruj]2 beyaz hayvan: Bizim manda kuyruğuldur. (*Söker "Suşehri - Sivas"*).

X.UZU AŞIĞI, Çukur y-eri geniş olan aşk (*Ama:ıya*).

KUZU KAŞACI, Mandırada kuzulara mahsus mahfuz yer (*Balikesir*).

KUZU, Otlamaya başlamış koyun yavrusu, yirmibeş günden altı aya kadar.

KUZU KULAK, Ufak kulak.

KUZULACI, Davarların doğurma çağı (*Karatepeli "Adana"*).

KUZULUK, Koyunların doğurdukları yer (*G. A.*).

KÜLEMEK, Koyu kırkılırken veya kesilirken ayak arım bağlamak (*Yerköy "Yozgat"; Toprakkale, Mustaljbeyli "Bahr;e - Seyhan"*) [*Bak: KülmekJ*].

KÜLÜK, Boynuzlu keçi (*Çandır "Giresun"*) [*Bak: .Ka.mbakJ*].

KÜM, 1 - Bir dalda bir meyvanın sık ve çok bitmesi (*Çankırı köyleri*) 2 - Kuzuları soğuktan barındırmak için yapılan çukur (*Burdur; Karahoca "Ankara"*) 3 - Koyun yatağı, ağıl (*Giresun; Beyobası, Çelebi "Ankara"*).

KÜME, Sürü (*Emirdağ Türkmenleri*) (*A. R. Y.*).

KÜMELEZ, Bazı yerleri aşınmış aşık kemiği (*Dodurga "Bozüyük - Bilecik"*).

KÜN [Is.]. *Hayvan gübresi*(*Karahacip "Çorum"*).

KÜNDÜ, Çobanların ağaç kavını kükürtle yağurarak yaptıkları ve çakmak taşıyla yaktkları kav (*Çanakkale*).

KÜNGAH, Derinin kuyruk tarafı (*Ankara*).

KÜPE, Bir yaşından üç yaşına kadar olan dişi tay (*Alan "Çumra - Konya"*) [*Bak: UreyeJ*].

KÜRDÜK, 1 - Sıpa (*Maraş*) 2 - Gömlek (*Akçalı "Seyhan"*).

KÜREN, 1 - Alm akıtmalı at (*Kars*) 2 - [S.] Kulaya yakın at rengi (*Karaköse, Köy "Kars"*) 3 - Yaban hayvanları sürüsü: Bir küren domuzda rasgeldim (*Osmaniye, Çukurköy "Karais;ılı - Seyhan"; Şihlt "Develi - Kayseri"; Civanaylağı "Mersin - içe!"*) [*Bak: ZurvaJ* 4 - Birbiri üzerine yığılmış odun veya arıkovanı (*Bayadı "Konya"*).

KÜRİK, At veya merkep yavrusu (*Nilüfer "Bursa"; Çankırı, Safranbolu "Zonguldak"*).

KÜRKÜT, 1 - Uzun tüylü deve yavrusu (*Köyceğiz, Fethiye "Muğla"*) ı ,,,,,- **Hah**, .kilim tezgahlarında taraktan dökülen yün kırintıları (*Ayvalı, Jsparta*).

KÜR.H'EK, 1 - Hayvanların toplu olarak dinlendiği yer (*Kürkcüler "Seyhan"*) 2.- Sıcaktan bunalarak birbirine sıkışan koyun surusu (*Karahoca "Haymana - Ankara"*) 3 - Eşya yığını (*Akseki "Antalya"*) 4 - Karınca yuvası gibi toprak altında bulunan yuva (*Alanya "Antalya"*) 5 - Sık çalılık (*Homa "Manavgat • Antalya"*).

KÜRNEMEK, Hayvanlar sıcaktan birbirine sokulup toplanmak (*Eğridir "İ:parta"*).

KÜRRÜK, 1 - Tay (*Büyükçalı "Dörtöy-Hatay"; Şükriye "Ceyhan - Seyhan"*) 2 - Deve yavrusu (*"Urla"*).

KÜRT KÖPECİ1, Som beyaz, koyun beklemeye elverişli köpek.

KÜRÜS, Küçük kulaklı keçi (*Koyulhisar "Sivas"*).

KÜRÜSMEK, Ehli hayvanlar korkudan ürkererek bir araya toplanmak (*Alaçam "Milas - Muğla"*).

LAS, Biçilmiş otların yerde teşkil ettiği sıra: Çayırın lasherini çevirdin mi? (*Erzurum*).

LASAN, Çitle çevrilmiş tarlalar arasından geçen geniş yol (*Antalya*).

LAST, Tırpanla biçilmiş otların yerde teşkil ettiği sıra (*Ahlat "Bitlis"*) [Bak: LasJ.

LOK, Boz devenin erkeği (*G. A.*).

LÖK, 1 -- Erkek deve: Lök gibi oturdu (*Çiçekdağ, Köşker "Kırşehir"; Yavlu "Aydın"; BerIsama "Balıkesir": Bademli "Dinar - Afyon"; Keçiborlu, Köprü "Şarkikaraağaç-Isparta"; Kadırlı . Misis "Adına - Seyhan"; Akeyne "Anamur - İçel": Milas "Muğla"; Urfa; Gaziantep; Karapınar "Konva": Foça "Menemen - İzmir"; Bıga "Çanakkale" [Bak: Hopa].*

LÖKÜ, Sürüye uymıyan, sık sık durup dinlenen koyun veya keçi (*Çetmi "Akşehir - Konva"*).

LÖKÜMEK, Kocamak, İhtiyarlamak (*Konva*).

LÖNGÜRDEK, Hayvanlara takılan büyük çan (*Çeltik "İnegöl - Bursa"*).

LUMÜÇ, Koyun (*Toroslar*).

MADAK, Dişi manda (*Ahlat "Bitlis"; Erzincan [Bak: Medek, 1].*

MAÖAL, Yaylada koyunların gece yatak yeri.

MAÖARMAK, Sığır hayvanları böğürmek (*Akçakaya "Kayseri"*).

MAKA, 1 - Büyük hayvanların aşık kem:ği (*Şabanözü, Çanılı; Ankara*) 2 - Hayvanların boynuna takılan mavi nazar boncuğu (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*).

MALOZ, Yeni doğuran hayvanlara verilen mısır çorbası (*Hemşin "Çoruh"*).

MALAK, Manda yavrusu (*Denizli, Gaziantep*) Medelc (*Mecitözü*) aynı manada (*AD. :z74*).

MALYER,İ, Hayvanlar için hazırlanan sulak ve çayırılık yerler (*Maraş*).

MAN'ÇA, Manda yavrusu, malak (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale [Muh.]"*).

MANIDA, (*Rumeli*): camus, (*Anadolu*).

MANDA, Bir yaşında sak, iki yaşında bor-nak, üç yaşında gedek. Dişi ve erkekte isimler aynıdır (*A. R. Y.*).

MANDA DÜVESİ, İki yaşındaki dişi manda (*G. A.*).

M·ANDA BUÖ-AİSİ, Mandanın damızlık erkeği.

MANDAK, 1 - Kuyruğu kıvrık koyun (*Aydınlıcadırı "Ceyhan • Seyhan"*) 2 - Boynuzsuz koyun (*Topcu "Karaisalı - Seyhan [Aşiret]"*).

MANKIRMAK [F.], Manda böğürmek (*Yeniköy "Ereğli - Konya"; Merkepcikışlağt "Amasya"*).

MANKOBE, Koyunların sağıldıktan sonra yattıkları yer (*Küpesi "Erzincan"*).

MARDİN KARAMANI, Beyaz bir koyun cinsi olup burmazlar.

MAYA, 1 - Yük devesi (*Antalva*) 2 - Cins dişi deve (*Bere:ama, Menemen "İzmir"; Haymana, Ücem "Bala - Ankara"; Masara. Mut "İçel"; Hani "Lice . Diyarbakır"; Heniske "Amasya"; GeFbolu; Bi.e.a "Çanakkale"; Muğla: Karaman. Konva; Köşker, Kırşehir; Honaz "Denizli"; Sungurlu "Çorum"; Gelenbe "Kırkağaç - Manisa"; Senir, Isparta: Başlamı:; "Dört-yol - Hatay"; Çakalkuvusu "Adana": Gavurdağ "Se.vhan"; Ordu: Gaziantep; Antalya [Bak: Kavalık] 3 - Dişi esek (*Corum: Ücem "Ba.İa - Ankara"; Hisarcık, Pınarbaşı, Zencidere, Kayseri; Genezin, Sarılar "Avanos - Kırşehir"; Şahmuratlı "Sorpun"; Yozi.r.:it: Niifde; Sun,..urlu "Çorum"; Çankırı*) 4 - İncir (*Bakırdail: "Develi - Kayseri"; Culwrova. Başlam.:; "Dört-yol - Hata.v"; Kozan "Sevban"*) 5 - Bir çeşit ezgi (*Gaziantep*) 6 - Gazel. mil.ni (*Mal;,_tva*) 7 - Rir \eşit şarkı, türkü (*Harnut "Elazığ"*) 8 - Baş parmağın tırnak altında bulunan iç yüzü (*Karacaköy "Çatalca - İst."*) ---, Manda derilerinin kıllarını almak için kepek ve cavdar unundan yapılan bir ille (*Ispart!! . iTabaklarca*) 10 - Ayaklarına nal çakılan hayvanların tırnakla et arası (*Nal çivisi mavava 'dokimmm: (Çanakkale; Mustafakema!paşa "Bursa [Muh.]"*).*

MAYALIK, Dı.mızlık kovun ve keçi; kuzu (*Trabzon; Cumayam "Zonguldak"*).

MAYDAN, İki üç yaşındaki kısırak veya at (*Taşlıçay "Divadin - Ağrı"; Köy, Zaim köyü "Sarıkamış"; Kars*).

MAYE, 1 - Yeni doğmuş kuzu veya oğlak (*Vezirkönrü "Samsun"*) 2 - Domc.tes (*Bartın "Zonguldak"*).

M<AYIS, 1 Sığır hayvanlarının taze pisliği (*Adana "Seyhan"; Malatya; Alucra, Şebinkarahisar "Giresun"; Çorum; Gemen "Yalvaç - İsparta"; Mut "İçel"; Paşaköy "İpsala - Edirne [Muh.]"; Karabiga "Çanakkale"; Sivas: Karapınar "Kortya"; Alayunt "Kütahya"; Gaziantep; Van; Gümüşane*) 2 - Uzun ve düzgün olarak kesilmiş ağaç (*Senirkent "Uluborlu - Isparta"*).

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK İLE İLGİLİ SÖZLER

MAZİK, Biraz büyümüş sığır yavrusu (*Şebinkarahisar "Giresun"*).

MAZMAN, 1 - Üç yaşına girmiş koyun (*Dumlupınar "İlgaz - Çankırı"; Çorum*) 2 - Çuval dokuyan, mutaf (*Maraş; Antalya; Alibozlu "Adana - Seyhan"; Malatya*) 3 - Dört yaşım bitiren erkek koyun (*Cirmitüiminli "Keskin - Anbra"; Seyhan; Gülabi "Yozgat"; Adana "Seyhan"*) 4 - Dört yaşına girmiş ve burulmuş keçi (*Erzin "Dörtüyl - Hatay"; Ist.*) 5 - İki yaşında toklu (*Zara "Sivas"*) 6 - Beş yaşında burulmuş koyun (*Gülühöyük "Kırşehir"; Van; Yeniköy "Ereğli - Konya"*).

MEĞİRSEK, Yavrusuna düşkün ehli hayvan (*Alayunt "Kütahya"; Kargı "Kastamonu"*).

MEDEKLİK, Dişi hayvan sürüsü (*Erizurum*).

MELER, Keçi dili (*Şebinkarahisar, Alucra "Giresun"*).

MIELEŞ, İki kuzulu koyun (*Harput "Elazığ"*).

MER.DA, Canlı mal; emlak (*içe/*).

MEREK, Avluya getirilip yere konan ot (*Erzurum*).

M.EŞNE, Koyun (*Elazığ*).

MEZERE, Hayvan otlatmağa mahsus arazi (*Trabzon*). Mezrea.

MICIR, 1 - Manda yavrusu, malak (*Akhisar "İnegöl - Bursa"*) 2 - Odun ve kömürün ufağı (*Dağobası "Çanak.kale"*).

MISRAN, Yemlik, ot yedirilen yer.

MOCUK, 1 - Deve yavrusu, potuk (*Çankırı; İnköy, Alayunt, Kütahya; Karacaahmet "Afyon"*) [*Bak: Köşsek*] 2 - Kısa hırka (*Litros "Ist. [Muh.]"*) 3 - Domuz yavrusu (*Tavaklı "Geyikli - Çanakkale"*).

MOCUK, 1 - Deve yavrusu, potuk (*Çorum*).

MOÇUK, 1 - Deve yavrusu (*Hocaköy "İnegöl - Bursa"*) 2 - Ucu topuzlu değnek, çomak (*Ist, fMuh.*); *Pazarlık "Bozüyük - Bilecik [Muh.]"*)

MODUL, 1 - Hayvanları sürmek için kullanılan ucu sivri aygıt veya bu aygıtın ucundaki çivi, nodul (*Gavurdağ "Sevhan"; Honaz "Denizli"; Kalecik "Ankara"; Sivas dolavı; Kars; Tuzaklı "Gölpazarı - Bilecik"; Amasya; Kelkit "Gümüştane"; Erzincan; Ficek "Reşadiye • Tojrat"; Parak "Alucra - Giresun"*) 2 - Domurcuk (*Ünye "Ordu"; Kayadibi "Giresun"*) [*Bak: Jfifodu*].

MOR KARAMAN, Kuzey Doğu Anadolu'da yetiştirilen koyun cinsi.

MOKAN, Koyun siirüsü (*Gölcük "Izmit [Muh.]"*).

MOZALAN, Koyunun öğle vakitleri bıraktıkları çukur yerler (*Ahlat "Bitlis"*).

MOZUK, İki yaşındaki erkek buzağı (*Kürtler "Tokat [Muh.]"; Gavurdağ "Cebelibereket - Seyhan"; Tercan "Erzincan"*) [*Bak.: Gönge, 1*].

MOZULAMA, Yavrularını gören ineklerin böğürmesi (*Kelkit "Gümüştane"*).

MÔLÔŞ, Manda yavrusu, malak (*Alioğlu "Ereğli - Zonguldak"*).

MUHAL, 1 - Yavruları ortak olmak, mahsulü yarı yarıya bölünmek şartıyla, birine bakmak için verilen herhıngi bir hayvan: İneği bir sene muhala verdim; beş koyun filan köylü Ahmette muhaldadır. (*Talas "Kayseri"*) 2 - [S.J Eski (*Konya*).

MULU, Koyun midesinin bağırsağa bitişik olan yeri, bevabı mide (*Konya*).

MUNZUR, 1 - Burun (*Köse "Kelkit"; r.ümüştane; Trabzon*) 2 - Asık surat (*Trabzon; Gümüştane*: Kedi mınırunu, yemek tabağına soktu (*Somsun*).

MUZDUR, Köy siirtmacı, köy çobanı (*Dalaver "Arpaçay - Kars"*).

M'OSORMOK, Hayvan yemliği (*Erzurum*).

NADAS, Sürülerin dinlendirildiği tarla.

NAHIR, 1 - Sığır sürüsü (*Yozgat: Kars; Tokat [Muh.] • Dombaylı "Salihli - Manisa"; Zeytinli "Edremit - Balıkesir"; Pınarbaşı, Kayseri; Diyarbakır; Aziziye; Ahlat "Bitlis"; Gaziantep; Köşker "Kırşehir"; Kozan "Seyhan"; Ankara; Yenitepe "Ağrı [Muh.]"; Erzurum; Darende "Malatya"; Cimin "Erzincan"; Gümüştane; Elazığ; Yusufeli "Çoruh [Muh.]"; Maraş fBak: Kubaşık, 2] 2 - Koyun ve keçi sürüsü (*Bitlis*) [*Bak: Kubaşık 2,*] 3 - Her evden bir iki davar toplanarak yayhma çıkarılan davar sürüsü (*Gaziantep*) 4 - Dana sürüsü (*Bebisni, Kemaliye "Malatya"*).*

NAHIRÇI, Sığırtmaç.

NELBEKLEM.EK, Yere çakılı demir sikkeye veya bir çayıra atı ön ayağından bağlamak (*Isparta*).

NELBENK, Ucunda sikke takılı zincir: At nellbengi (*Kızılbaş "Acıpayam - Denizli"*),

NELBENİ{, Atın sikke ile çakılması ve kendine idman yapması (*Emirdağ "Afyon"*).

NERENE, Katarda en gerideki davarın dizlerine bağlanan çan (*Tavaklı "Ezine - Çanakka-le"*).

NER , Uç yaşından büyük erkek keçi (*Ahlat "Bitlis"*).

NEVELİK, *Camus yavrusu (Erzurum)*.

NEVERİK, tki yaşında dişi manda (*Hasan-kale, Erzurum*).

NİŞANSIZ, Hiçbir lekeli olmayan doru, yağız, al, kula at (*Niğde ve yöresi*).

NOKRİA, 1 - Koyun, keçi ve sığır gi,bi hayvanların derilerine gömülen kurt (*Bıyıklı köyü "Tekirdağ [Muh.]" [Bak: Okra] 2 - Kel adamların başlarındaki yara, kar'barık (Edirne)*).

ODACI, Çobanlıkta kahya ve yamağa yemek pişiren uşak.

ODUN YAYIK, (*L. 43*); Örüyayık (*L. 42*); *rBak: Yayık, yannık*].

ODUKMAK [*F.J*, Süt emen kuzu veya oğlak ot yemeğe başlamak (*Düğrek "Muğla"*).

OFURTMAK, 1 - Mübalağa etmek (*Niğde; Maraş: Gaziantep*) [*Bak: Abartmak, abırtmak, afartm.akl z - At, eşek ve katır gibi hayvanlar çifte atarak koşmak (Uluborlu "Isparta)*].

OĞLAK, Keçi yavrusu.

OĞLAMA, İki yaşındayken doğuran koyun (*Ahlat "Bitlis"*).

OHAH, Sığır hayvanlarını yürütmek için çıkarılan SES, (*Pınarbaşı "Izmir"; Muğla; Köşek-taş• .. Kırşehir"*).

OKRA, 1 - Davar veya sığırların kışın zayıf düşmesiyle deri ile et arasına girerek yapışan tüfeyli bir böcek, sakırğa (*Yalak, Kadirli, Ü küll, Yeniköy "Karaisalı", Kozan "Seyhan"; İncesu "Sungurlu - Çorum"; Kayseri; Karaman "Konya"; Karahoca "Haymana"; Ayaş "Ankara"; Nevşehir "Niğde"; Uluborlu "Isparta"*) [*Bak: inçi, hokra, 2] z - Ur, tümör (Köşker "Kırşehir") 3 - İnsan sırtı: Okram ılıdı (Üskülye - "Seyhan") 4 - Dudak (Antalya)*].

OKRANMAK [*F.J*, Koç koyuna aşmak istemek (*Köşker "Kırşehir"*).

OLAMAN [*Is.*], Bir yaşında iken doğuran koyun (*Şoyhler "Ulubey - Ordu"*) z - Çökelekle karışık peynirin tuzla,arak deriye basılmışı (*Şihlar "Ulubey - Ordu"*).

OLUK, 1 - Ahır (*Geyve "Kocaeli"*) 2 - [*S.*] Olgun, olmuş (*Seyhan; Civanyaylağı "Mer-*

sin - !çel") 3 - Kömür yüklemek için kullanılan iskele (*Zonguldak*) 4 -- Uyluk kemiği, uyluk (*Şebinkarahisar "Giresun [Muh.]"*).

ORUK, Otlakta hayvanın ayağına bağlanan uzun ip (*Amasya*).

OTARMAK, 1 - Ot toplamak (*Diphacı "Merzifon - Amasya"*) z - Bir nesneyi başka bir n-esneye tercih etmek, üstün tutmak (*Bergama "Izmir"*).

OT ÇALGINI, Zehirli et yiyerek hastalanan hayvan (*Medetli "Osmaneli - Bilecik"*).

OT TAPULU, Ot yığını: Ot tapullarını paylaştık (*Bozcalı "Reşadiye - Tokat"*).

OTUKMAK, Kuzu ve oğlak g'bi küçük hayvanlar yayılmıya başlamak (*!nar köyü "Burdur"*).

OT TUTMAK, Dağda yayılan hayvanlar zararlı ot yiyerek hastalanmak (*Taşlıcaracalar "Çerkeç - Çankırı"*).

OVMA, Deve hamuru (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*).

OYA, 1 - Sürüden ayrılarak ötede beride otladıktan sonra arkadan gelen koyun (*Y erkuzu-Tu "Erbaa - Tokat"; Çay "Bolvadin - Afyon"*) [*Bak: Alta, 2 J 2 - [S. J Elinden iş çıkmaz adam (Navdalı "Mut", !çel) 3 - Emeği korumıyan iş (Bayramiç "Çanaklrn.le"*).

ÖELEN, Kazları semirtmek için mısır unu ile fındık veya bad m _içi gibi m.addeleri karıştırılarak hap şeklinde yapılan _gıdalar (*Kilimli "Zonguldak"*).

ÖÇÜRÜ{, ,Bir zar.ar v 1::mesin diye üç ayağı bağlanmış hayvan (*Kemallı "Edirne - Çanak-kale"*).

ÖÖ.REÖE GELMEK, 1 - Alıştırılabilmek: Bu tosun arıtık öğreğe geldi, çifte koşmalı (*Çu-Iwrköy "Karaisalı - Seyhan"*) z - İnek boğasımak (*Beypazarı "Ankara"*) [*Bak: Öğüre gelmek*].

ÖÖREK, 1 - K15rak sürüsü, ılkı (*Kurugöl "Nevşehir", Bor "Niğde"; Hamurcu "İncesu - Kayseri"; Karacasu "Aydın"; Kavak [?]; Karapınar, Ereğli "Konya"; Nallıhan "Ankara"; Sandıklı ve çevresi, Çay "Afyon"; Izmir; Manisa; Burdur; Civanyaylağı, Silifke "Mersin - l çel"; Sattırnuş "Eskişehir",. Kuzgun köyü "Seyhan"*) z - Bir hayvanın doğup büyüdüğü yer (*Şaphane "Gediz - Kütahya"*) [*Bak: Jyrek*] 3 - Güzün tarlaya tohum atma zamanı: İlk öğrek, son öğrek (*Çal lcöyü "Kütahya"*) 4 - İşe alışmış hayvan (*Muğla*) 5 - Fırsat (*Geriz "Samsun"*) 6 - Mevsim: K1ş öğreği, yaz öğreği, güz öğreği (*Oyaca köyü "Haymana - "Ankara"*).

7 - Yumuşak ege kemikleri (*Kütahya; Eskişehir; Çanakkale*) [Bak: *Geğrek*].

ÖĞÜR, Terbiye görmüş, alışıık hayvan.

ÖĞÜRE GELMEK, İneklerin çiftleşme zamanındaki durumu (*Erzurum*).

ÖÖÜRMEK, 1 - Dişi hayvan erkek istemek (*Tepecik "Kütahya"*) [Bak: *Kösnükmek*] 2 - İnek, öküz böğürmek (*Niksar "Tokat"; Ishaklı "Afyon"*).

ÖĞÜRSEK, Erkek istiyen dişi sığır (*Şarkikarahisar "Giresun"; Niksar, Tekke "Erbaa - Tokat"; Kurşunlu "İlgaz - Çankırı"; Gerze "Samsun"; Çorum"; Amasya; Zonguldak*) [Bak: *Göbsemek*].

ÖĞÜRSEMEK, Hayvanlar çiftleşme istemek (*Çerkeş "Çankm"; Başköy, Ağaeli "Ankara"; Kazmasökü "Sinop"; Başa/an, Ömerli .; Samsun"; Bartın "Zonguldak"; Sivas*).

ÖĞÜRSÜZ, Eşsiz, yalms hayvan (*Türl,taş "Alanya - Antalya"*).

ÖKSÜZCE, İneğin kürek kemiği kısmının eti, darak mehlesi (*Kargı "Kastamonu"*).

ÖKÜZ, Burulmuş erkek karasığır.

ÖNEÇ, İki yaşında erkek koyun (*Niğde ve çevresi*) [Bak: *Öğec, oveçl*].

ÖPEK, Davar ve koyunların kışladıkları küçük yuı:tlak (*Boynyğun "Seyhan"*).

ÖREKLEMEK, Hayvanların ayaklarını bağlamak (*Saray köyü "Çukurbisar - Bilecik"*).

ÖRENCİK, Hayvanların sulandığı yer (*Küçükkabaca "Uluborlu - Isparta"*).

ÖRK, 1 - Hayvanları çayıra çakmak üzere kullanılan yünden yapılmış ip (*Nar "Niğde"; Kozan "Seyhan"; inebolu "Kastamonu"; Ordu; Osmaneli "Bilecik"; Başağrı, Şebinkarahisar "Giresun"; Kadırlı "Seyhan"; Genezin "Avanos", Köşker "Kırşehir"; Akdoğan "Kızılcahamam"; Haymana "Ankara"; Mut "İçel"; Hatip, Bozkır "Konya"; Kızılviran, Kayseri; Samsun; Göz köy "Suşehri - Sivas";) 2 - Kök (*Akçapınar [?] 3 - Sebzelelerin filizlerinin uzayan uçları (Niğde)*).*

ÖRKEÇ, Deve hörgücü (*Trabzo*).

ÖRÜ, 1 - Mer'a, otlak, yayım (*Boyacı "Çarşamba - Samsun"; Eskipazar "Çerkeş - Çankırı"; Gündoğdu "Bursa [Muh.]"; Bolu; Düzmeşe "Osmaneli - Bilecik"; Kayseri; Çaycuma, Bartın, Devrek, Horcinas "Beycuma", Zonguldak; Taşlık köyü, Kayıplar, Adapazarı, Kandıra "Kocaeli"; Bolu, Ayançık "Sinop"; Sebil köyü, Muhat köyü "Tarsus - İçel"; Ünye "Ordu";*

Gödeneye "Konya"; Seki köy "Ödemiş İzmir"; Ortaköy "Niğde"; Kiseköy "Kızılcahamam - Ankara") 2 - Başiboş hayvan sürüsü, ilki (*Gölköyü "'Ankara"; Gerdan köyü "Adana - Seyhan"*) 3 - Havanın tesiriyle ağaç yaprakları üzerinde meydana gelen yapışkanlık, arının aldığı şeyler (*Parsa "İzmir"*) [Bak: *Basra, 4*].

ÖRÜK, Hayvanları çayıra bağladıkları ip, örek (*Niksar "Tokat"; Balıkesir; Hasköy "Finike - Antalya"; Zara "Sivas"; Viranköy "Kütahya"; Merzifon "Amasya"; Lapseki, Bayramıç "'Çanakkale"; Kızı/hisar "Acıpayam - Denizli"; Isparta; Çal "Denizli [Muh.]"; Alanlı "Aydın" Bozlar "Burdur"*).

ÖRÜKLEMEK, 1 - Hayvanı otlatmak için örk denilen iple çayıra veya yaylıma bağlamak (*Domanıç, Gediz "Kütahya"; Kırkağaç, içdecik, Sancaklıboz "Manisa"; Niksar "Tokat"; Bolu; Uruş "Ankara"; Kızılca, Tire, Bayındır "İzmir"; Çayır köyü "Kocaeli"; Zeytinli "Edremit - Balıkesir"; Kelkit "Gümüşane"; Apturrahmanlar "Serik - Antalya"; Isparta; Balaç "Samsun"; İlyas "Karamürsel - Kocaeli"; İzmir çevresi; Babasultan "Bursa"; Dodurga "Bozüyük - Bilecik"; Muğla; Kargı "Kastamonu") 2 - Tepeleme doldurmak, taşmak, yağmak (*Çankırı; Develi "Kayseri"; Devrek "Zonguldak"*).*

ÖRÜME ÇEKMEK, Koyunlar, yavruları tamamlandıktan sonra geceleri otlamağa gitmek (*Kayseri*).

ÖRYE, İki yaşında dişi tay (*Boyalı "Konya"; Nize "Kayseri"*).

ÖSEK, Kızansamış dişi hayvan (*Şile "İst."*).

ÖVEÇ, İki yaşına girmiş erkek koyun (*Emirdağ*).

ÖV.EÇ,1 - Kösemen; 1, 2, 3, 4 yaşlarında erkek koyun; enenmiş erkek keçi ve koyun (*M. Akalan "Orhaneli", Karakoca "Karacabey - Bursa LMuh;]" ; Çokveren "Polatlı",- Beypazarı, Ayaş, Ankara; Hacıbeyli "Nazilli - Aydın"; Üçkuyu "Altıntaş", Gazelyakup "Tavşanlı - Kütahya"; Trabzon; Burdur ve köyleri; Yakademirciler "Zonguldak"; Çandır "Ordu"; Irlamas köyü "Turgutlu - Manisa"; Laguş, Uluborlu "Isparta"; Erzurum; Piraziz "Giresun"; Çıtak, Boldan "Denizli"; Buğabağ "Çorum"; Antalya; Balçıkbi - sar "Afyon"; Çalkara "Söğüt - Bilecik"; Karacalar[?]; Dumanlı, Orta, Çankırı; Yerkesik "Muğla"; Yolgeçen "Seyhan" ;Bor, Niğde; Akseki "Antalya"; Gaziantep; Soğanlık "Kartal - İst. [Muh.]") [Bak: *Evec*] 2 - Ağzı geniş, kapaklı veya kapaksız muhtelif büyüklükte olan çömlek, güveç (*Bolaman "Fatsa - Ordu"*),*

ÖVÜRSEMEK, İnek dalap olmak, ers:mek, bövürsemek: Şu inek övürsemiş (*Zonguldak dolayı*).

ÖYA, Sürüden ayrıлып geride kalan davar (*Isparta köyleri*).

PADUK, 1 - Deve veya manda yavrusu, potuk (*Pazarlık "Gaziantep"*) 2 - Dağın kuytu yerleri (*Malkara "Tekirdağ"*).

PAHNA, Hayvan yemliği (*Safranbolu "Zonguldak" [Bak: Pağna]*).

PALAP.AÇ, Mandıralarda yemek ve bulaşık işlerine bakan adam (*Gündoğdu "Bursa lMuh.J"*).

PALTA, Üç yaşına girmiş ve burulmuş erkek koyun (*Emirdağ*).

PANTI, Hayvan yemliği (*Gümüşane*) [*Bak: Batni*].

PAPUNKA, Koyun tırnağı (*Rumeli*).

PATAK, 1 - Sümük: Oğlum, patağını sili (*Ulukışta ..Niğde*) 2 - [*S*] ..liesili, güçlü kuvvetli kimse (*Urfa "Milas - Muğla"*) 3 - İki yaşınaaki manda yavrusu, malak, düve (*Kılandıras ..Sandıklı - Atyon*) 4 - Cevızın iç kısmı (*Zile "Tokat"*) 5 - Oımamış incir (*Urla*) 6 - On yaşından yutarı deve (*IViiias "Muğla"*),

PATOMA [*Is.*], Ahır tabanına döşenen tahta (*Trabzon*).

PEÇÜK, Keçi kuyruğu (*Bayburt "Gümü•şane"*),

PENLİK, Kulağı sarı, vücudu başka renkte olan keçi (*Veliköy "Rize"*).

PERNEK, Hayvanları sürüye katmayıp dağınk olarak otlatma (*Akcakışla "Şarkışla - Sivas"*), *Pekiün "Kelkit - Gümüşane"*; *Alişar "Şebinkarahisar - Giresun"*),

PERT, 1 - Et parçası (*Şebinkarahisar - Giresun*) 2 - Baldır (*amsun*) 3 - Hayvan gönünün etek, ihacak kısmı (*Sadak "Kelkit - Gümü•şane"*).

PEŞENK, Kervanın önünde giden yola alışkın beygir (*Trabzon*).

P.tı:TNİ, 1 - Ahırlardaki hayvan yemliği (*Aihoca "Zile - Tokat"*; *Vezirköprü "Samsun"*; *Kavakköyü "Sorgun - Yozgat"*; *H eniske "Amasya"*) [*Batni*] 2 - Yalak (*Samsun*).

PEYE, Hayvanların muhafaza edildiği etrafı çevrik yer (*İğdir "Kars [Mub.]"*) 5].

PEYKE, Ahırlarda hayvanlara karşı yapılan sekiler (*Erzurum*).

46

PEYNİR BAŞI, Peynir mayası. Peynir yapmak için sütü pişirir biraz soğuduktan sonra içine damızlık maya korlar. O süt uyuşur. Sonra torbaya korlar. Taşın altına bastırırlar. Maya, hayvan şirdeni, buğday, siyah üzüm karıştırılarak bir köpec:ğe konur. Orada ekşir, maya veya peynir başı olur (*Kurşunlu - Çankırı*).

PIRÇ Burulmamış azman keçi koçu (*lst.*) (*A. D.*).

ıPIRIK, 1 - İnce ve uzun kuyruklu koyun: Bizim sürüde dört tane İPrik vardır (*Edirne*) 2 - Tavşan yavrusu (Tut, yanından pırık kaçtı: *Seyitgazi "Eskişehir"*; *Kuşadası "İzmir"*; [*Bak: Göcen, z*].

PIRIZ [*Is.*], Çoban yamağı (*Mardar "Bafra - Samsun"*).

PIRLAK, Neşeli ve oynak at (*Andırın "Maraş"*).

PI,SARGA, Oğlaklarda olan bir çeşit sürgün hastalığı (*Hasanlı "Ereğli - Zonguldak"*).

PİLLİK, - Buzağı (*Adana*) 1 - D:şi hindedi (*Kızılköy "Manyas - Balıkesir"*) [*Bak: Badi, 4*].

PİRJ)ÖNPÜ, Koyun, keçi gi'bi hayvanların boğazına bağlanan ipin dolaşması için kullanılan halka, firdöndü (*Muğla*).

PİŞİK, Geç döl alma neticesi doğan kuzu. (*A. R. Y.*).

ıP,OHUR, Erkek deve (*Hani "Lice - Diyarbakır"*).

POL, Hayvanları bağlamak için toprağa çakılan kazık *Büyükköy "Rize"*).

J>ONUK, Beygirin merkebe aşmasından meydana gelen yavru (*Gaziantep*).

POSTALLI, Dört bileği de beyaz olan at (*Aıbdurrahmanlar "Serik - Antalya"*),

ıPO,TAK, 1- Manda yavrusu (*Eğridir, Deregünü, Isparta; Serik "Antalya"*; *Ortaköy "Çal Denizli"*; *Burdur; Altınzade "Karamürsel - Kocaeli [Mub.]"; Muğla*) 2 - D.omuz yavrusu (*Çepni "Mudurnu - Bolu"*) 3 - Tomruk, ağaç kütüğü (*Adapazarı "Kocaeli"*) 4 - Ayı yavrusu (*Geyve, Çaykışla "Adapazarı - Kocaeli"*; *Çepni "Mudurnu - Bolu"*) [*Bak:Potuk*] 5 - Deve yavrusu (*Feruz "Ankara"*; *K. Abmet "Afyon"*) [*Bak: Köşek, köşsek, mocuk*]

POTÇA, Sıcak yüzünden kuzularda meydana gelen bir hastalık (*Kalafat "Çankırı"*).

PÖÇÜKÇÜ, Çoban yamağı (*Ficek "Reşadiye - Tokat"*).

PÖRNEK, Hayvan besleyenler arasında menfaat birliği için kurulan cemiyet. A. D. 316; mal birliği (Kayseri, Ordu, Tokat); sürüye iş-tirak ettirilen birkaç davar kitlesi (Alaca höyük). Misal: Çobanın otuz pörneği var. (Yozgat).

PUĞÖR, Dölü alınmıya yarıyan tek hörgöçlü deve (*Konya*) [Bak: *Puhurf*].

PUKAĞA, Atların yaklarına vurulan köstek (*Ceyhan "Adana"*). =bukağı.

PUPA, Köstek, pukağı (*Konya*).

SAÖNAMAK, 1 - At fazla atlamak (*Karaçören "Hahçe - Seyhan"*) 2 - İshal olmak (*Lapseki "Çanakkale"*) [Bak: *Ötürmek*].

SAKATAT, Kesilen hayvanın etten maada yenecek mahsulü (*Istanbul*).

SAKIZ KOYUNU, Kuyruğu yere sürünür derecede uzun olan bir kıvrıkcık olup *el besisi*'dir. Bu çeşit koyun günde bir kiya süt verir. Eti lezzetsizdir (*Istanbul*).

SAL, 1 - Kışlakta sürünü. 1 yattığı yer (*Toroslar*) 2 - Dolma oda, iki katlı oda ve bazı ahırların taşla döşenmiş tavanı kısımları (*Ahlat "Bitlis"*) 3 - *Amel (Hafra ve köyleri)*.

SALIK, 1 - Çoban hakkı (*Denizli köyleri*) 2 - Ağudaki çoban odası (*Ereğli "Konya"*) 3 - Tarif (*1:lolu; 1 ut •İçel"; Develi "Kayseri"; Tefenni "Burdur"; Bektaş "Zara - Sivas"*) 4 - Söz verme (*İvluğla; Isparta*).

SALMAK, 1 - Selametlemek (*Van*) 2 - Yerine geçirmek, takmak (*Niush, İjitlis*) 3 - Hayvan yavru düşürme: Şu koyun kuzusunu salmış (*Cevizli "Şavgat - Artvin"*) 4 - Duçar etmek: Başını beyaya saldı (*A.*).

SALMALIK, 1 - Mer'a (*Karlı köyü "Gerze - Sinop"*) 2 - Yaprak dökümü (*Kargı "Kastamonu"*).

SAMSIN, Çoban köpeği (*G. A.*).

SANGIRAĞI, Davara sıcak dokunması.

SARGI, Çobanın ayağına sardığı bez (*Istanbul*).

SARI GER, Kulak ve bacakları sarı olan keçi (*Ihsaniye köyü "ist. [Muh.]"*).

SARI KONUR, Sırtı sarı ve yanları siyah olan sığır (*u.ntaya*).

SATIK, 1 - Elden çıkarılan mal, satılmış mal (*Izmir hapisanesi*) 2 - Beli kırık hayvan (*Alayunt "Kütahya"*) 3 - [S.] Peşin (*Kiraz-yayJası "Nallıhan - Ankara"*).

SAVRAN, Deve katarını idare eden adam (*Denizli; İvluğla; Maraş*).

SAVRUK, 1 - Davarın çiftleşmesi (*Güvere "Silifke - İçel"*) 2 - Ekime elverişli olmayan ince kumlu toprak (*Bozanönü "Isparta"*) 3 - Gerdanlık şeklinde süs eşyası (*Atabey "Isparta"*).

SA VRUKMAK, 1 - Davarlar çiftleşme isteği göstermek (*Adana*) 2 - Şehvet duyguları uyanmak [insan veya hayvan] (*Antalya*).

SAYA, 1 - Koyun ağılı (*Denizli; Sinop; Samsun*) 2 - Renkli gelin entarisi (*Konya; Seyhan*).

SAYVANT, 1 - Ağıl, mandıra (*Değirmenocağı "Seyhan"; Horu "Dinar-Afyon"; Isparta; Kurtköy "Ist."*) 2 - Beşik örtüsü, ev örtüsünün geniş saçağı (*Kurt köyü "Ist."; Çömele "Mut - İçel"*) 3 - Yayla evi (*ist.*) 4 - Etrafı açık, üstü örtülü yer (*Kurfal "Biga - Çanakkale"; Çarıklar Anamur - İçel"; Çivril "Denizli"; Tefenni "Burdur"; Yozgat; Büyükaşar "Bala - Ankara"; İnegöl "Bursa"; Gelibolu "Çanakkale"*) 5 - Samanlık; evlerde soğuk olan yer (*Vezirköprü "S,İmsun"*).

SEÖİ.S, İki yaşında, enenmiş keçi (*Mantaş "İCozan - Seyhan"*).

SEKÜL, Hayvanların ayak bileklerindeki beyazlık (*Şebinkarahisar "Giresun"; Koyulhisar "Sivas"; Ordu*).

SEKÜL, Ayakları beyazlı hayvan (*Amasya*).

SES VERME, Deve bozular, at kişner, eşek anırır, sığır böğürür, koyun ve keçi meler.

SETEN, Atın iki kalça arası.

SEYİRDİM, 1 - Su mecralarındaki akıntı meyili (*Kastamonu*) 2 - Yazın satışa çıkarılan koyun (*Konya*).

SEYİS, İki üç yaşında, burulmuş erkek keçi (*Keşanuz, Güdül, Ayaş, Beypazarı, Vçem köyü ..Ankara"; Şaphane "Gediz", Kızılcaören, Üçüyük "Altıntaş - Kütahya"; Bozkır, Ermenek "Konya"; Taşkaracalar "Çerkeş - Çankırı"; Niksar, 1?icek, Reşadiye "Tokat"; Çorak "Bolu"; Keskin "Eskişehir"; Vezirköprü "Samsun"; Güllabi "Yozgat"; Boyabat "Sinop"; M. Akalan "Orhaneli - Bursa"; Düzmeşe "Osmaneli - Bilecik"; Kurt köyü "Küre - Kastamonu"; Güllühüyük "Çiçekdağ - Kırşehir"; Tuzhisar, "Bünyan-Kayseri"; Tarsus köyleri "İçel"; Alaca "Çorum"; İJenizli; Kadıköy "Adana"; Misis "Seyhan"; Antalya) LBak: *Erkeç, 1j*.*

SİDALAK, 1 - Koyun kuzularken fercinden gelen yapışkan su (*Dorla "Konya"*) 2 - Toprağın altında donup sıtmuş buğday (*Dorla "Konya"*).

SIDIR, Hayvanların altını kurutmak için ser-pilen gübre, saman gibi şeyler (*Hatip "Konya"*).

SİMSER, 1 - İştahsız, boğazsız insan veya hayvan (*Bozüyük "Bilecik"; Kütahya ve dolaylı*) [*Bak: Silimsi, z*] 2 - Bir şeyi beğenmeyen (*Ota-cı "Kızılcahamam - Ankara"*) 3 - İçinden pa-zarlıklı (*Deveviran "Bolu"*).

SİĞİR İLE İLGİLİ SÖZLER: *Buzağı*, ye-ni doğmuş erkek ve dişi sığır yavrusu. *Dana*, hadım edilmiş ik yaşında erkek sığır.

Düve, İki yaşında dişi sığır. *Tosun*, iki yaşında burulmamış sığır. *Inek*, iki yaşından yukarı sağ-mal ve kısır inekler. *öküz*, hadım edilmiş erkek sığır olup çift ve arabada kullanılır.

'SERŞİVAN, Baş çoban, muavini, *divajor* (A. R. Y.).

SİĞİR, Bir yaşında *buzacı*, iki yaşında *da-na*, üç yaşında *çöngü*, dört yaş *tosun*, beşten sonra *öküz*. Sığırın dişisi bir yaşında *buzacı*, iki yaşında *düğe*, üç yaşından sonra *inek'tir*.

SİYAH İNEK, (*Akşehir Ankara, Haymana çevresinin*) **iyi beslenmemek** yüzünden cinsi kötüleşmiş kara sığırları olup çok küçüktür.

SİYĞİN, 1 - Koç katımı zamanına gelerek sidik ve tohum ifraz eden teke (*Çivanyaylağı "Mersin - İçel"*) 2 - Rüzgarla beraber yağın yağmur (*Seller "Acıpayam - Denizli"*).

SİYİS, 1 - İki yaşındaki keçi, seyis (*Ak-doğan "Epcik - Ankara"*) 2 - Burulmuş keçi (***Bozkır "Konya"***).

SOĞULMAK, Süt vermemek, sütü kesmek: *davar soğuldu* (O. A.).

SOĞUTMAÇ, Yavrusu ölen koyunu sağ-mak için altına konulan içi saman doldurulmuş kuzu derisi (*Taşkaracalar "Çerkeş - Çankırı"*).

SÖKÜL, 1 - Kuyruk veya bacaklarında be-yaz leke olan hayvan, sekili: Bizim sökül öküz hastalandı (*Samsun; Be/viran "Sinop"*) 2 - [1s.] Beygirlerin alnındaki aklık (*Sinop*) [*Bak: Sakar, aktırma, alaca*],

SU ÇIKNIĞI, Hayvan yalağı (*Dolu köyü "Malkara - Tekirdağ"*).

SU SİĞİR [Js.], Manda (*Yuvacık, İzmit "Kocaeli"; 1st. [Muh.]; Lapseki "Çanakkale"; Cevdetiye "Osmaniye - Seyhan"; Samsun [Muh.]; Şahbaz "Çorlu - Tekirdağ" Karacabey "Bursa [Muh.] Kurşunlu "Gölpazarı - Bilecik [Muh.]"*).

SUSUR, Dişi manda (*Bolayır "Çanakkale [Muh.]"; Yenişehir "Bursa [Muh.]": İzmir*).

SUSURLUK, Dişi manda (*Hasanlarobası [?] [Bak: Susur]*).

SUVARMA, Hayvanlara su verme. Davar yani koyun ve keçi gölden su içerse *kelebek* hastalığına yakalanır. *Mal* yani sığırlar gölden içebilirler. Kurşunlu'da kuyu suyu bulunmadığı zaman karı eriterek hayvanlara su içirirler.

SUVAT [Is.], Koyun ve sığırların su içme-lerine mahsus yer (*Konya*).

SU YENDİRME, Atların ön bileklerinde su dolmak suretiyle meydana gelen bir hastalık (*Ahlat "Bitlis"*).

SÜBÜR, Koyun veya sığır sürüsü (*Aydın*).

SÜDCU, Sürünün **başında giden** koyun (*Kırşehir*).

SÜDÜ GİDİK, Bir koyun hastalığı (*G. A.*).

SÜĞÜ, 1 - Buzağı (*Aydın*) 2 - Taş silin-dir (*Eskipazar "Çerkeş - Çankırı"*) 3 - Çıban (*Karaman "Konya"*) [*Bak: Süğün*].

SÜĞÜN, Buzağı (*Orhangazi "Eskişehir"*) [*Bak: Süğü*].

SÜLEMENİ, Bir çeşit at hastalığı (*Fakı-ekinciliği "Amasya"*).

SÜMEK, 1 - Keçi kılı demeti (*Kırşehir Türkmenleri*); 2 - Tarla aralarına dikilen bitki (*Çivril "Denizli"*).

SÜREKÇİ, Kara sığır alışverişiyle uğraşan kimse (*Şeyhler "Ulubey - Odu"*).

SÜREKLİ, Koşuya dayanıklı at (*Kars*).

SÜRENPET, Atın döşlüğü (*A. Pınar köyü "Kayseri"*).

SÜSEK, Çok tos vutan koyun (*Gi.vurdağı, Adana "Seyhan"*).

SÜSGEN, Çok süsen hayvan (*Erzincan*) [*Bak: Süsügen, ı*].

SÜSÜGEN, 1 - Azgın sığır (*Marmaris "Muğla"*) [*Bak: Gelek, ı*] 2 -- Tos vurmaya adet edinmiş hayvan (*Denizli*) [**Bak: Süsügen**].

-SÜSÜŞMEK, Boynuzlu hayvanlar tos vu-ruşmak (*Yeniköy "Ereğli - Konya"*) [**Bak: Kü-püşmek**].

SÜT BAĞI, Atların ayağında çrkan su ka-barcıkları (*Kuruhiyuk "Boğazlıyan - Yozgat !yabancı") Başağı "Mesudiye - Giresun"; Su-lusaray "Tokat"*).

SÜTEĞRİSİ, Ön ayakları içine eğri at (*Niğde ve yöresi*).

SÜTEMEN, Katır sıpası (*Pazar: "Kızılca-hamam - Ankara"*) [*Bak: Kodak, z*].

SÜTLEK, 1 - Çok süt veren hayvan (*Ela-zıtğ*) :z - [ls.] Taze mısır (*Alaşam "Bafra - Samsun"; Sinop*).

SÜT SAĞMA, Süt yandan bazen de hayvanın arkasından sağılır. Ölen buzağının tulumuna ot basmak suretiyle yapılan sahte yavruya Niğde'de *kevik* denir. Bazen süt vermeyen manda ve inek olursa böğürüne yumruk atarlar. (*Folklor*). (L. 36) Siyah merkep sütünü ince hastalığa yani vereme tutulana içirirler (*Folklor*).

• **süTLÜK**, Geceleri sütü soğutmak ve ekşimesine mani olınak için açık havada, dam üstünde yapılan ağaç tertibat (*Ankara*). Çankırı'da buna *süt balkonu* derler (L. 39).

• **SÜZEK**, Süt sağıldıktan sonra süzmeğe mahsus aygıt (*Çankırı; Kayseri; Alacahöyük*).

ŞALTAK, 1 - Bağıra bağıra konuşan, gü-rültücü (*Lapseki "Çanakkale"; Tokat*) :z - Topal, sakat hayvan: Şatak deve (*Mengeser "Ağ-ri"*) 3 - Koyun kuyruğu (*Erzurum*).

ŞALVAN KARA, Bacaklarile karnının altı siyah olan koyun (Adana "Seyhan").

SAP, Koyun hastalığı.

ŞAPRAK SAKAL, Alnı burnuna kadar bez yaz olan at (*Apturrahmanlar "Serik - Antalya"*).

ŞEVEDER, Gece koyunu havalandırmak, açık havaya çıkarmak.

ŞEZEMİ, Süt (*Çatalca "İst."*).

ŞİMŞEK, 1 - Öküzlere arız olan bir baş hastalığı (*Bademağacı "Alanya - Antalya"*) :z - Sivri uçlu ağaç: Benim şimşek sopayı getir. (*B. Çaylı "Dörtöl - Hatay"; Gavurdağı "Cebelibereket - Seyhan"*) 3 - [S.] Sokulgan, girgin adam (*B. Çaylı "Dörtöl - Hatay"*).

ŞİŞEK, 1 - Sütlü koyun (*Sinop; Trabzon; Kocaeli [Muh.]; Adana [Bak: Yazmış, işek, xJ* :z - 1-z yaş arasında olan koyun (*Keskin "Eskişehir"*) [Bak: Oveç] 3 - Burulmuş koç (*Denizli 4 - Genç, kocamamış manda (Cevizli "Şavşat-Artvin"*).

ŞİŞLİK, 1 - Koyunculukta koyun satanın alıcısına yüz koyunda bir parasız olarak verdiği koyun veya keçi (*Çeltik "İnegöl - Bursa"; Antalya*) :z - Düğünlerde güreşen ve kazanan pehlivanlara verilen hediye (*Kaleyaka "Perşembe-Ordu"*).

SOYUK, Peynir yapıldıktan sonra geriye kalan bulanık su (*Erzurum*).

TABAK, 1 - Çatal tırnaklı hayvanların ağız ve ayaklarında çıkan çımban (*Şebinkarahisar "Giresun"; Pazar "Biga - Çanakkale"; Kars; Sarımbey Çorum"; Adana*) :z - Hamur teknesi (*Bitlis*).

TAKAĞ, Hayvan nah (*Bornova "İzmir [Muh.]"*).

TAKUTMA [ls.], Ağıl kapısı (*Reşadiye "Gerede - Bolu"*).

TALAF, Atlarda görülen arpalama hastalığı (*Eskiviran "Emirdağ - Afyon [Muh.]"; Deyiş-ören "Seyitgazi - Eskişehir"*).

TANGIÇ, İşe yaramaz zayıf ve yaşlı hayvan (İki tangıç öküzden başka malım yok: (*Azi-zkiye [?]; Bozlarköyü "Burdur"*).

TARBAN, Hastalıklı hayvan eti (*Adana*).

TAŞIRGAMAK, Uzaktan getirilen koyun ve sığır gibi hayvanların tırnakları bozulmak ve acımak: Bu hayvanlar o kadar taşırğadı ki ayaklarını yere basamıyorlar (*Boyabat "Sinop"; Terme "Samsun"*).

TAŞIRKMAK, Hayvan, ayağını **taşa** çarpmak: Atım taşırktı (*İsparta*).

TAŞLAMA, 1 - Atın ön ayaklarıyla toprağı kazması, eşinme (*Konya ve dolayı*) :z - Hayvanların sıçraya sıçraya yürüyüşü (*Y niki;y "Çerkeş - Çankırı"; Asarcık "Boyabat - Sinop"*).

TAŞLAMAK, Atın yürürken tırnağını taş a çarpması (*Andırın "Maraş"*).

TAVŞANCIK, Merkeplerde görülen, kulakların kazık gib! dikilmesi ile kendini gösteren hastalık (*Ahlat "Bitlis"*).

TAY, Erkek tay, dışisine *güre* denir (**A;R.Y.**).

TAYA, Keçi sürüsünün bölük başısı. Bun tı koca zil boynunda asılı olur. Bu zile Rumeli'de *kombuna* veya *şınşarak* derler (*Karaz - Erzurum*).

TAYLAK, Yeni doğmuş tay (*Çorum*).

TECCE, Bazı hayvanların arka ayaklarında görülen kısım felc (*Amasya yöresi*).

TEKESEME, Erkek istiyen dişi keçi (**Ka** ratepeli "Adana").

T KEŞ.EK [S.], Vaktinde teke isteyen keçi (*Maraş*).

TEKÖZENGİ, Dört nal'ın süratlisi (*Andırın "Maraş"*).

TENELEME, Hayvan arpayı çok yiyerek topallama (*Navdalı "Mut - İçel"*).

TENGİLBAŞ ATMAK, Taklak atmak: Hasanın oğlu her gün tengilbaş atar (*Hisar köyü !Domaniç.*).

TEPEL, Ot yığı (Tarsus "Içel").

TEPME, Sıkıştırmak suretiyle kıl veya yünden yapılmış kumaş, keçe (Sinop).

TEREKE, 1 - Sığır (Palanga ..Hekimhan-Malatya") 2 - Yük taşıyan hayvan (Misis ..Seyhan") 3 - Mahsul, zahire.

TERKEK OLMAK, Fazla yol yürüyerek terliyen hayvan rüzgara maruz kalarak soğuk almak (Antalya).

TERKEŞ, Çapraz, aykırı (Büyükdوغانca "Kavaklı - Edirne").

TERKİ, Atın arka tarafı (Giresun; Gümüşane).

TERKİLEŞMEK, İki kişi bir hayvanın eyer ve terkisine b'nmak (Niğde).

TERKOLMA, Yeni işe alıştırmakta olan hayvanların ayakları tutulma, hamlama (Çıtak ..Çal - Denizli").

TEZEK, Kurumuş ve yakılan sığır pisliği (Anadolu).

TİRAT, At oynatma (G. A.).

TIRLAK, 1 - Kızmış erkek deve(Saçıka - ralı aşireti ..Toprakkale - Seyhan") 2 - Titiz, asabi: İnsanın tırlağından çekinmelidir (Ünye "Ordu") 3 - Kötü toprak: Tırlak toprakta ekin olmaz (Büyükyenice "Bilecik").

TİŞAV, Hayvanın ön ayaklarının bağı (A - dana).

TİLA, Koyunların yazın kapandığı ve sağıldığı yer (Gölcütl. ..Izmit - Kocaeli [Muli.]").

TİLAK, Tay (Vezirköprü ..Samsun").

TİFTİK KEÇİ: Ekserisi beyaz ise de, kırmızı ve siyahı da bulunur. Yün ve eti makıbul • dtir. Ovada otlar ve Ankara, Akşehir, Afyon, Kastamonu, Konya çevresinde bulunur.

TİKKE, Ayak basmağa mahsus eğer par • çası (Andırın "Maras").

TİLİK, 1 - Tiftik keçisi (Islıdltı), 2 - Hoppa, şımarık (Burdur).

TİPİT, Unla karıştırılmış kepekten yapılan kedi, köpek yiyeceği (Yeğenli "Tire - Iznir") [Bak: Yal].

TİRLEMEK, Kızgın deve kqpük saçarak kükremek (Senir "Isparta").

TİŞTİR, 1 - Dişi keçi (Bitlis 2 - Kısır keçi (Urla; Elazığ).

TOGA, Erkek oğlak (Erzurum).

TOGU, Koyu renkli davar (Konya).

TOHLU, 1 - Bir yaşındaki erkek kuzu, toklu (Gümüşane; Ahlat "Bitlis"; öldem "Yu-

suveli - Çoruh"; Ficek "Reşadiye - Tokat"; Erzurum; Sürmene "Trabzon") [Bak: Toklu] 2 - Koç (Elazığ) 3 - Köpeğin ipini kesmemesi için boğazına bağlanan değnek (Alucra ..Giresun").

TOHLUMAN, Bir yaşında iken doğuran koyun (Delili:taş "Kangal- Sivas").

TOHMA, 1 - Manda, camus (Hekimhan köyleri "Malatya") 2 - Anasına babasına çekmemiş insan veya hayvan, müterreddi (Çankırı) [Bak: Keler, z] 3 - Bulgur, karaciğer, un pirinçle yapılarak yağda kızartılan köfte (Beyyazarı "Ankara") 4 - Çok yemekten meydana gelen mide şişkinliği (Malatya).

TOHNO, Huysuz katırların boğazına takılan ağaç parçası (Parak Alucra - Giresun").

TOKAT, 1 - Hayvanlar için yapılan iüsti açık yaz ağılı (Keskin köyü Kırka "Eskişehir; Menemen, Tire, Bergama "Izmir"; Bolu: Serik "Antalya"; Aşağıhadım "Hadım - Konya": Altmetli "Turgutlu - Manisa"; Dadya "Muğla"; Denizli; Iisaniye köyü [?]; Çay "Bulvadin - Afyon"; Karpuzlu ..Aydın"; Isparta: Karamanlı ..Burdur"; Ilnrallı "Şile - Ist."); Bursa: Edremit, Balıkesir; Izmit) 2 - Avlu (Ergine ..Ba. kavak - Burdur": Dağkadıköy ..Karacabey - Bursa": Çaltıca ..Yalova - Ist."; Eskişehir 3 - Tarla, bahç;e veva mandıra kamsı (M. Kemalpaşa ..Bursa": Veliköy, Çorlu, Balabancık "Malkara - Tekirdağ"; Dayakkadın "Çatalca - Ist."; İpsala, Edirne; Kavaklıç Kırklareli: Balıkesir; Trabzon; Derenti "Biga - Çanakkale").

TOKLU, 1 - altı aylıktan bir yaşına kadar olan erkek kuzu (Kepen "içe!": Kırkyaran "Uşak - Kütahya": Develi ..Kayseri": Elecik ..Kalecik - Ankara"; Sinop) [Bak: Şişek, z] 2 - Peru::ere: Okulun tokluları büyüktür (Yozgat).

TOKLUK [İs.], Altı aylık kuzu (Kırşehir).

TOKLUMAIN, Bereket yıllarında erken çiftleşen ve ömrü kısa olan toklu (Toroslar).

TOKLUMAN, Bir yaşında doğuran koyun (Karalioca "Haymana - Ankara": Acıgöl ..Nevşehir - Niğde); Içeriçumra ..Konya").

TOMTURAK, Zil ve çan: Etrafımız düman ile sarıldı • Yüksek sesle tomturaklar çalındı (Bedre köyü "Inegöl - Bursa [Muli.]").

TOPRAK ÖKOZO, Boyu kısa, şişman ve çift sürmeye elverişli olan öküz (Hadım ..Konya").

TORBUÇ, Bir yaşında iken yavru yapan keçi (Denizli).

TORPUÇ, Bir yaşında iken doğuran bayvan: Koyunun torpucu semiz olur (Kızılcaabölük ..Denizli").

TORPUNA, Henüz doğurma yaşına girme - den doğuran koyun, keçi, inek gibi hayvan : Bu koyun torpuna doğurmuş (*Kütahya köyleri*) [**Bak:** *Torpuç, torpuk, bodaman*].

TOSUN, Uç yaşında erkek kara sığır (*Ist.*).

TOZLA, Kısır koyun, (*Bergama "İzmir"*).

TOKUŞ, Teke (*Babaeski "Kırklareli"*).

TULUK, Deriden yapılmış kap. Koyunun arka tarafından sağ bacağını yüzerler. Boynunu ve kollarını keserler. Kuyruktan yüzerek sıyı - nırlar. Tüyünü hamlatmak için yaş kepek ça - tarlar. Erkeç derisinden tüyü kırılarak yapılan tulum içine pekmez korlar. Tulumlar Ağustos sonu hayvan yağlı iken yapılırsa dayanıklı olur, yırtılmaz. Aşiretler tulumu yayık yerine de kullanırlar (*L. 40*). Yağ tulumuz, ayran yapmak suretiyle de çıkarılır. Buna *elleme* denir. Önce süzölmüş yoğurt bir leğen içerisinde ezilir ve elle karıştırılır. Ara sıra su ilave edilir. Yağ su - yun üstüne çıkar (*Çorum; Niğde*).

TULUK, **YANLIK** = Yayık (*L. 43*). *Oduñ yayık* (*L. 43*). *örü yayık* (*Alacahöyük*) *Amudi yayık*. Kurşunlu'da buna *ürün yayık* derler.

TURLUK, 1 - Çadır üzerine örtülen keçe (*Karacabey "İnegöl - Bursa"*); *Karaçakal "Aydın"* 2 - Ağıl yanındaki çoban evi (*Kapulluk "Beyazarı - Ankara"*); *Kaymaz "Sivrihisar - Eskişehir"*; *Torul "Gümüştane"*) [**Bak:** *Kelik, 7*] 3 - Etrafı çubuk, üzeri çulla örtülü ufak çadır (*Karacasu "Aydın"*; *Kükürt "Tavşanlı"*, *Kütahya"*) 4 - Keçi kapamağa mahsus ağıl, saya (*in - cirli "Bilecik"*; *Muğla*) 5 - Çardak, gümele (*Bayat "Aziziye - Afyon"*; *Aricaklar "Gölpazarı"*, *Gümele "Söğüt - Bilecik"*; *Nallıhan "Ankara"*) 6 - Kulübe (*Yenipazar "Gölpazarı - Bilecik"*).

TURFAN, Tulumdan veya testi biçiminde topraktan ya.pılmış yayık, *botun*. (*S. D. 1399*) (*Kalecik, Kızılcahamam, Yozgat, Çerkeş, Konya*).

TURFAN, Yağ çıkarmaya mahsus, işkembe - den yapılmış zar ile ağzı kapalı pişmiş toprak **kap**. *Suluk deliği* karın kısmına yakın olur. Tur - fan elle sallanarak yağ çıkarılır. (*Çorum*) (*L. 34*).

,**TURPUNA**, İlk doğuran inek (*Kütahya*).

TUSAİK, Atın ön ayaklarını bağlamak için kullanılan ip (*Denizli*).

rTUZLA, 1 - Davarlara kırdan tuz verilen düz taşlık veya kayalıklar (*Kolukisa "Saiteli - Konya"*) 2 - [S.] Mahsul vermeyen toprak, ço - rak yer (*Uzunköprü "Edirne"*; *Karapınar "Kon - ya"*).

TOCER, Tüyü uzamıyan koyun: Bu koyun tilcerdir işe yaramaz (*Karamanlı "Burdur"*).

TOLO, 1 - Uzun tüylü ve hazan güreştiri - len erkek deve (*Milas, Muğla; Kilis "Gazian - tep"*; *Maraş; Antalya Biga "Çanakkale"*; *Günay "Boldan - Denizli"*) 2 - Erkek davar (*Hatip "Konya"*) 3 - Bir yaşında iken doğuran koyun veya keçi (*Kilis "Gaziantep"*; *Maraş; Gavur - dağ "Cebelibereket - Seyhan"*; *Atlas "Sivrihisar - Eskişehir"*).

TOSTOR, 1 - 2 yaşına kadar olan keçi yav - rusu (*Osmaniye "Seyhan"*; *Pütürge "Malatya"*).

ULA, 1 - At kuyruğu (*Bolu*) 2 - Tarlalarda hudut itibar edilen yer, ağaçlık (*Sinop*).

ULUZ, 1 Çok zarara kaçan hayvan, ziyankar insan (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale"*) 2 **Vahii**, azgın, ele avuca girmiyen hayvan (*Deveçatağı "Kırklareli"*; *Ist. [Muh.]*).

USAK, Kuzusu ölen sağmal koyun (*Bahış - lar "Havran - Edirne [Muh.J]"*) [**Bak:** *Çangal, al.*]

ORYA [*Is.*], İki buçuk yaşındaki dişi tay (*Balçık.hisar "Afyon"*).

UVEÇ, [*Is.*], Enenmiş koç (*Bayat "İskilip. Çorum"*).

UYUZ, Hastalık. Kışın tütün suyu ve deve kengeri, yazın katranla tedavi ederler. **Makine** yağı da kullanılır. **Keçi** uyuzu öldürücü olup, deniz suyu ile yıkanır ve çok tuz yedirilir.

OÇLOSAKAR, Alnında beşibiryerde büyük - lüğünde beyazı olan sığır (*Antalya*).

OÖNMEK, Süt, çok durma dolayısıyla, mayalanıp kesilmek (*Vize "Kırklareli"*; **Bursa** [*Muh.J*]).

ÜRE, 1 - İhtilal. Ürenin başlangıcı belli değildir (*Yayla Kırklareli"*) 2 - Mer'a, oru: Doğu illerimizde vasi üreler vardır (*Ereğli "Zonguldak"*) 3 - Hergeleye bırakılmış kısırak (*Koyunbaba, Ağaeli, Haraçlı "Kalecik-Ankara"*; *Şebiri karamsar "Giresun"*; *Maruf, Çankırı; Niğde; Kargı "Tosya - Kastamonu"*).

ÜREK, 1 - Hergele (*Burdur*) 2 - Faiz (*Samsun [Muh.J]*).

ORO, Kırdan hayvanların yattığı yer: Orüsü - nü sevmiyen hayvan sürsüz kalır (*Bolu*).

ORUN, Yoğurt mahsulü. Niğde'de tarhana iç'.ne giren yoğurda *ürün* denir (*Kurşunlu - Çan - kırı*).

üROM, 1 - Davarların sabaha karşı yaylıma kalkması (*Yeniköy "Eskişehir"*) 2 - Süt veren hayvan: Ahmedin üç ürümü var (*Davutlar "Zon - guldak"*) 3 - Kurumu ot: Orümleri taşıdık (*Adana*).

ÜRÜMEK, 1 - Davar gece otlamak (*Kon - ya*) [**Bak:** *Orü yaymakJ* 2 - Beşik sallamak (*Ünye "Ordu"*).

ÜSLAN, Sürü (*Mudam "M. Kemalpaşa-Bur-sa"*).

OVEÇ, İki veya üç senelik burulmamış erkek koyun (*Giresun köyleri*).

VİZORİ, Atların boğazına takılan iri boncuk (*Rize*).

YAÖADIR, 1 Koyunların kuyruk altında, yıkanmamış yün ve yapağıda buluna yağlı madde-ler (*Gaziantep*) [Bak: *Yağada*] 2 - [S.] Yağış-lı: Havalar yağadır gidiyor (*Burhaniye "Nazilli-Aydın* [Bak: *Yağadar*]).

YAÖAL, 1 - Donu kara, yüzü kahve rengi olan hayvan (*Kabağaç "Fethiye - Muğla": Kes-me "Cebel": Geçen sene bizim yağal öküzü kurt yedi: (Kasımlar "Eğridir - Isparta")* 2 - [S.] Parlak ve cilalanmış kırmızı renk (Yağal elma, gönül alma: (*Köşker "Kırşehir": Kızı/hisar "Acıpayam Denizli"*)).

YAKILANMAK, Alışmak: Kuzu bana yakı-landı, hiç ayrılmaz (*Navdalı "Mut - İçel"*).

YAKMA, Bir hayvanı küçükken diğer bir hayvana alıştırmaya, ısındırma (*Amasya yöresi*).

YAL, Yele, bazı hayvanların üzerindeki uzun saç (*G. A.*).

YALAMAÇ, 1 - Ağız kenarındaki yemek bulaşığı (*Ordu*) 2 - Hayvanlara yemek için verilen haşlanmış yeşillik (*Vona "Ordu"*).

YALI, 1 - Süt veren ineklere verilen ve kepeğin su ile karıştırılmasından meydana gelen inek çorbası (*Safranbolu "Zonguldak"*): 2 - Bengi adlı halk oyununun diğer adı (*Kozak "iz-mir"*).

YALMAÇ, Kara sığır hayvanlarına verilen un veya kepekten yapılmış yiyecek, yal (*Gire-sun köyleri*).

YAMRIMAK, Sürü yaylıma çıkmak (*İçel*).

YAMAK, Çoban muavini. *Bölükbaşı* sürü-nün önünde, yamak arkada gider. (*Istanbul*).

YANAL, 1 - Alaca renkli keçi (*Şahin "Malkara - Tekirdağ"*) 2 - Tüyü siyah, yüzü kahve rengi olan koyun veya keçi (*Köprü "Kara-ağaç"; Kasımlar "Eğridir - Isparta"*) 3 - İki kulağının altı kırmızı olan hayvan (*Muğla*) 4 - Yüzü iki renkli olan koyun veya keçi (*Papas-köy "Samsun [Muh.]"*) 5 - Kulakları sarı olan keçi (*Kayışlı "Maraş"*) 6 - Gözünün etra-fiyile yüzünde kara yamalar olan hayvan (*Bü-yükabaca "Uluborlu - Isparta"*) 7 - Kırmızı (*Erzin "Dört Yol - Hatay: Üçkuyu": "Bolvadin - Afyon": Kozan "Seyhan"*) 8 - Bir tarafı kır-mızı, bir tarafı beyaz olan meyva (*Darıveren "Acıpayam - Denizli"*) 9 - Akşam güneşinin taşlar üzerine vuruşu (*Ôdemiş "Izmir [Yürük-ler]"*) 10 - [S.] Derenin iki kenarı (*Tosya*

"*Kastamonu*") 11 - Nehirlerin sathımali (*Edir-ne*).

YANIÇALMA, Bir yaşından üç yaşına ka-dar olan katır (*Pazar "Kızılcahamam - Ankara"*). *Çankırı köyleri; Vezirköprü "Samsun"*).

YANIK AL, At donlarından doruya yakın at (*Isparta*).

YAN KÖSTEK [Is.], Tayları yurumeye alıştırmak için karşılıklı olarak ön ve arka ayak-larına takılan ip (*Şeyhler "Ulubey - Ordu"*).

YANNIK, Yanlık (*Nizip, Gaziantep, Çivril, Denizli, Aydın aşireti . Amasya, Maraş, Seyhan*), Yannuk, (*Antalya, Malatya, Zile, Kayseri*), Da-var derisinden yapılan yayık (*S. D. karşılaştıır: Tuluk*).

YAPAK Martta kırılan kış mahsulü yün olup, kirlidir. Yazdaki mahsule yün derler. Tiftikten sonra en çok kıvrıcık yün ve yapağısı makbuldür.

YAPAÖI, Baharda kırılan mahsul. Yün, güzün kırılan mahsul (*A. R. Y.*).

YAPRAK KULAK, Kulağı düşük at (*Is - parta*) [Bak: *Gevgeç a, gevgeş*].

YAPRAK TIRNAK, Hayvanlarda yassı ve yayık tırnak (*Adana "Seyhan"*).

YASLA, 1 - Hayvan yemliği (Yaslamdan kes-mikleri al: (*Gündoğdu "Bursa [Muh.]"; Bay-burt "Gümüştane"; Ayşekadın "Edirne": Çeşme "Izmir": Safra "Bakırköy - 1st. [Muh.]"; Yaya-cık "Kartal - 1st.": Germeyan "Çorlu": Kara - murat "Malkara • Tekirdağ"; Bolu; Güleç "Bi-ga - Çanakkale"; Fırın "Maraş"; [Bak: *Batı, yas/ağı*] 2 - Ahır (*Koruoba "Biga - Çanakkale [Yürüklerce]"*) 3 - Ahırlarda hayvanların yat-ması için yapılan ağaç döşeme (*Vize "Kırklar-eli"*).*

YASLAÖI, Hayvan yemliği (*Havza "Sam-sun"*) [Bak: *Behni, yasla z, yasle*].

YAŞAR, 1 - Bir yaşında buzağı veya tay (*Kayaş "Ankara"; Tamdere, Düzköyü "Keşap"; Alınyoma, Camıyanı "Tirebolu": Şebinkarahisar "Giresun"; Aydın; Tokat*) a - İki yaşındaki dana (*Kars, Yaslıbahçe "Bu/ancık • Giresun"*) 3 - İki yaşını bitirmiş tay (*Postallı "Ulukışla-Niğde"*) 4 - 6 aylıktan 3 yaşına kadar olan sığa (*Alan "Çumra - Konya"*).

YAVSI, 1 - Çokça koyun, keçi, sığır gibi hayvanlarda bulunan bir tufeyli, kene, sakırğa (*Alayunt "Kütahya"; Yakaçmir "Isparta"; Ka-raman "Konya"; Akdoğan "Kızılcahamam", Eti-mesğüt "Ankara"; Lapseki "Çanakkale"; Hacı-lar, Hisarcık "Kayseri"; Köşker, Kırşehir: At-las köyü "Sivrihisar . Eskişehir": Ovacık "Si-jilke", Navdalı "Mut", Civanyaylalı "Mersin •*

İçel"; *Osmaniye "Seyhan"* 2 - At sineği (*Ovacık. "Silifke"*, *İçel*; *özbek köyü "Urla - İzmir"*; *Denizli ve dolayı*; *Osmaniye "Seyhan"*) † *Bak: Yavsaj*].

YAYMAK, 1 - Sığır, davar gibi hayvanları otlatmak (*Maraş*; *Inköy "Kütahya"*; *Sinop*; *Samsun*; *Kayseri*; *Şeyhler "Ulubey - Ordu"*).

YAYILMAK, Sığır ve davar gibi hayvanlar mer'ada otlamak (*Kütahya köyleri*; *Denizli*; *Civan-yaylağı (Mersin - İçel"*, • *Sinop köyleri*).

YAYILTMAK, Sığır ve davar gibi hayvan - ları mer'ada otlatmak (*Ayancık "Sinop"*).

YAYKITMAK, Hayvan sulamak (Ali, öküzleri yaykıtıyor: (*Denizli ve köyleri*; *Tepeköyü "İzmir"*, • *Evciler "Dinar - Afyon)* [*Bak: Su - varmak*].

YAZMIŞ, İlk defa doğurma çağına giren dişi koyun veya keçi (*Geylan "Ulukışla-Niğde"*; *Bozkır*, *Hadım*, *Yeğren*, *Göçer*, *Botsa*, *Boyalı*, *Alan*, *Mastat "Karaman - Konya"*; *Yeniköy*, *Yahyalı "Kayseri"*; *Üskül . Yeniköy*; *Gökdere "Osmaniye . Seyhan"*; *Vakfidinek "Karaağaç"*; *Keçiborlu*, *Büyük Hacılar "Isparta"*; *Akseki*, *Antalya"*; *Sebil Tarsus "İçel"*; *Karacalar [?]* [*Bak: Gezeğen .ı, gezem r, şişekr*].

YAZ.MIŞ, İkidem üç yaşına kadar dişi keçi (*G. A.*).

YELİN, Memenin süt toplanan kısmı, süt tol'bası (Bu ineğin yelini büyük, çok süt verir: *Bursa rMuh.1: l(esme "Ei'iridir - Isparta"*; *Bergaz "Ezine"*: *Kumarlar "Bayramiç - Çanakkale"*; *Uzunhacı "Saray - Tekirdağ"*; *1st. [Muh.]: inebolu "Kastamonu"*; *Göbel "Balıkesir"*; *Sinop*; *Değirmenci "Uzunköprü - Edirne [Muh.]"*).

YELİNİLEME, Hamile ineklerin memelerinin büyümesiyle meydana getirdiği sancı (*Kırşehir Türkmenleri*).

YELİNLEMEK, Doğurması yakınlaşan bir hayvanın memesine süt birikmek (*M elekşah köyü "Sinop"*).

YELİNNEMEK, Memeli hayvanların doğurması yaklaşmak (*Karatiken "Tarsus - İçel"*).

YELKE, 1 - Hayvanın yelesi, boyun saçı (*Gaziantep*; *Adana*, *Yerebakan "Feke. Seyhan"*) 2 - Dağ tepesi (*Bektaş "Zara • Sivas"*; *Geçek "Sivrihisar - Eskişehir"*; *Ağaköyü "Safranbolu - Zonguldak"*; *Mezirme "Hekimhan - Malatya"*; *Dalkoz "Ilgaz - Çankırı"*).

YENLEMEK, Doğurması yakışalan :nek, koyun ve keçi gibi hayvanların, süt selen memeleri büyüüp dolgunlaşmak (*Niksar "Tokat"*; *Çallı "Sivas"*; *Mülayim "Zouguldak"*; *Gerze*

"Sinop"; *Donbaylı "Salihli - Manisa"*; *Kuzuculu "Dörtöl - Hatay"*).

YENLEMEK, Atın gebelikte karnının uşmesi (*Andırın "Maraş"*).

YENİRSEĞİ, Sakat memeli koyun, keçi veya inek (*Ağcakışla "Maden - Yozgat"*).

YERÇEL, Suyu içerken ağziyle süzen hayvan (*Hortu "Ereğli - Konya"*).

YETİKLİK, Yetişm:ş deve (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*).

YILGI, 1 - At sürüsü, hergele (*Devecik.onağı "M. Kemalpaşa . Bursa"*; *Incesu "Kayseri"*; *Erzurum*; *1st. [Muh.]; Seydişehir "Konya"*; *Kurugöl "Nevşehir - Niğde"*; *Köşker "Kırşehir"*; *Üsküyeniköy "Karaisalı - Seyhan"*) 2 - **Muh**-telif hayvan sürüsü (*Bolu ve dolayı*).

YILKIÇ, At çobanı.

YINAK, Koça gelmiş dişi koyunların koçun başında toplanması (*Hekimhan "Malatya"*).

YIPIK, Kısır [davar hakkında] (*Kozlu "Bolu"*).

YİĞREK, Öğle veya gece vakitleri hayvanların toplu bir halde istirahat etmeleri gölgeli yer (*Malkara "Tekirdağ"*) [*Bak.: Eğrek., r*].

YİLEK, Bir yaşında eşek (*Karapınar "Konya"*).

YİLİN, Dişi hayvanların meme uçları hariç bütün biriktiği meme torbası (*Sason "Siirt"*) [*Bak: Yelin*].

YOZ, Satılık davar.

YOZLUK, Kasaplık, kısır, hadım, ihtiyar koyunlar.

YUĞURTMEÇ, Kısır hayvan (*Sulusaray "Artuva - Tokat"*).

YUMUR [*Is.*], 1 - Mideleri dört parça olan hayvanların kırkbayır denilen üçüncü m"desi (*Dengere "Tefenni - Burdur"*) 2 - Tarla icarı (*Bolu*).

YUNT, Erkek damızlık eşek, çeki merkebi (*Kargı "Tosya - Kastamonu"*).

YOĞRÜLMEK, 1 - Dişi koyun, koç ile çiftleşmek, gebe kalmak.

YÜĞÜLEME, Hayvanlarda tüylerin dökülmesiyle muttasıf bir hastalık: Bizim tavuklar yüğüleme olmuş (*Ula "Muğla"*).

YÜĞÜRMEK, 1 - Dişi bir hayvan erkek bir hayvanla çiftleşmek (*Muğla: Gizli yüğüren aşikare doğurur: (Gelenbe "Kırkağaç - Manisa"*; *Çerkeş "Çankırı"*; *Antalya, Sarılar "Avanos . Kırşehir"*; *Küçükkabacı "Uluborlu - Isparta"*;

Yenipazar "Gölpazarı - Bilecik."; Kızılhisar "Acı-payam"; Denizli köyleri; Tepecik. "Emet - Kü-tahya") 2 - Gebe kalmak (Kula "Manisa") 3 - İnek boğaya gelmek (Sasallı "Menemen - iz-mir"; Kütahya; Müğger "Eyret - Afyon") 4 - Koşmak, çabuk yürümek (Zarşat, Suhara "Çıldır - Kars"; Samsun).

YÖÖRTMEÇ, Doğurmamış, kısır koyun veya inek (Niksar "Tokat"; Olus, Şehsadi "A-masya"; Hortu, Aziziye "Ereğli - Konya"; Hi-sarlık.aya "Polatlı, Karahoca "Haymana", Çimşit "Bala - Ankara"; Genezin "Avanos - Kırşehir").

YÖÖRTOLMEK, Aşdırmak, çiftleştirmek (Toroşlar).

YOKSEK SEİKİ, Atın alnındaki beyazlık (Ist.).

YÜNE, Bir nevi keçe (Alaşehir, Uşak. "Kütahya").

YÜROLMEK, Gebe kalmak, döl tutmak (Karamanlı, Burdur; Isparta; Kınık "Fethiye - Muğla"; Mahmutlar "İzmir"; Apturrahmanlar "Serik - Antalya"; Adana "Seyhan") [Bak.: Yüğürlmek].

YOROLOK, Erkek istiyen keçi (Antalya).

YOORMEK, Sığır hayvanları boğa istemek. (Kınık. "Fethiye - Muğla"; Mahmutlar "İzmir"; Apturrahmanlar "Serik - Antalya"; Adana "Seyhan").

ZA, 1 - Hayvanların boynuna takılan altı a,çık çan (Çağlan "Eskişehir") 2 - Kadın çar•şafklarının pelerin ve eteklikten mürekkep şekli (Tavas "Denizli").

ZAF.RAN, Deveci başı (Çankırı) = Savran.

ZASK, Ahırda seyislerin yattıkları yüksek yer (Erzincan).

ZİBGIN, Koyun ve keçinin kuyruk ucu: Zıbgından bir patates pişirmişler, yağından yi - yemedim (Konya).

.Z]NGIRDAK, [Is.], Çan (Edirne).

ZİKKE, Otlı yerlerde hayvanların muay - yen yerde otlaması için ayaklarına bağlı urganın ucundaki halka.

ZOZİK, Sıpa veya tay (Hamidiye "Bolva - din - Afyon [Muh.]").

HAYVANCILIK TAKVİMİ İLE İLGİLİ BAZI SÖZLER:

Camıs kıran (20 Nisan) sığır hayvanları ot-lamağa götürülür.

N. hır kovan (r Aralık) hayvanlar tavlalara bağlanır.

İernemut (r Nisan) merkeplerin kırkma mevsimi.

Koç katımı (1 Nisan) çobanlar 20 Nisandan r Kasıma kadar tutulurlar.

Fitir (Saat ro) bu saate kadar koyunlar ot-latılır.

Gün dönümü (22 Haziran) gece yarımı ko-yunlarda başlar, zemheriye kadar.

Zemheri girmesi (20 Birincikanun = aralık)

Zemherinin yigirmi yedisi (Şubat) kuzunun yüzü yetti, diye çobana helva gider. (A. R. Y.).

II. HAYVAN HASTALIKLARI

ABIK, 1 - Yumurtanın içindeki yavru, ce-nin (Boyalı köyü "Konya") 2 - Çocuk ayakka-bısı, patik (Uluborlu, Isparta) J - [S.] Taşak yumurtaları kamının içerisinde bulunan veya yaradılıştta taşak yumurtaları olmıyan hayvan.

AĞRIMA, Koyunları ilk baharda çok yağ-lanmalarından ileri gelen hastalık. Tüylei dökü-lerek ölür (Çankırı).

ANI, Hayvanların damaklarına ve dişlerine arız olan bir hastalık (Niğde ve yöresi).

ARPALAMA, Çok arpa yemekten ileri ge-len bir hayvan hastalığı (Isparta; Çeltikçi "ine-göl", Aksu "Bursa"; Lapseki "Çanakkale"; Bor-nova "İzmir"; Yıldızeli "Sivas"; Karahamza "Sarıkamış - Kars").

AŞIKBAŞI, Atlara arız olan bir hastalıktır ki hayvanın arka ayaklarının dirsekleri şişer ve

bu şiş yavaş yavaş ayaklarının diğer kısımlarına geçer. Dağlamak suretiyle sağaltılır (Ağrı ili).

AŞIKLAMA, Atın arka ayağının burkulma-sından ileri gelen bir hastalık (Menemen "İzmir [Muh.]")

AT AÖRİSİ, Sancı yapan ve göğsü dağla-mak suretiyle sağaltılan bir çeşit at hastalığı (Antalya).

ATMACA, Koyunlarda birbirine geçen bir türlü hastalık (Gülesur "Ağrı ili").

AVLAMA rts.J, Koyunların boğazında çı-kan şişlik: Koyunlarda avlama var (Balçık.hisar "Konya").

BAĞI, Hayvanların, bilhassa atın ayağının altında hasıl olan topaklık olup dağlanmak sure-tiyle sağaltılır (Kurugöl "Nevşehir - Niğde").

BELENİ, Bir çeşit sığır hastalığı olup **kal-**çanın üstü yarılarak tuz dökülmek suretiyle sağaltılır (*Bozkır "Konya"*).

BELİNSEK, Sığırlarda görülen bir hastalık olup ani bir titreme ile başlar hayvanın sağrısı üzerinde deri açılır ve buraya tuz basılmak suretiyle sağaltılır (*Antalya*) [Bak: *Belcek, zJ.*]

BELİSALIK, Bel kemiği ayrılmış, sapmış [böyle hayvan arka ayaklarını çekemez] (*Isparta*).

BELİ YARMA [Is.J, Hayvanların bel kemiğini çökerten bir türlü hastalık (*Kızılcaören "Kiitahya"*).

BELYARMA [Is.], Çatal tırnaklı hayvanlarda görülen bir hastalık (*Incesu "Kayseri"; Dinar "Afyon"*).

BICIRMAK [F.], Hayvan ishale uğramak (*Karamehmet "Çorlu - Tekirdağ"*) [Bak: *Ötürmek*].

BIÇILGAN, Bir yara nevi (*Ankara*); **Atla-**rın topuklarında görülen yara (*Gaziantep*).

BIÇIRGAN, Hayvanların bileklerinde çamurdan ve tahrişattan doğan yara (*Niğde*). biçilgan.

BOCUK = DERİK, Sığırın arka *oma* kemiği belden ayrılır. Hayvan yürümez (A. R. Y.).

BOÖAZALMA [Is.]. İnek, öküz gibi hayvanların boğazlarında çıkan bir hastalık (*Hümer "Ayancık - Sinop"*).

BOTÇA [Is.J, 1- Küçük testi (*Büyükaşar "Ankara"*) 2 - Kuzuların sıcak mevsimlerde çok meme enunelerinden lieri gelen bir hastalık (*Kal-lat "Çankırı"*).

BÖÖRÜKERME [Is.J, *Hayvanların böğründe* husule gelen bir çeşit sancı (*Antalya*) [Bak: *Böğür gemesi*].

BÖĞÜR GERMESİ [IsJ, Atlarda husule gelen böbrek hastalığı (*Isparta*) [Bak: *BöğürkermeJ.*]

BURUN GELME, Atın burnunun yanlarında kemirtek meydana gelmesiyle hasil olan bir hayvan hastalığı (*Ahlat "Bitlis"*).

BURUNCA [Is.J, İlkbaharda davarlarda beliren bir çeşit hastalık (*Bozkır "Konya"*).

DÜÖEN [Is.J, Koyunlarda ilkbaharda arız olan ishal (*Dombaylı "Salihli "Manisa"*).

CAMAH [Is.J, 1 - Yosun (*Mengeser "Ağrı"*) 2 - Sığırların diş etlerinde hasil olan bir çeşit hastalık (*Mengeser "Ağrı"*).

CEMBERE [Is.], Hayvanların ve hele karsığırların soğukta kalıp hastalanarak boğazla-

rının şişmesi (*Ermenek "Konya"; Antalya; Köy [1] "Içel"*).

CERMEK [F.J, Hayvan ansızın ölmek (*Yozgat*).

CİDAV, Atların omuz başında çıkan yara (*Kırşehir*).

ÇATAL YARASI, Koyunun tırnağının arasında ıslaklıktan meydana gelen aşıntı, yara. Bu hastalık asit borik ve tuzla tedavi edilir (*Istanbul*).

ÇİÖERBAŞI [Is.J, Develerde görülen bir hastalık olup burun deliklerinin şişmesiyle anlaşılır (*Yağcılar [.]*).

CIBARMAK [F.], Kabarmak, değnek ve kamçıdan deri kabarıp çıban çıkarmışa dönmek (*Konya*).

ÇALIKLAMA [Is.J, Sağmal koyunların memelerinde çıkan ve memesini köyleten bir çeşit hastalık (*Seymen "Çorlu - Tekirdağ"*).

ÇATALAKSAK, Bir koyun hastalığı (C. A.).

ÇELERMEK, 1 - Hayvanlar fazla yağlanarak ölmek (*Yılanlı "Eğridir - Isparta"; Hamurcu "Incesu - Kayseri"*) :z - Davarlar ilkbaharda taze otları çok yiyip hazmedemiyerek ölmek: Bugün iki koyunumuz çelerci (*Kübrucık "Bolu": Aşağıtuzlukçu "Akşehir", Yeniköy, Konya; Genezin "Avanos - Kırşehir"*) 3 - Hayvanlar zehirli ot yiyerek ölmek (*Alayunt "Kütahya"; Hadım "Konya"; Kurugöl "Nevşehir - Niğde"*) 4 - Hayvanat ansızın ölmek (*Aydınlıçadırı "Seyhan": Yapıntı "Mut - İçel"; Kula "Izmir"; Gerdan köyü "Seyhan"; Bizim koyun çelerci (Sultanhanı "Aksaray - Niğde")* 5 - Gözler bir noktaya dikilerek ölmek (*Karaisalı "Seyhan"*) 15 - Hiddetle göz belertmek, bağır-mak (*Çanakkale; Uluborlu, Bozanönü köyü "Isparta"*) 7 - Ekinler yeşermek (*Güdülcez "Sandıklı -Afyon"*) 8 - Büyüklere karşı **gelmek** (*Muğla*) 9 - Sallana sallana yürüyerek çalım satmak (*Konya*) 10 - Kan pıhtılaşmak (*Niksar "Tokat"*) n - Susuzluktan bayılmak (*Ayaş "Ankara"*).

ÇERELMEK, Hayvan öldürücü ot **yiyerek** ölmek (*Köşker, La.dik köyü "Kırşehir"*).

ÇEMİRSEK, Atların burunlarında olan bir türlü hastalık (*Yılankale "Ceyhan - Seyhan [Muh.]"*).

ÇİÇEK, Sari hayvan hastalığı.

ÇON, Zayıf hayvanlarda görülen bel ağrıları (*Amasya*).

ÇONYARMASI, Manda, öküz ve ineklerin hastalıktan karınları şişmesi (*Boyalı "Boyabat-Sinop"*).

ÇÖMELEN [Js.J, 1 - Bulaşık bir tavuk hastalığıdır, bu hastalıkta tavukların ibiği kararır, kuyruğu düşer, eti yenmez (*Beypazarı "Ankara"; Oçkuyu "Çal - Denizli"*) 2 - Ayaklar kalçaya kadar tutmaz olma (*Köşker "Kırşehir"*) 3 - Saçayağı yerine kullanılan kerpiç (*Silifke ve çevresi "Içel"*).

DABAK [Is., ı - Koyun, keçi ve sığır gibi hayvanların kuraklıktan dolayı tırnaklarında çıkan yara (*Tamzara "Şebinkarahisar - Giresun"; Iğdır "Kars"; Erzurum*) [Bak: Asak] 2 - Dalları kesilmiş ağaç gövdesi (*Sunusa "Erbaa - Tokat"*) 3 - [S.] Boynuzsuz keçi (*Karapınar "Konya"*) 4 - [S.] Topal (*Gaziler "Hadım - Konya"*).

• DABAK, Sığır ve mandalarda görünen bir hastalık (*Ahlat "Bitlis"*).

DABAZ [Is., 1 - Kurdöşen, deri üzerinde çıkan büyük ve kırmızı kabarcıklar, urtiker: Bugün dabaz oldum, hiç uyku tutmadım (*Incesu, Kayseri, Gaziantep; Misis; Cebelibereket "Seyhan"; Kırşehir; Üçem "Bala - Ankara"; Urla; Buluklu "Mersin"; Yapıntı "Mut - Içel"; Urganlı "Turgutlu - Manisa"*) 2 - Kaşıntı (*Bo-lu*).

DALAMAK, Haşarat hakkında: bir şey üzerine üşüşmek, musallat olmak (*Gaziantep*).

• DAMAG, Hayvanın damağı şişer. Damağına çuvaldız batırılarak kan çıkarılır, yerine tuz sürülür veya dağlanır.

• DAŞIRGAMAK [F.], Hayvanın ayağını taş aşındırıp yürüyememek (*Kadirli "Seyhan"; Tepe köyü "Kastamonu"; Kırka "Eskişehir"; Merzifon "Amasya"; Içel*).

DELİBAŞ [Is.], Koyunları olduğu yerde döndüre döndüre öldüren bir hastalık (*Aydın; Seymen köyü "Çorlu - Tekirdağ"; Bu sene koyunlarda delibaş belirdi (Çeşnigir "Karacabey - Bursa [Muh.]"*).

DENELEME (k) [Is.J, Buğday ve arpayı fazla yemek suretiyle sığır, at ve koyun gibi hayvanların karınları şişme (*Antalya; Adana*).

• DİKİZ, Atın koşarken tıkanıp kalması (*Kayseri*).

DİL ALTI, Sığırın dili altında ufak bir kıl çıkar, hayvan ot yiyemez, ağzı sulanır, kıllar cılıbız'la çekilir. Yerine tuz sürülür. (A. R. Y.).

DİLÇİ.K [Is.], 1 - Av köpeklerinin dilinde olan bir hastalık (*İhsaniye "Üsküdar - Ist. [Muh.]"* 2 - [S.] Kolay ve cerbezeli söz söyleyen (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*).

DİLİ KIRKMA, Sığır cinsinin dili üstünde peyda olan ufak siyah kabarcıklar (*Çivril*).

DİL KIRPMASI [Js.J, Sığır hayvanlarının

dilinde olan bir hastalık (*Emirler ..Bili - Ankara'*).

DİNÇ DALAOI [Is.], Kuvvetli otlar yi.; yen hayvanların tutulduğu hastalık (*Kadıköy "Silivri - Ist. [Muh.]"*).

DİNGİŞ [S.], 1 - Çokuzun boylu ve zayıf olan (*Elazığ; Karsavran ..Saimbeyli - Seyhan*) 2 - Kötürüm (*Bozöyük "Göksun - Maraş"*) 3 - Boynuzları kısa ve ucu ince olan inek (*Givur - dağı "Cebelibereket - Seyhan"*) 4 - Boynuzları dik ve oynak olan davar (*Çardak "Göksun - Maraş"*) S - Dalsız budaksız tek bir ağaç (*Lohan "Gaziantep"*).

DOBURCA [Is.], Kızılkurt [at hastalığıyla rından] (*Ankara*).

DOGACI [Is.J, 1 - Soğuktan hayvanın dişi kilitleme hastalığı (*Antalya*) [Bak: Doğca] 2 - Hayvanın gözüne perde inmesi (*Bigadiç "Balıkesir"*).

DOGUCA [Is.], Hayvanlarda damar sertleşmesi (*Bozkır, Hadım "Konya"*) 2 - Eşek veya beygirin soğuk almadan ileri gelen hastalığı (*Civanyaylağı "Mersin - içe!"; Kümbet köyü "Seyhan"*).

DOGUÇ [Is.], Eşeklere gelen bir hastalık ki dağlanarak ve sıcak tutularak sağaltılır. Eşekler doğu çıkıyor (*Güdüll "Ayaş - Ankara"*).

DOMURCA [Is.], At cinsinden olan hayvanların tutuldukları bir türlü hastalıktır ki kulakları dik, çeneleri hareketsiz kalır (*Armudan "Kuruçay • Erzincan"*) [Bak: Domcu olmak].

DOMUZBAŞI, Hayvanların çene ve boyunlarında meydana gelen şişler (*Amasya yöresi*). Sığır ve mandaların boğazlarının altında meydana gelen ur şeklindeki b.r şiş (*Ahlat "Bitlis"*).

DONUCU, Eşek ve at gibi hayvanlarda çok soğuk almaktan ileri gelen bir çeşit hastalık (*Karagöl "Nevşehir • Niğde"; Kayseri*).

DOVACA, Soğuktan ileri gelen bir çeşit ve gölük hastalığı (*Kırkyaran "Uşak - Kütaah - ya"; Kadıköy "Denizli"*) [Bak: Davacı, doveçi, dovuca].

DOVACI, Bir çeşit hayvan hastalığı (*Antalya*) [Bak: Dovaca dovuca, doveçi].

DOVECİ, Eşek ve atların tutuldukları bir çeşit hastalık (*BeIenli "Burdur"*) [Bak: Dovarca, davacı].

DOVUCA, At ve merkep gibi hayvanlarda soğuktan ileri gelen bir türlü hastalık (*Kızırl'a "Hadım - Konya"; Mut "içe!"*) [Bak: Dovaca, davacı].

DÖKGÜ, Hayvana içirilen iliç (*Çakaldere "Ceyhan - Seyhan"*).

DURUCA, Hayvanların terli ve yorgun iken içmelerinden ileri gelen hastalık (*Haliliye eyhan - Seyhan*”).

DUYRUK, Zorlamadan hayvanın beli ağrır, **g.ı-ka** ayaklarını sürür.

ENESİ, Atlarda, üst dudağın şişmesiyle eydana **gelen** bir hastalık (*Göksun "Maraş"*).

ERİŞİK [*Is.*], 1 - İhtilaç (*Kızılhisar "Incesu - Kayseri"*) 2 - Sınır (*Isparta*) 3 - [S.] peli (*Çindere "Denizli"*).

ESKİ, Zehirli ot yeme sonunda koyunlarda eydana gelen bir hastalık (*Toroslar*).

ESKİLEMEK, Kenelerin aşılacak suretiyle meydana getirdikleri bir türlü davar hasta - 111 ğı, piropilozmos (*Yanpar "Mersin - İçel"*) [**Bak.:** *Eski*, 4].

EVDİME, Koyunlarda meydana gelen kan boğması hastalığı (*Eğmir "Elmalı - Antalya"*).

FINDIK, Atlarda bukağılıktan yukarıda kabarcık hasil olmak (*Niğde ve yöresi*).

FINDIKLAMA [*Js.*], Hayvan ayağında bejiren ufak ur (*Sabak "Silifke - İçel"*).

GALTAK [*Is.*], 1 - Pamuklu Buhara hırıcası (*Susıgırlık "Balıkesir"*) 2 - [S.] Zayıf, ıcaditlemiş [hayvanı: Şu at amma da galtak olmuş (*Beypazarı "Ankara"*).

GALOSON, Bir ot olup çiçeği hayvanın burnuna dokununca hayvan delirir (*A. R. Y.*).

GALUS, Sığırların sevdiği b'ir bitki. Çiçeği hayvanın burnuna kaçacak olursa hastalanır (*Ahlat "Bitlis"*).

GİRŞAN [*Is.*], Hasta hayvan: Senin inek biraz girşan gibi (*Müstecap "Balıkesir"*).

GİRŞARMAK [*F.*], Hayvan hasta olmak (*Müstecap "Balıkesir"*).

GÖK GEBE [*Is.*], 1 - Keçilere arız olan bir çeşit hastalık (*Seyitgazi "Eskişehir"*).

GÖNÖCOR [*Is.*], Bir çeşit sığır hastalığı (*Elecek "Ankara"*).

GÖRPE, Altı aylık keçi yavrusu (*Karate - peli aşireti "Aadana"*) = Körpe.

GÖTEOt [*Is.*], At ve eşekte görülen bir çeşit hastalık (*Emirler "Bala - Ankara"*).

GÖZE GELME, Gözde kıkırdak büyür, hayvan ürker, ameliyat yapılır, yani kıkırdak ustura ile kesilir (*A. R. Y.*).

GÜMÜÇ [*Is.*], Tatarcık denilen haşare (*İçel*) [**Bak.:** *Küpdüen*].

GÜN ÇALMASI, Hayvanda soluk darlığı, tuzlu ayran içirilir (*A. R. Y.*).

HAKURKA, [*Is.*], Hayvanların sırtını, da çıkan yaralarda bulunan kurtlar (*Saraycık "Kütahya"*).

HALAZLAMA [*Is.*]. At, merkep ve katırın baca kderilerinde çıkan sert kabarcıklar (*Kızılca "Hadım - Konya"*).

HAM ÇALMIŞ, [*Is.*], Hayvan terli iken ahıra bağlanmaktan ileri gelen kursak hastalığı (*Osmaneli "Bilecik"*).

HASEK [*Is.*], 1 - Ham meyva, ham dut (*Harput "Elazığ"; Çemişgezek "Tunceli": Erzincan*) 2 - Her çeşit hayvan hastalığı (*Pekün "Kelkit - Gümüşane"*) 3 - [S.] Dertli (Şu adam hasekt'ir: (*Merzilon "Amasya"; Tokat; Sivas*).

HASSEK [S.J], Sürü ile gidemiyen hasta davar (*Ihlara "Alrsaray", Ortaköy "Niğde"*).

HIRT, Atların arka ayaklarında görülen hastalık. Hayvan ayağını yere basamaz (*Ablat "Bitlis"*).

HIŞTIK, Yanıkara denilen hayvan hastalığı (*Erzincan*).

HOKRA, 1 - Zayıf hayvanların yazın semirirken sırtlarında çıkan çıban (Dana besledim bakla ile * Sırtı doldu hokra ile: (*Kurşunlu "İlgaz - Çankırı"; Dizdaroğlu "Sinop"*) 2 - Buzağı ve danaların sırtında çıkan çıbanlar içindeki kurt (*Salihli "Manisa"; Alayunt, Kütahya*) [**Bak.:** *Okra*].

HUMRA, Mankafa hastalığı (*Bo-r "Niğde"*).

İNİÇ, Zayıf sığır hayvanlarının sırtında neyda olan fındık kadar şiş (*Kalay köyü "Balra-Samsun"*) [**Bak.:** *Zona*].

İTAÖRISI, Bel ağrısıyla başlayan ve atları çökerten bir hastalık (*G. A.*).

!TELLİ, Tırnakları dışarı eğri olan at (*Niğde ve yöresi*).

İZBET, Zayıf olup eti yenmiyen, alım satıma yaramıyan, sürüden iskarta edilmiş hayvan.

KALKIM KARA [*Is.*], Davarların bir çeşit ciğer hastalığı (*Kızılca "Hadım - Konya"*).

KANA DÜŞME, Develerin kan başına vurma (*Ağrı*).

KANTUTMA, Koyunlarda karın şişmesi suretiyle meydana gelen hir hastalık (*G. A.*). Çorak yerlerde biten otu yemekle koyunlarda meydana gelen bir hastalık. (*Çorlu; Zonguldak*).

KARAKABARCIK, [*Is.*], Koyun, keçi g"bi hayvanlarda olan şaribon hastalığı (*Kütahya; Antalya; Ömerli "Üsküdar - İst."*).

İKARAKUŞ, Atın arka ayak topuğunda şiş - kinlik, hayvanı sakat bırakır.

KARA YANIK, Sığırlarda, bilhassa dana - larda olan bir türlü hastalık (*Seymen "Çorlu"; Tekirdağ; Havsa "Edirne"*).

KARAYELİN, Koyunlarda meme üstünün şişmesiyle meydana gelen bir hastalık (*Ahlat "Bitlis"*).

KARINCA, Sığır ve koyun gi,bi hayvanlarda görülen bir hastalık (*Güdü "Ayaş - Ankara"*).

KARAYELİN, Koyunlarda meme üstünün şişmesiyle meydana gelen bir hastalık (*Ahlat "Bitlis"*).

KEÇİ ZAKKUMU, Keçilerde akciğerin göğse yapışmasıyla meydana gelen ve tedavisi imkansız olan bir hastalık (*Ahlat "Bitlis"*).

KELEBEK, Bir deve hastalığı (*G. A.*).

KEPELEK, Davar c.'ğerlerinde olan ke - bek hastalığı (*Üçem "Bala - Ankara"*) = Ke - penek, keleibek.

KERMEÇ [*Is.*], Keçilerde bulunan bir has - talık (*Silaget "Hopa • Çoruh"*).

KETAY = Sakavu hastalığı.

KIRILDAK [*Is.*], Öldürücü, bulaşık hay - van hastalığı (*Niksar, Ferenge "Erbaa - Tokat"*).

KILKURDU, Bir koyun hastalığı (*G. A.*).

KIZILKURT, Ehli hayvanların kışında ve - ya kalın barsağında kanını emmek suretiyle ya - şıyan kırmızı kurt (*Urta; Belenli "Burdur"; Ayvacık "Gönen - Balıkesir"; Evreşe "Gelibolu - Çanakkale"; Zellige "Kars"; Kemberburgaz "İst."; Denizli, Konya; Sandıklı "Afyon"; Güle - sur "Ağrı"; Azatlı "Mustalakemalpaşa - Bursa [Muh.]"; İncesu "Dinar - Afyon"; Güdüzbey "Malatya"; Aydın [Muh.]*).

İKOTİK, Kedl büyüklüğünde bir hayvan, ko - yunların kuyruğu üzerine işer, o hayvan ölür. (*A. R. Y.*).

KOTUR, Uyuz hastalığı.

KOLUKMAK [*F.J.*], Yükten veya yorgunluk - tan hayvanların ön bacakları tutulmak (*Genezin "Av nos - Kırşehir"*).

KÖTEL [*Is.*], At ve eşeklerin karınları al - tında hasıl olan şişlik (*Kuruğöl "Nevşehir - Niğde"*).

KÖTEÖT, Deri ile a,dale arasına pekmez dökmek suretiyle tedavi edilen bir at hastalığı. (*G. A.*).

KÖTEN, Hayvanlarda görülen bir hastalık (*Çankırı*).

KURBAÖACIK, x - Sığırların dili altında çıkan kabal"Cık (*Çeşnigir "Karacabey . Bursa [Muh.]"*) [*Bak: Kurbacık, r*] 2 - Sığırlarda nefes borularının şişmesinden ileri gelen burun, göz şişmesi (*Emirler "Bala - Ankara"; Seymen köyü "Çorlu - Tekirdağ"; Danişment "Uzunköp - rü - Edirne [Mub.]"*).

KURDAN [*Is.*], 1 -At, eşek gi<bi hayvan. ların zayıflıktan burnu ile dudakları arasında ve ağzı i,çinde çıkan kaibar,cık (*Sivas*) 2 - Mandala - ra yazın susuzluktan arız olan, vereme benzer öldürücü hastalıklar (*Hasköy "Havsa . Edirne"*).

KURT SİNİRLİ [*S.J.*], Arka bacakları **eğri** olan at ve kısrak (*Adana "Seyhan"*).

KURU AKSAK [*Is.*], Hayvanlardaki arpa - lama hastalığı (*Kastamonu*).

KUZU GÖBEÖİ, Koyunlarda görülen bir hastalık (*G. A.*).

K'OTAY [*rts.*], Atların kamı altında mey - dana gelen şiş, hastalık (*Kürkcüler "Seyhan"*).

KÜTAY [*Is.*], Bir çeşit şişmekten ibaret at hastalığı: Atım kütay oldu (*Kamber "Kayseri"*).

MERSEK, Hayvanın iki tırnağı arasında çı - ban olur ve kıl çıkar. Göztaşı **ile** tedavi **edilir**. (*A. R. Y.*).

MUMER, Koyunların birikmiş sıcak suyu içmesinden hasıl olan hastalık (*Ahlat "Bitlis"*).

OT ÇALGINI [*S.J.*], Zehirli ot yiyerek **has - talanan** hayvan (*Medet li "Osmaneli - Bilecik"*).

OT TUTMA [*F.J.*], Dağda yayılan hayvan. lar zararlı ot y-yerek hastalanmak (**Taşkaracalar "Çerkeş - Çankırı"**) [**Bak: Otlamak**].

ÖKSÜRÜK, Koyunun üşütme hastalığı.

PISARKA [*İs.*], Oğlaklarda olan bir **çeşit** sürgün hastalığı (*Hasanlı "Ereğli-Zonguldak"*).

POTÇA [*Is.*], Sıcak yüzünden kuzularda meydana gelen bir hastalık (*Kalafat "Çankırı"*).

SAKAVU, Hayvanın burun delikleri tka - nır, nefes alamaz. Üşütmeden olur (*A. R. Y.*).

SIRTI YARMA [*Is.*], Şarbon hastalığı (*Alanlı "Aydın"*).

SANCI, At terli iken su çlrilirse sancı tu - tar. Rakı içirilir, hayvana b:nerek sürülür.

SARACA, Hayvanın belinde ç banlar çıkar.

SOLUÖAN, Terli su içirilmeden nefes dar - lığı hastalığı.

SU ENDİRMESİ [*Is.*], Atların dirsekleri - nin şişmesi (*Ağrı*).

SU YENDİRME, Atların ön bileklerinde su dolmak suretiyle meydana gelen bir hastalık (*Ahlat "Bitlis"*).

sODO GİDİK, Bir koyun hastalığı (*G. A.*).

,sOLEMENİ [*Is.*], Bir çeşit at hastalığı (*Fakiekinciliği "Amasya"*).

SUREÖİ, İrsi hayvan hastalığı (*A. R. Y.*).

SOT BAÖİ [*Is.*], Atların ayağında çıkan su kabarcıkları (*Kuruhiyyük "Boğazlıyan - Yozgat [yabancı]": Başağrı "Mesudiye - Giresun,,; Sulusaray "Tokat"*).

SOTEÖRİSİ, Ön ayakları içine eğri at (*Niğde ve yöresi*).

ŞİMŞEK [*Is.*] 1 - Öküzlere anz olan bir baş hastalığı (*Bademağacı "Alanya - Antalya"*) 2 - Sivri uçlu ağaç (Benim şimşek sopayı getir: (*B. Çaylı "Dörtöl - Hatay"; Gavurdağı "Cebe-libereket - Seyhan"*) 3 - [*S.*] Sokulgan, girgin adam (*B. Çaylı "Dörtöl - Hatay"*).

TABAK [*Is.*], 1 - Çatal tırnaklı hayvanların ağız ve ayaklarında çıkan çıban (*Şebinka - ralısar "Giresun": Pazar "Biga - Çanakkale": Kars: Sarımbey "Çorum": Adana*) 2 - Hamur teknesi (*Bitlis*).

TıALAF [*Is.*], Atlarda görülen arpalama hastalığı (*Eskiviran "Emirdağ - Afyon [Muh.]": Deyişören "Seyitgazi - Eskişehir"*).

TAŞIRGAMAK [*F.*], Uzaktan getirilen koyun ve sığır gibi hayvanların tırnakları bozulmak ve acımak: Bu hayvanlar o kadar taşırğadı ki ayaklarını yere basamıyorlar (*Boyabat "Sınop": Terme "Samsun"*).

TAVŞANCIK, Merkezlerde görülen, kuyrakların kazık gibi dikilmesi ile kendini gösteren hastalık (*Ahlat "Bitlis"*).

TECCE, Bazı hayvanların arka ayaklarında görülen kısmi fele (*Amasya yöresi*).

TEÇÇE [*Is.*], (*Alışar "Merzifon - Amasya": Sarımbey "Çorum"*) [*Bak: Tecce, 1.*]

TENELEME [*Is.*], Hayvan arpayı çok yiyerek topallama (*Navdalı "Mut - İnceoluk"*).

TERKEK OLMAK [*F.J.*], Fazla yol yürüyerek terliyen hayvan rüz.gara maruz kalarak soğuk almak (*Antalya*).

TERS, Tırnağın içinde ince solucan şeklinde kurttur. Göz taşı ile tedavi edilir.

TOKMALANMAK [*F.*], Hayvan fazla buğday veya ziyanlı ot yiyerek karnı şişmek (*Sarılar "Avanos - Kırşehir"*).

TOPUR [*Is.*], 1 - Beygirlerin diz kapaklarında hasıl olan şiş (*Edirne*) 2 - Kök sökmekte kullanılan bir çeşit büyük balta, muhacir baltası (*Hamitler, Konurlar "İnegöl - Bursa"; Edirne; Bilecik [Muh.1]*) 3 - Yaylalarda pürüz-

lü arazi, tümsek (*Civanyaylağı "Mersin - İnceoluk"; Alan köyü "Çumra - Konya"*) 4 - Kestanenin dikenli kabuğu (*Giresun köyleri*) 5 - Sürülmüş arazide kesek halindeki topraklar (*Kaleyaka "Perşembe - Ordu"*).

TÖHMELEMEK, Fazla yemden hastalanmak.

TÜLÜCE [*Is.J.*], Koyunların tırnaklarında meydana gelen hastalık (*Kümbet "Yıldızeli - Sivvas"*).

VIRRIK [*Is.*], 1 - İnsanlarda kolera, hayvanlarda ishal (*Güçge "Gaziantep"*) 2 - [*S.*] Alıngan (*Kargın "Çumra - Konya"*).

YANGULANMAK [*Is.J.*], r - Hayvanlar üşüyerek hastalanmak (*Paşaköy "Bolu"*) 2 - Aksi sada hasıl olmak (*Ünye "Ordu"*).

YANIKARA, 1 - Sığırlarda görülen bir çeşit hastalık (*Çınarla "Şarköy - Tekirdağ [Muh.]"; Kuflek "Havza - Samsun"; Aydoğmuş "Rize"; Bergaz "Ezine - Çanakkale": Belenli "Burdur"; Konya köyleri; Sandıklı 'Afyon": ibik "İski/İp - Çorum"; Apturrahmanlar "Serik - Antalya"*) 2 - Zatulcenb hastalığı: **Ahmet** yanıkara olmuş (*Bafra "Samsun"*) 3 - Yıldırım (*Çerkeş "Çankırı"*) 4 - Bir türlü ekin hastalığı (*Konya*) 5 - Bir çeşit kötü çıban, habis **bisre** (*Lapseki "Çanakkale"; Konya; Gemlik "Bursa"; Aydın*) 6 - Müzmin bel romatizması (*Kırşehir*) 7 - Bir nevi at hastalığı (*Kars; Konya*) 8 - Lekeli humma (*Bayadı "Ordu"*) 9 - **Ağaç**lara arız olan ve bir yanını çürüten bir hastalık (*Tokat*) 10 - Böğrölce (*Armutlu "Kemalpaşa - İzmir"*) 11 - Suçlu, lekeli fena insan (*Sivas; İ.ürkçüler "Seyhan"*).

YELGUFA [*S.J.*], Felce uğramış sığır (*Ta-baklar "Bahçe - Seyhan"*).

YELİMSA [*Is.J.*], Koyun memelerinde meydana gelen ve kızgın demirle dağlanarak sağaltılan şiş (*Cemele "Kırşehir"*).

YELİNSEK [*S.*], Bir hastalıkla memesinin birisi kör olan hayvan (*Genezin "Avanos - Kırşehir"; Kesme "Eğridir - Isparta"*).

YELKAFKA [*Is.*], Atlarda olan mankafa hastalığı (*Kurugöl "Nevşehir - Niğde"*).

YEMLEME [*Is.*], Atlarda, çok yem yemekten meydana gelen ve ayakları tutuk yurumez bir hale getiren bir hastalık (*Seymen "Çorlu - Tekirdağ"*).

YENLEMEK, Atın gebelikte karnının şişmesi (*Andırın "Malatya"*).

YONCA, Çift tırnaklı hayvan taze yoncayı yeyince şişer. Tuzlu ekşi ayran içirilir.

YÜÖÜLEME [*Is.J.*], Hayvanlarda tüylerin dökülmesiyle muttasıf bir hastalık: Bizim tavuklar yügüleme olmuş (*Ula "Muğla"*).

